

راهنمای معلم تفکر و سبک زندگی

دوره اول متوسطه پیش حرفه‌ای

راهنمای معلم تفکر و سبک زندگی - دوره اول متوسطه پیش حرفه‌ای

حضرت علی علیه السلام،
دوست مؤمن عقل اوست.

راهنمای معلم تفکر و سبک زندگی

دوره اول متوسط پیش حرفه ای

وزارت آموزش و پرورش
سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف:

معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان‌بخشی، گروه برنامه‌ریزی آموزشی و درسی دوره اول و دوم متوسطه حرفه‌ای

نام کتاب: راهنمای معلم تفکر و سبک زندگی

آماده سازی و نظارت بر چاپ و توزیع کتاب‌های درسی: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

مؤلفان: سحر کرمی، اعظم السادات رضایی، مهدیه مهدویان

مدیر هنری: مجید ذاکری یونسی

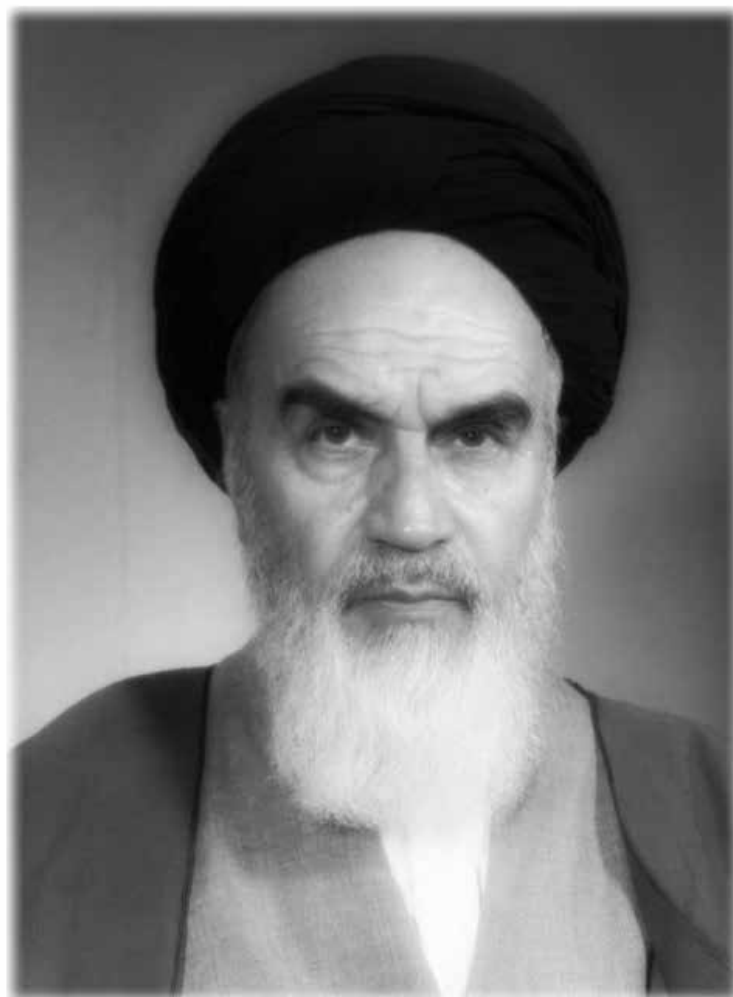
طراح گرافیک: سید علی موسوی

صفحه آرا و تصویرگر: سونیا مهاجر

ناشر: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

چاپخانه: شرکت افست (سهامی عام)

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اول ۱۳۹۵

امام خمینی (ره)
عالم دهره است و معتقین این دهره انبیا اولیا هستند.

فهرست

سخنی با همکاران	۶
مقدمه	۷
رویکرد حاکم بر برنامه درسی	۸
ضرورت و اهمیت آموزش تفکر.....	۹
هدف کلی درس تفکر و سبک زندگی	۱۰
اصول حاکم بر برنامه درسی	۱۱
مضامین برنامه درسی تفکر و سبک زندگی	۱۱
برنامه آموزشی.....	۱۲
شیوه های ارزشیابی.....	۱۳
روش های یاد دهی - یادگیری.....	۲۰
آموزش تفکر.....	۲۴
تفکر چیست؟	۲۴
ساختار هایی برای فکر کردن.....	۲۷
حل مسأله.....	۲۹
راهنمای عمل دروس پایه هفتم	۳۳
راهنمای عمل دروس پایه هشتم	۶۷
راهنمای عمل دروس پایه نهم	۱۰۲

باسمه تعالی

فرآیند تولید برنامه‌ی درسی مجموعه فعالیت‌های نظام‌مند و طرح‌ریزی شده‌ای است، که تلاش دارد ابعاد چهارگانه‌ی زیر نظام برنامه درسی (طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی) را در یک بافت منسجم و هماهنگ با غایت و اهداف نظام تعلیم و تربیت رسمی سامان‌دهی نماید. در تدوین محتوای کتب دانش‌آموزان با نیازهای ویژه که بخشی از فرآیند برنامه‌ریزی درسی است، سعی شده تا ملاحظات ساحت‌های تربیتی حاکم بر فلسفه تعلیم و تربیت که ناظر بر رشد و توانمندی دانش‌آموزان برای درک و فهم دانش پایه و عمومی، کسب مهارت‌های دانش‌افزایی، به کارگیری شیوه‌ی تفکر علمی و منطقی، توان تفکر انتقادی، آمادگی جهت بروز خلاقیت و نوآوری و نیز کسب دانش، بینش و تفکر فناورانه برای بهبود کیفیت زندگی است، مورد توجه قرار گیرد. این محتوا با فراهم نمودن فرصت‌های مناسب برنامه درسی ضمن تأکید بر انعطاف در عین ثبات و همه‌جانبه‌نگری و توجه به هویت ویژه متریبان با نیازهای خاص، زمینه‌ساز دستیابی دانش‌آموزان به کسب شایستگی‌های لازم (توانمندی‌ها، مهارت‌ها) می‌باشد.

امید است این محتوا در تحقق اهداف مؤثر باشد و معلمان عزیز و گرامی با بهره‌گیری از این کتاب بتوانند فراگیران را در دستیابی به صلاحیت‌های فردی و اجتماعی یاری نمایند. این کار بزرگ حاصل همکاری صمیمانه کارشناسان سازمان آموزش و پرورش استثنایی و گروه‌های تألیف کتاب‌های درسی می‌باشد، شایسته است از تلاش و مساعی تمامی این عزیزان و همکاران سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت متبوع که در مراحل چاپ و آماده‌سازی ما را یاری داده‌اند، تقدیر و تشکر نماییم. در این جا از همه‌ی همکاران و صاحب‌نظران درخواست می‌نماییم، تا نظرات و پیشنهادها را در خصوص این محتوا به این سازمان منعکس نمایند.

دکتر مجید قدمی

معاون وزیر و رییس سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

حمد و ستایش خداوند
متعال را که به ما توفیق عنایت فرمود مجموعه
حاضر را به عنوان راهنمای معلم کتاب کار تفکر و سبک
زندگی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه پیش حرفه‌ای، طراحی و
تهیه نماییم.

این کتاب با هدف آموزش تفکر از طریق طراحی فعالیت‌هایی برای ایجاد
بحث و گفتگو، مشاهده دقیق، نتیجه‌گیری، حل مسئله و به منظور توانمندسازی
دانش‌آموزان در مواجهه با رویدادهای واقعی زندگی به صورت نظام‌مند، نگاشته شده
است. فعالیت‌های این کتاب در چهارچوب مشخصی تنظیم و ارائه شده‌اند و عناوین
آن‌ها برگرفته از فعالیت اصلی یاددهی - یادگیری می‌باشد. در هر فعالیت یک یا دو
مضمون که بار مفهومی فعالیت را بر دوش دارند پیگیری می‌شود. در هر یک از فعالیت‌های
یادگیری، سوالاتی جهت مورد بررسی قرار دادن توصیف موقعیت، موقعیت‌های مشابه
و متضاد، روابط، تغییرات و ... طرح شده است. سوالاتی که یافته‌های دانش‌آموز را
به موقعیت زندگی او پیوند می‌دهند. در طراحی فعالیت‌های یاددهی - یادگیری
از تمرین‌های توسعه‌ای و خلاق برای تقویت و تثبیت آموخته‌ها تحت عنوان
فعالیت تکمیلی استفاده شده است انجام فعالیت تکمیلی عمدتاً در منزل
و با مشارکت و همکاری خانواده انجام می‌گیرد. در انجام فعالیت،
خانواده نقش راهنمایی و مشارکت داشته و مجری و محور
فعالیت خود دانش‌آموز خواهد بود.

در میان موجودات، آنچه انسان را از دیگر مخلوقات متمایز ساخته و او را به عنوان اشرف مخلوقات معرفی کرده، داشتن « قوه تفکر و درک کلیات » است. زندگی انسان در طول تاریخ هرگز از تفکر و اندیشه خالی نبوده است. کیفیت زندگی و یادگیری، به کیفیت اندیشیدن او بستگی دارد. در واقع همچنان که تفکر انسان را از سایر موجودات متمایز می‌سازد، تأثیرات عمیقی نیز روی زندگی او خواهد گذاشت.

سرچشمه اصلی تمام نیروهای انسانی، تفکر است. چرا که از طریق تفکر در ابعاد مختلف باورها و عقاید فرد شکل می‌گیرد و براساس آن باورها، عملکرد و رفتار فرد ایجاد می‌شود، بنابراین هرگونه عمل و رفتار فردی یا جمعی به منشأ تفکر باز می‌گردد.

در حقیقت آموزش و پرورش وسیله‌ای برای تأمین مهارت‌های زندگی به خصوص مهارت‌های تفکر می‌باشد. مهارت‌هایی که نه تنها به توانمند ساختن افراد در زندگی حال می‌اندیشند بلکه به توانمندی آنان جهت زندگی آینده نیز تأکید می‌ورزند. به طور کلی هدف آنها کمک به فرد جهت حرکت از ناتوانی‌های مهارتی به سوی مهارت‌های توانمند، قوی و سازنده و همچنین پرورش قابلیت‌های اخلاقی و فضائل می‌باشد.

دانش‌آموزان با نیاز ویژه نیز برای نزدیک شدن به جامعه‌ی عادی و پذیرش جامعه باید با فرایند درست فکر کردن آشنا شوند تا زندگی فردی، اجتماعی و شغلی موفق داشته باشند.

رسیدن به چنین اهدافی مستلزم ایجاد فرصت‌های مطلوب برای آموزش به دانش‌آموزان است که چگونه فکر کنند؟ چگونه یاد بگیرند؟ و چگونه بهترین راه را انتخاب کنند؟ بهترین راه دست‌یابی به عادات تفکر، استفاده از برنامه‌های آموزشی و روش‌هایی است که دانش‌آموزان را با مسائل واقعی مواجه می‌سازد و در این بین معلمان باید فعالیت‌های خود را به آموزش مهارت‌هایی متمرکز سازند که موجب پرورش مهارت‌های تفکر در دانش‌آموزان شود.

رویکرد حاکم بر برنامه درسی

برنامه درسی تفکر و سبک زندگی موضوعی بیش از انتقال مهارت‌های مشخص می‌باشد. این برنامه در پی آن است که مهارت‌های زندگی همچون حل مسئله، تصمیم‌گیری، مهارت‌های ارتباطی و بین فردی خودآگاهی و همدلی با دیگران را به دانش‌آموزان آموزش می‌دهد و به رشد منش تفکر که در تمام طول زندگی به کار می‌آید، کمک کند.

همانند دیگر دانش‌آموزان می‌توان تفکر را به دانش‌آموزان با نیاز ویژه نیز آموخت. این فرصت را از طریق طراحی فعالیت‌هایی برای ایجاد بحث و گفتگو، استدلال، نتیجه‌گیری و حل مسئله می‌توان ایجاد نمود و دانش‌آموزان را به شرکت فعال در این فعالیت‌ها تشویق نمود، تا زمینه‌ی تقویت مشاهده دقیق، استدلال نتیجه‌گیری و ... را در آن‌ها تقویت کرد. این امر تدریجاً موجب می‌شود که این دانش‌آموزان بتوانند در مواجهه با رویدادهای واقعی زندگی به صورت نظام‌مندی با شرایط روبه‌رو شده و کنترل بهتری روی محیط خود داشته باشند.

اصلی‌ترین کنش تعلیم و تربیت دانش‌آموزان با نیازهای ویژه این است که آنان را به رشد ممکن و مطلوب برساند. لذا با تهیه و تنظیم برنامه‌های متنوع، جامع و مناسب و در عین حال قابل انعطاف، می‌بایست استعدادها و توانمندی‌های آنان را در جهت نیل به یک زندگی مولد و فعال شکوفا ساخت تا به بالاترین سطح قابلیت‌های شخصی، شغلی و اجتماعی برسند.

فقدان توانمندی‌های لازم برای حل مسئله و سازش یافتگی‌های شخصی و اجتماعی، ضعف در برقراری ارتباط کلامی، ناتوانی در تشخیص و تعمیم موقعیت‌های مطلوب، زمینه‌ساعدی را برای بروز مشکلات و اختلالات مختلف در این دانش‌آموزان به وجود می‌آورد و از آنجا که در بسیاری اوقات عامل اصلی مشکلات دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در برقراری ارتباط مؤثر و انطباق با محیط پیرامونشان، عدم استفاده درست از مهارت‌های زندگی است، بنابراین فراگیری مهارت‌های زندگی، بخش مهمی از آموزش به این دانش‌آموزان تلقی می‌شود. چرا که این مهارت‌ها باعث هموار شدن زمینه شکوفایی سایر مهارت‌ها و استعدادها بالقوه آنان است و موجب افزایش ظرفیت ذهنی و کنش‌ها و مهارت‌های حسی و حرکتی و ایجاد عادات مطلوب و سازنده در آنان می‌شود.

ضرورت و اهمیت آموزش تفکر

بسیاری از نوجوانان در رویارویی با مسائل، توانایی‌های لازم و اساسی را ندارند. نداشتن مهارت‌های لازم برای حل مسئله، آنان را در رویارویی با مشکلات روزمره و مقتضیات آن آسیب‌پذیرتر کرده است. آنان در دنیای غیرقابل پیش‌بینی آینده با پدیده‌های مختلفی مواجه خواهند شد و در نتیجه می‌بایست مهارت‌هایی کسب کنند که بیشترین امکان کنترل زندگی و یادگیری را به آنان بدهد. آموزش مهارت‌های زندگی خصوصاً مهارت حل مسئله و ارتباطات موثر، توانایی نوجوانان را برای حل مشکلات معمول و استفاده مؤثر از حمایت‌های اجتماعی افزایش می‌دهد.

موفقیت در زندگی تا حد زیادی با مهارت‌های زندگی و تفکر تعیین می‌شود. در بسیاری از افراد با نیازهای ویژه مهارت‌های تفکر و زندگی به دلیل آن که پیشرفت این مهارت‌ها متکی بر توانایی‌های فکری و شناختی خاصی می‌باشد، توسعه نیافته است. بسیاری از مهارت‌های زندگی روزمره در افراد با نیازهای ویژه به علت محدودیت‌های جسمی، بهره‌مندی کمتر از آموزش، نگرش افراد عادی، محدودیت روابط اجتماعی و عواملی از این قبیل در حد مطلوب پرورش نیافته است لذا یکی از مشکلات اساسی این افراد فقدان توانایی‌های لازم و اساسی در مواجهه با مسایل و مشکلات زندگی روزمره می‌باشد و همین امر موجب آسیب‌پذیری آنان می‌شود.

هدف از آموزش مهارت‌های زندگی این است تا این دانش‌آموزان امکان زندگی مستقل در اجتماع را پیدا کنند و به آنان کمک می‌کند تا به حداکثر ظرفیت‌های خود دست یابند.

نیل به کفایت‌های شخصی، شغلی و اجتماعی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از اهداف بسیار مهم آموزش و پرورش استثنایی است. لازم است به این دانش‌آموزان مهارت‌هایی آموزش داده شود که در زندگی حال و آینده آنان سودمند بوده و مورد استفاده آنان واقع شود. بدون برخورداری صحیح از مهارت‌ها و آموزش‌های لازم این دانش‌آموزان به گونه‌ای شایسته نخواهند توانست به این کفایت و حداکثر استقلال فردی در آینده دست یابند.

کمک به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در امر یادگیری مهارت‌های زندگی یک رویکرد فعال برای به حداقل رساندن تأثیر معلولیت آنان بر موفقیت در امر تحصیل و سایر حیطه‌های زندگی آنان می‌باشد.

این مهارت‌ها شامل مواردی چون شروع و حفظ تعاملات اجتماعی مثبت با دیگران، گسترش دوستی و شبکه‌های حمایت اجتماعی، تقابل مؤثر با محیط اجتماعی کمک به تعامل مؤثر با دیگران، ایجاد و حفظ دوستی، حذف روابط منفی یا خطرناک، خودمدیریتی، حل مسئله و غیره می‌باشد.

در نظام آموزشی ما، آموزش مهارت‌های ضروری به نوجوانان، جزء اهداف آرمانی تعلیم و تربیت بوده و در دوره‌های گوناگون به طور غیر مستقیم در بسیاری از دروس و حتی در درس خاص به شکل صریح ذکر شده است.

در این راستا مجموعه حاضر جهت آموزش مهارت‌های تفکر به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه تدوین شده است تا دانش‌آموزان با یادگیری و کاربرد آن در زندگی بتوانند توانایی‌های بالقوه خود را شکوفا سازند و به طور شایسته و موثری زندگی خود را مدیریت نمایند.

هدف کلی درس تفکر و سبک زندگی

پرورش مهارت‌های تفکر به منظور به کارگیری آن در زندگی روزمره

● اهداف خاص :

توانایی و به کارگیری مهارت‌های فرآیند تفکر منطقی در چهار عرصه ارتباط با خود، خدا، خلق و خلقت توانایی به کارگیری روش‌های مناسب برای پاسخ‌گویی به سوالات در چهار عرصه ارتباط با خود، خدا، خلق و خلقت

توانایی درک، استدلال مقایسه و نتیجه‌گیری

درک روابط میان پدیده‌ها در چهار عرصه ارتباط با خود، خدا، خلق و خلقت

توانایی قضاوت در مورد اعمال و رفتار خود و دیگران و آگاهی نسبت به نتایج و پیامدهای آن

کسب نگرش درست نسبت به یافته‌های علمی

● اهداف مشترک :

توانایی برقراری ارتباط فردی و میان فردی

توانایی درک پدیده‌ها، رویدادها و قوانین جهان آفرینش به عنوان آیات الهی

خودآموزی و خودتنظیمی مستمر

شناخت ارزش‌های اخلاقی و رعایت آن در تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی

فهم و جانبداری از ارزش‌های دینی

● انتظارات یادگیری :

انتظارات یادگیری عملکردی است که قرار است دانش‌آموزان درحین و پس از انجام فعالیت‌ها در عمل آن را به نمایش بگذارند. در حقیقت این انتظارات سطح دستیابی به اهداف کلی درس می‌باشد.

● از انواع انتظارات یادگیری:

طرح پرسش‌های مناسب و تشخیص مسئله

شناسایی و تشخیص منابع و شیوه‌های مناسب جمع‌آوری اطلاعات

بررسی اطلاعات و اندوخته‌ها برای تبدیل مجهول به معلوم

برنامه‌ریزی برای دستیابی به پاسخ سوالات خود

شناسایی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها

استفاده از زبان صحیح برای توضیح ایده‌ها و تصمیم‌های خود

درک، مقایسه، و نتیجه‌گیری از یافته‌ها

همفکری با دیگران در حل مسائل و مشکلات

رعایت آداب گفتگو در اجتماع پژوهشی کلاس مانند: رعایت نوبت، کنترل هیجان، گوش دادن مؤثر و

احترام به عقاید دیگران، انعطاف‌پذیری، حق‌طلبی و انصاف در گفتگوها)

ارزشمند داشتن تفکر و مطالعه

اصول حاکم بر برنامه درسی:

برنامه درسی تفکر و سبک زندگی علاوه بر اصول حاکم بر برنامه درسی بر گرفته از برنامه‌ی درسی ملی، از اصول خاص دیگری پیروی می‌کند که عبارتند از:

● اصول حاکم بر انتخاب و سازماندهی محتوا:

متن‌ها آسان و روان نوشته شده است.
انتخاب و سازماندهی محتوا متناسب با توانایی ذهنی دانش‌آموزان تنظیم گردیده است.
انتخاب برخی موضوعات آزاد در فعالیتهای یاددهی - یادگیری با توجه به تفاوت‌های بومی صورت گرفته است.
انتخاب و سازماندهی محتوا با توجه به پیش‌زمینه‌ی دانش‌آموزان تدوین شده است.
در طراحی فعالیتهای یاددهی - یادگیری از تمرین‌ها و تکالیف تکمیلی و توسعه‌ای برای تقویت و تثبیت آموخته‌ها استفاده شده است.

● اصول حاکم بر روش‌های یاددهی - یادگیری:

محتوا با توجه به روش‌های جدید یاددهی - یادگیری و براساس نیاز دانش‌آموزان طراحی شده است.
محتوای برنامه درسی تفکر و سبک زندگی، فرصت‌های متنوعی را برای دانش‌آموزان جهت به کارگیری راهبردهای آموزشی و ارزشیابی فراهم می‌سازد.
راهبردهای آموزشی ارائه شده در جهت توسعه و تقویت مهارت‌های تفکر می‌باشد.
محتوای برنامه فرصت‌هایی را برای مشارکت و فعالیتهای گروهی دانش‌آموزان فراهم آورده است.

● اصول حاکم بر روش‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی:

راهبردهای ارزشیابی زمینه را برای خود راهبردی در یادگیری و توانایی خود ارزشیابی فردی و گروهی فراهم می‌سازد.
ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توجه به مؤلفه‌های برنامه درسی صورت می‌گیرد و نتایج به صورت کمی و کیفی ارائه می‌شود.
ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با ارائه بازخوردهای لازم به یادگیرنده کمک می‌کند تا نقاط ضعف و قوت خود را بشناسد.
ارزشیابی پیشرفت تحصیلی این برنامه باید به گونه‌ای باشد که ضمن زمینه‌سازی برای حضور فعال دانش‌آموزان در امر یادگیری احساس آرامش و امنیت خاطر آنان را جهت مشارکت در فعالیتهای تضمین کند.
ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات جهت ارزشیابی فردی و گروهی باید به گونه‌ای پیش‌بینی شود که اطلاعات جمع‌آوری شده در هر جلسه و دوره ارزشیابی امکان ارزشیابی پایانی را فراهم سازد.

مضامین برنامه درسی تفکر و سبک زندگی:

برای دستیابی به اهداف برنامه‌ی درسی تفکر و سبک زندگی مضامین یا تم‌های مورد استفاده قرار می‌گیرند. برخی از این مضامین در طراحی فعالیتهای یادگیری تجویزی مدنظر قرار گرفته است و از برخی

دیگر می‌توان در طراحی فعالیت‌های معلم ساخته یا غیر تجویزی استفاده نمود.
آرزوها

تعلق، جفت سازی در دسته بندی اشیاء، واژه ها، معیارها و ...

هویت

خودشناسی

همکاری

مشکلات، راه حل و ...

برنامه آموزشی :

ساختار آموزش در برنامه درسی تفکر و سبک زندگی بر مبنای فعالیت است که اجرای هر فعالیت بستگی به شرایط و توان‌مندی‌های شناختی دانش‌آموزان دارد. بیشتر فعالیت‌ها در دو جلسه اجرا می‌شود. برای این درس ۲۴ جلسه در طول سال تحصیلی پیش‌بینی شده است. در برنامه درسی تفکر و سبک زندگی در پایه‌های هفتم و هشتم ۱۰ فعالیت و در پایه نهم ۹ فعالیت طراحی گردیده است. در این پایه یک درس به صورت اختیاری در نظر گرفته شده است تا معلم متناسب با نیازهای کلاس و فرهنگ بومی منطقه خود، فعالیت مربوط به آن را طراحی نماید.

فعالیت‌های یادگیری تفکر و سبک زندگی در چهارچوب مشخصی تنظیم و ارائه شده اند. چهارچوب طرح فعالیت‌ها به شرح زیر می‌باشد.

● عنوان فعالیت :

عنوان فعالیت برگرفته از فعالیت اصلی یاددهی - یادگیری پیش‌بینی شده برای دستیابی به انتظارات یادگیری است.

● مضمون :

در هر فعالیت یک یا دو مضمون پیگیری می‌شود. این مضامین بار مفهومی فعالیت را بر دوش دارند که برگرفته از وقایع و جریان‌ات روز زندگی، کنجکاوی‌های دانش‌آموزان درباره محیط طبیعی و اجتماعی پیرامون می‌باشد.

● صلاحیت‌ها :

منظور صلاحیت‌های اساسی در تفکر همچون استدلال، حل مسئله پرسش‌گری، تفکر انتقادی کاوش‌گری، هدایت مشاهدات، تحلیل، قضاوت براساس شواهد، تصمیم‌گیری و تأمل در خود است. در هر فعالیت یک یا چند مورد از این مهارت‌ها پیگیری می‌شود.

● زمان :

مطابق زمان جلسه آموزشی در دوره اول متوسطه متناسب با هر فعالیت یک یا دو جلسه در نظر گرفته شود.

● انتظارات یادگیری :

در هر فعالیت یک یا چند انتظار از انتظارات یادگیری برنامه پیگیری می‌شود .

● مواد و وسایل آموزشی :

تجهیزات، مواد و وسایل پیش‌بینی شده برای یک جلسه آموزشی شامل کاربرگ‌ها، برگه‌های ارزشیابی، مواد خواندنی، مواد دیداری و شنیداری و ... می‌باشد.

● فرآیند اجرا:

در این بخش گام‌های آموزش توضیح داده می‌شود و شامل دستورالعمل ایفای نقش‌های پیش‌بینی شده برای معلم و دانش‌آموز به منظور و مشارکت مؤثر در فرآیند یادگیری و مدیریت مناسب بر مواد و رسانه‌های آموزشی و سایر عوامل و امکانات است.

گفتگو کنید :

در این قسمت با طراحی سؤالاتی بحث‌انگیز از دانش‌آموزان خواسته می‌شود با تفکر و تجربیات و اطلاعات خود در این زمینه گفتگو کنند و به نتیجه واحدی برسند. هدف ارتقاء بیشتر اطلاعات علمی دانش‌آموزان در مورد مضمون و هدف درسی می‌باشد.

فعالیت تکمیلی :

این فعالیت‌ها جهت تقویت و تثبیت آموخته‌ها در فرآیند یاددهی - یادگیری استفاده شده است.

ارزیابی :

در بخش پایانی فعالیت‌ها، به صورت نمونه سؤالاتی برای ارزیابی دانش‌آموزان طراحی شده است که با پاسخ دهی به این سوالات، دانش‌آموزان بازخورد مناسب را از سوی مربی دریافت خواهند نمود.

شیوه‌های ارزشیابی

در درس تفکر و سبک زندگی دانش‌آموزان؛ ارزشیابی، ترکیبی از رویکرد فرایند محور و نتیجه‌محور است. منظور از رویکرد فرایند محور، ارزیابی فعالیت‌های دانش‌آموز و یا گروه‌های کلاسی در فرایند یادگیری است که از طریق ثبت مشاهده عملکرد دانش‌آموزان انجام می‌شود. ابزار این نوع از ارزشیابی چک لیست مشاهده رفتار (مشارکت در فعالیت‌ها و بحث‌های کلاسی یا گروهی، انجام تمرینات، انجام پژوهش، انجام پروژه، مشارکت در فعالیت‌های ایفای نقش، تهیه روزنامه دیواری، مشارکت در مراسم و گردش‌های علمی و زیارتی) و مواردی از این قبیل است. ارزشیابی فرایند محور قابل تفسیر است. منظور از رویکرد ارزشیابی نتیجه‌محور، ارزیابی خروجی‌های یادگیری (انتظارات یادگیری) از دانش‌آموزان است که از طریق آزمون‌های کتبی و شفاهی صورت می‌گیرد. این آزمون‌ها عینی است و نتایج آن قطعی بوده و قابل تفسیر نیست.

ابزار ارزشیابی، در این درس شامل موارد زیر است:

فهرست و ارسی (چک لیست) مشاهده رفتار از فعالیت‌های کلاسی (برای هر دانش آموز دودرس، در هر نیمسال تحصیلی)

انجام دادن فعالیت‌های تحقیقی در خارج از کلاس و منزل
تکمیل کتاب کار و تمرینات و کارپوشه دانش آموز
آزمون کتبی که ابزار ارزشیابی از فعالیت‌های نتیجه‌محور است و شامل انواع آزمون‌های عملکردی و مداد کاغذی می‌باشد. جدول زیر شیوه‌ها و ابزارهای ارزشیابی آموخته‌های دانش‌آموزان در درس تفکر و سبک زندگی در پایه‌های هفتم، هشتم و نهم را نشان می‌دهد.

● شیوه‌ها و ابزارهای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در درس تفکر و سبک زندگی

ردیف	شیوه ارزشیابی	ابزار ارزشیابی	نمره
۱	مشاهده فرایند عملکرد دانش آموز	فهرست و ارسی (چک لیست) ثبت عملکرد فعالیت‌های فردی یا گروهی	۵ نمره
۲	عملکردی	انجام دادن فعالیت‌های درخواستی در منزل و ارائه گزارش به صورت مکتوب	۵ نمره
۳	تکمیل کتاب کار و انجام تمرینات و سایر موارد	کتاب کار و کار پوشه	۵ نمره
۴	کتبی و شفاهی	آزمون‌های کوتاه پاسخ، تکمیل کردنی جورکردنی، سؤال‌های شفاهی	۵ نمره

۵ نمره آزمون کتبی + ۵ نمره کتاب کار + ۵ نمره فعالیت و تحقیق + ۵ نمره چک لیست = نمره پایانی

● ثبت مشاهدات:

ثبت مشاهدات روشی است برای ثبت و توصیف وقایع و رفتارهای قابل مشاهده دانش آموز در حیطه‌های مختلف که اطلاعات مناسب را برای شناخت دقیق‌تر دانش آموز در اختیار معلم و اولیا قرار می‌دهد. مشاهده روش ساده‌ای است که از طریق آن معلم می‌تواند دانش‌آموزان را در بسیاری از هدف‌های آموزشی که در آزمون‌های پایانی امکان‌پذیر نیست ارزیابی کند و از نتایج آن در جهت بهبود فرایند آموزش استفاده نماید. سنجش مشاهده‌ای به علت تأکید بر عمل‌گرایی و رفتارگرایی، معلم را قادر می‌سازد تا فراتر از نظام ارزشیابی سنتی که آزمون‌های مدادکاغذی حکمران مطلق آن عرصه بوده‌اند، ابعاد نگرشی - عاطفی و شخصیتی دانش‌آموزان را مورد سنجش قرار دهد و به شکل عینی میزان تحقق اهداف آموزش را به معلم نشان دهد.

● آزمون‌های عملکردی و مداد - کاغذی:

متخصصان تعلیم و تربیت در دهه ۱۹۸۰ با ظهور مجدد نظریه‌های شناختی یادگیری بویژه سازنده‌گرایی تحقیقات گسترده‌ای را برای جایگزین کردن ابزارهایی که تفکر و مهارت‌های پیچیده را نیز اندازه‌گیری کند

آغاز کردند. الگوی سنجش عملکرد یکی از روش‌های جایگزین برای رسیدن به این هدف بود. در میان گونه‌های مختلف سنجش عملکرد، آزمون عملکرد به عنوان ابزاری برای تکمیل اطلاعات درباره‌ی یادگیری در کنار آزمون مداد - کاغذی مطرح شد. آزمون عملکرد نه تنها در اندازه‌گیری دانش و مفاهیم پیچیده‌ی آموزشگاهی بلکه در اندازه‌گیری توانایی استفاده از دانش و مهارت‌های پیچیده‌ی دانش‌آموزان در موقعیت‌های واقعی زندگی نیز کارآمد است. زیرا معلم با تهیه و اجرای آزمون عملکرد، دانش‌آموزان را در شرایط فکر کردن بر یادگیری، اجرای خودسنجی از فرایند و پیامد یادگیری و نیز انعکاس اندیشه و نظرات در مورد یادگیری درگیر می‌کند.

بنابراین آزمون عملکردی نه تنها در نقش اندازه‌گیری بلکه در نقش درونی کردن یادگیری، تولید دانش، عمیق کردن اطلاعات و به طور کلی در نقش «آموزش برای یادگیری» ظاهر می‌شود. زیرا دانش‌آموز در طول انجام تکالیف آزمون عملکرد: (۱) استفاده کردن از دانش و مهارت را در زندگی واقعی تمرین می‌کند، (۲) بین دانش و مهارت‌های آموخته شده‌ی خود با دنیای واقعی ارتباط برقرار می‌کند و (۳) مهارت‌های عالی شناختی (اندیشه‌ورزی، تصمیم‌گیری توأم با خردورزی و ...) را که با موفقیت‌های آتی او در زندگی ارتباط دارد در خود پرورش می‌دهد. (خوش خلق، ایرج، ۱۳۹۱)

آزمون‌های عملکردی در کنار آزمون‌های مداد - کاغذی برای اتخاذ تصمیم‌های آموزشی و تهیه بازخوردهای توصیفی کارآمد به اطلاعات جامع درباره یادگیرنده می‌باشد.

● کارپوشه (کارنما):

به مثابه‌ی آلبوم عکس می‌باشد و عبارت است از مجموعه‌ای از نمونه کارهای دانش‌آموزان که در جریان یاددهی - یادگیری هدفمند جمع‌آوری شده، آگاهانه انتخاب گردیده و منظم سازماندهی شده است. کارپوشه بیانگر میزان تلاش، پیشرفت و موفقیت دانش‌آموزان است.

● ضرورت استفاده از پوشه کار:

به دانش‌آموز، امکان می‌دهد تا شاهد رشد و پیشرفت خود باشد. فرصت شناخت و اصلاح اشتباهات را به دانش‌آموز می‌دهد. دانش‌آموز از طریق ارائه‌ی پوشه‌ی کار فرصت پیدا می‌کند تا میزان تواناییها و دانش خود را مستند کند. به معلم امکان می‌دهد تا با مرور پوشه کار دانش‌آموز، قابلیت‌های وی را به درستی شناسایی و برنامه‌ریزی کند. به والدین امکان می‌دهد در جریان روند آموزش فرزندشان قرار گیرند. شخصیت علمی و پژوهشی دانش‌آموزان را پویا می‌سازد. توضیح: پوشه را می‌توان در زمان‌های معین به دانش‌آموز داد تا به خانه ببرد و یا می‌توان در مدرسه نگهداری نمود تا در اختیار معلم سال بعد قرار گیرد.

محتوای کارپوشه می‌تواند مجموعه‌ای از: ۱- آزمون‌های مداد - کاغذی ۲- آزمون‌های عملکردی ۳- فهرست و ارسای (چک لیست) ۴- تکالیف و تحقیقات خارج از کلاس، ۵- گزارشات ۶- خلاصه داستان، فیلم و بازدیدها ۷- کارهای عملی دانش‌آموز ۸- گزارش مصاحبه، نظرسنجی دانش‌آموز ۹- گزارش گردش‌های علمی ۱۰- تشویق‌های دانش‌آموز ۱۱- نمودار پیشرفت دانش‌آموز و هر نوع سند و مدرکی که مراحل فرایند یادگیری را شامل شود و بیانگر میزان تلاش و موفقیت دانش‌آموز در جهت تحقق هدف‌های آموزش و پرورش باشد. (حسنی ۱۳۸۷)

● فهرست واری (چک لیست):

یکی از انواع ابزارهای سنجش مشاهده‌ای محسوب می‌شود که معلم با توجه به اهداف و انتظاراتی که در هر فعالیت آموزشی وجود دارد، با مواد یا سنجه‌های ساده، قابل فهم، روشن و مشخص، آن را به صورت فهرستی فراهم می‌نماید. البته فهرست واری را به نام‌های چک لیست، سیاه‌ی رفتار، فهرست بررسی و فهرست بازبینی نیز می‌نامند.

● ویژگی‌های یک فهرست واری:

۱) فهرست واری باید نسبتاً کوتاه باشد، ۲) هر یک از مواد یا سنجه‌ها به طور کاملاً روشن، موضوع مورد ارزشیابی را بیان نماید، ۳) هر ماده باید تنها بر یک رفتار و یا ویژگی قابل مشاهده تأکید نماید، ۴) فقط رفتارها یا ویژگی‌های مهم باید در فهرست واری منظور شود و ۵) موارد به گونه‌ای تنظیم شود که کل فهرست را بتوان به سادگی مورد استفاده قرار داد.

● چگونه یک فهرست واری تهیه می‌شود.

معلم ابتدا باید سنجه‌های هر یک از انتظارات خود را در زمینه‌ی آموزشی یا سایر زمینه‌ها تهیه نماید. به گونه‌ای که به تحقق این انتظارات بینجامد. سپس باید فعالیت‌ها و شواهد تحقق انتظار آموزشی ملاک مورد نظر، به صورت عبارت‌ها و جملات کوتاه ولی واضح و قابل مشاهده نوشته شود. چنانچه انتظار آموزشی به صورت فرایندی تعریف شده است باید ترتیب زمانی مواد و سنجه‌های فهرست واری تهیه گردد.

مشخصات فهرست واری:

نمونه برگ فهرست واری دارای اجزا و عناصر مختلفی چون مشخصات دانش‌آموز، تاریخ، عنوان، موضوع، سنجه‌ها یا مواد و مقیاس‌ها است. که به عنوان نمونه از هر پایه یک چک لیست ارایه می‌گردد همکاران محترم می‌توانند بر اساس این ساختار چک لیست سایر دروس را تهیه نمایند.

نمونه چک لیست پایه هفتم

نام و نام خانوادگی دانش آموز: _____
 عنوان درس: فصل ها _____
 تاریخ: _____

ملاحظات	مقیاس				عملکرد	ردیف
	نیاز به تلاش بیشتر	قابل قبول	خوب	خیلی خوب		
	۰ تا ۲	۳	۴	۵		
					به فیلم و تصاویر با دقت نگاه می کند.	۱
					در بحث های کلاسی شرکت می کند.	۲
					نوبت و احترام را رعایت می کند.	۳
					هنگام انجام فعالیت توجه و تمرکز دارد.	۴
					به محیط اطراف خود به دقت نگاه می کند.	۵
					تصاویر مربوط به هر فصل را با دقت مشاهده می کند.	۶
					به جزئیات و تفاوت های بین تصاویر فصل های مختلف دقت می کند.	۷
					از طریق مشاهده ، مشخصات فصل حاضر را بیان می کند.	۸
					از روش مشاهده برای جمع آوری اطلاعات استفاده می کند.	۹
					در مورد ویژگی های یکی از فصول سال اطلاعات جمع آوری می کند. (از طریق مشاهده)	۱۰
					آداب گفتگو را در کلاس رعایت می کند.	۱۱
					در انجام فعالیت های گروهی ، همکاری می کند.	۱۲
					جمع	

نمره چک لیست = جمع نمرات تقسیم بر تعداد معیار عملکردها

نمونه چک لیست پایه هشتم

نام و نام خانوادگی دانش آموز: تاریخ:
 عنوان درس: خودشناسی (ویژگی های من)

ملاحظات	مقیاس				عملکرد	ردیف
	نیاز به تلاش بیشتر	قابل قبول	خوب	خیلی خوب		
	۰ تا ۲	۳	۴	۵		
					همفکری و مشارکت در بحث کلاسی را دارد.	۱
					نوبت و احترام را رعایت می کند.	۲
					به تصاویر با دقت نگاه می کند	۳
					ویژگی ظاهری خود را بیان می کند. (قد ، وزن ، رنگ مو و ...)	۴
					ویژگی های ظاهری خود را با ویژگی های ظاهری یکی از دوستان خود مقایسه می کند.	۵
					تفاوت ویژگی های ظاهری و رفتاری را بیان می کند.	۶
					برخی از ویژگی های رفتاری خود را بیان می کند.	۷
					ویژگی های اخلاقی و رفتاری خود را با ویژگی دوستان مقایسه می کند.	۸
					مصادق برخی از ویژگی های رفتاری خود را توضیح می دهد.	۹
					ویژگی های رفتاری مناسب و نامناسب خود را بیان می کند.	۱۰
					جمع	

نمره چک لیست = جمع نمرات تقسیم بر تعداد معیار عملکردها

نمونه چک لیست پایه نهم

نام و نام خانوادگی دانش آموز: _____
 عنوان درس: مسئولیت پذیری

تاریخ: _____

ملاحظات	مقیاس				عملکرد	ردیف
	نیاز به تلاش بیشتر	قابل قبول	خوب	خیلی خوب		
	۰ تا ۲	۳	۴	۵		
					در انجام فعالیت ها توجه و تمرکز دارد.	۱
					به سوالات معلم پاسخ می دهد.	۲
					در بحث های کلاسی فعالانه مشارکت می کند.	۳
					از نظرات خود دفاع کرده و دلیل می آورد.	۴
					مفهوم مسئولیت را می داند.	۵
					مفهوم مسئولیت پذیری را می داند.	۶
					مسئولیت های خود در خانه را بیان می کند.	۷
					با مسئولیت های خود در مدرسه آشنا می باشد.	۸
					مسئولیت های واگذار شده را به درستی انجام می دهد.	۹
					عواقب ناشی از عدم مسئولیت پذیری در کارهای خود را می داند.	۱۰
					با توجه به علائق و توانایی هایش مسئولیت می پذیرد.	۱۱
					خصوصیات یک فرد مسئول را دارد.	۱۲
					با بعضی مشاغل آشنا بوده و مسئولیت های آن را می داند.	۱۳
					جمع	

نمره چک لیست = جمع نمرات تقسیم بر تعداد معیار عملکرد ها

روش‌های یاددهی - یادگیری

● روش داستان‌خوانی معلم

کتاب‌های داستانی به عنوان یکی از ابزارهای ایجاد انگیزه و رشد تفکر فلسفی در دانش‌آموزان در این درس، سهم بسزایی دارند. بر این اساس در کنار توانایی انتخاب کتاب داستان مناسب، مهارت داستان‌خوانی معلم نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

به هنگام داستان‌خوانی، نکات زیر توسط معلم باید رعایت شود:
مدیریت زمان آموزش و استفاده از صوت و لحن مناسب، در نظر گرفته شود.
قبل از ورود به کلاس داستان را مطالعه کرده باشد.

هنگام کتاب‌خوانی نمایش تصاویر کتاب داستان، به درک بهتر و کامل‌تر قصه و قرار گرفتن در فضای آن کمک می‌کند. لذا هنگام نمایش تصاویر بهتر است کتاب کاملاً باز نگه داشته شود و با حرکت مناسب دست، در معرض دید همه دانش‌آموزان قرار داده شود.

معلم باید لحن خود را با لحن شخصیت‌های قصه هماهنگ سازد.
به چهره دانش‌آموزان نگاه کند و واکنش‌های آن‌ها را در نظر بگیرد.
در جمع دانش‌آموزان بنشیند و فاصله چندانی با آن‌ها نداشته باشد.
واضح، آرام و شمرده سخن بگوید.

● روش‌های یادگیری مشارکتی:

این شیوه از آموزش، یادگیری را در گروه‌های کوچک تعریف می‌نماید که در این گروه‌ها افراد برای رسیدن به یک هدف مشترک، با همه، هم‌فکری و تعامل دارند و در قبال یادگیری هم دیگر، احساس مسئولیت

می‌کنند. یادگیری در روش مشارکتی، یک روش خودآموز نیست، اما روشی است که دانش‌آموزان یکدیگر را در آموختن محتوایی که به آنها به طور صریح و مؤثر معرفی شده است کمک می‌کنند. معلم همواره نقش ارائه دهنده یا معرفی کننده محتوا، راهنما، منتقد یا مساعدت کننده را در فرآیند تدریس بازی می‌کند. معلم منابع و موادی را که دانش‌آموزان برای فهم محتوا، نیاز دارند فراهم می‌سازند. در رابطه با یادگیری مشارکتی روشهای بسیار متفاوتی وجود دارد در اغلب آنها دانش‌آموزان به صورت گروه‌های ۴ نفره و گروه‌های دارای توانایی‌های گوناگون کار می‌کنند. ولی در برخی از روشها از گروه‌های ۲ نفره و گروه‌هایی که اعضای گروه‌های آنها متفاوت هستند استفاده می‌کنند. به این گروه‌ها مهارت‌های خاصی مانند گوش کردن فعال، ارایه دادن توضیحات خوب، اجتناب از حرفهای تحقیرآمیز و احترام گذاشتن به یکدیگر را می‌آموزند که به آنها کمک می‌کند تا با هم خوب کار کنند.

اگرچه شیوه‌های یادگیری مشارکتی با یکدیگر تفاوت‌هایی دارند در سه اصل مشترکند:

آموزش فعالیت مشترک

آموزش فعالیت به صورت گروهی

تقویت عملکرد گروهی

● روش تدریس بحث گروهی

روش بحث گروهی گفتگویی سنجیده و منظم درباره‌ی موضوعی خاص که مورد علاقه شرکت کنندگان در بحث است، می‌باشد و برای کلاس‌هایی قابل اجراست که جمعیتی بین ۶ تا ۲۰ نفر داشته باشند. در این روش معمولاً معلم موضوع یا مسأله خاصی را مطرح می‌کند و شاگردان درباره آن به مطالعه، اندیشه، بحث و اظهار نظر می‌پردازند و نتیجه می‌گیرند. و دانش‌آموزان در فعالیتهای آموزشی فعالانه شرکت می‌کنند و مسئولیت یادگیری را به عهده می‌گیرند.

بحث گروهی در زمینه موضوعاتی که خصوصیات زیر را داشته باشد به کار می‌رود:

موضوع مورد علاقه شرکت کنندگان در بحث باشد، موضوع مورد بحث در زمینه‌ای باشد که شرکت کنندگان درباره آن اطلاعاتی داشته باشند و یا بتوانند اطلاعاتی کسب کنند، تا به این وسیله بحث گروهی برای آنان معنی و مفهوم داشته باشد و قابل فهم و آسان باشد.

در بحث گروهی بهتر است افراد مانند جلسات سمینار یک دایره تشکیل دهند و معلم هم مانند یکی از دانش‌آموزان در جایی از این گروه قرار بگیرد نه به دور از آنها و نه در مقابل آنها

● نقش معلم در جریان بحث گروهی

می‌توان گفت نقش معلم این است که بیشتر نقش راهنما و هدایت کنندگی را داشته باشد و به عنوان رئیس جلسه وقت افراد کلاس را نگه دارد و نظم جلسه را حفظ کند.

وظیفه اصلی معلم در بحث گروهی عبارتست از تحلیل و ارزشیابی جریان بحث، منطقی، سازمان دادن مطالب گفته شده و روشن کردن این مطالب برای شرکت کنندگان.

زمانی که بحث از مسیر اصلی خود خارج می‌شود معلم می‌تواند وارد بحث شود و در حداقل زمان بحث را از بن بست خارج و به مسیر اصلی هدایت کند.

جدول ۲-۳- رهنمودهایی برای هدایت بحث گروهی (اقتباس از اثر سیف، ۱۳۸۸، ص ۵۲۹)

راهکار و مثال	رهنمود
منتظر یک سکوت طولانی نمانید تا از یک دانش‌آموز خجول بخواهید که نظری را ابراز کند. از افراد خجول سؤال‌هایی بپرسید که به سادگی قابل جواب دادن باشند. مثلاً: جمشید نظر شما در این باره چیست؟	همکاری کودکان خجول را به بحث جلب کنید
دانش‌آموزان را تشویق کنید تا به جای منتظر ماندن برای اظهار نظر شما به یکدیگر نگاه کنند و همدیگر را مورد خطاب قرار دهند. مثال: پرویز، این یک عقیده عجیب است. محمد نظر شما در مورد عقیده پرویز چیست؟	اظهارنظرها و سؤال‌های یک دانش‌آموز را به سوی دانش‌آموز دیگر هدایت کنید.
از دانش‌آموز دیگری بخواهید آنچه را که دانش‌آموز قبلی گفته است، خلاصه کند. اگر این خلاصه ناقص بود دانش‌آموز اول سعی خواهد کرد تا اظهارات دانش‌آموز بعدی را کامل کند. مثال: احمد من فکر می‌کنم نظر شما این باشد.... درست است یا من اشتباه فهمیدم؟	سعی کنید آنچه را که دانش‌آموزان می‌گویند درک کنید اگر شما مطلب را به خوبی درک نکنید دانش‌آموزان دیگر نیز آن را درک نخواهند کرد.
مثال: شواهدی برای دفاع از این نکته داری؟ چگونه به این نتیجه رسیدی؟	خواستار اطلاعات بیشتری باشید
مثال: اجازه بدهید ما درباره ... صحبت می‌کردیم که امیر پیشنهادی ارائه داد کسی نظر دیگری دارد؟	جریان بحث را به مسیر اصلی برگردانید.
از دانش‌آموزان بخواهید پیش از جواب دادن نظر خود را روی کاغذ بنویسند بعد آنچه را که نوشته‌اند برای کلاس بازگو کنند.	پیش از خواستن جواب، وقت کافی برای فکر کردن به دانش‌آموزان بدهید
اگر گمان بردید که دانش‌آموزان مطلبی را که یکی از آنها بیان کرده نفهمیده‌اند از آنها سؤال کنید که متوجه مطلب شدند یا نه! اگر دانش‌آموزان سرشان را به نشان موافقت تکان دادند از آنها بخواهید مثالی بیان کنند تا دلایلی برای صحت مطلب ارائه کنند.	وقتی که صحبت‌های یک فرد تمام شد به سایر افراد نگاه کنید و صحبت‌های آنها را بسنجید
ایده‌ها و نظرات را تشویق نکنید مشارکت در مباحث را تشویق کنید.	مشارکت دانش‌آموزان در بحث را تشویق کنید

● روش تدریس تفحص گروهی

این الگو با روبرو ساختن دانش‌آموزان با مسأله‌ای برانگیزاننده و تأمل‌انگیز شروع می‌شود و مراحل بعدی با کمک معلم که نقش مشاور و دوست منتقد دارد، ادامه می‌یابند. اساس این روش رسیدن به روحیه کار جمعی است. یعنی اگر معلمان در کلاس درس بر جستجو یا کاوش و دانش تأکید بورزند، باعث گسترش روح کار جمعی و فعالیت گروهی از طریق تأکید بر فعالیت‌هایی چون تفحص گروهی و تحقیق گروهی می‌شود.

● مراحل روش تدریس تفحص گروهی:

گام نخست: موقعیت‌سازی، در این گام معلم برای ایجاد انگیزه و ایجاد سؤال در ذهن یادگیرنده و پدیدآوری زمینه پژوهشی، فراگیرنده را با یک موقعیت نامعین مواجه می‌کند.
گام دوم: کشف واکنش، معلم تلاش می‌کند دانش‌آموزان را برای واکنش در برابر محیط و مواد آموزشی آماده سازد.

گام سوم: فرمول‌بندی و سازماندهی، در این مرحله، الزامی است که سازماندهی ویژه موقعیت پدید آمده انجام پذیرد و روال ویژه‌ای برای رویدادها تدارک شود.

گام چهارم: مطالعه مستقل و گروهی، در این مرحله، معلم تمرینات و مسائل خاصی را ارائه می‌دهد که دانش‌آموزان خود را ملزم می‌دانند آن‌ها را انجام دهند.

گام پنجم: تجزیه و تحلیل، معلم در این مرحله دانش‌آموز را وامی‌دارد تا به عملیات خود به دقت نگاه کنند و فرایند کار خود را تجزیه و تحلیل کنند. این عمل سبب روشن شدن دلایل انجام کار می‌گردد.

● روش تدریس الگوی دریافت مفهوم

دریافت مفهوم عبارت است از: «جستجوی ویژگی‌هایی که از آنها برای تمیز نمونه‌ها از غیر نمونه‌های طبقات استفاده می‌شود. در این الگو از دانش آموز خواسته می‌شود، مثال‌هایی (نمونه‌هایی) که دارای ویژگی‌های آن مفهوم است، را با مثال‌های دیگری که آن خواص یا ویژگی‌ها را ندارند، مقایسه کند و به کشف ویژگی‌های مفهومی که در ذهن معلم است، نائل آید.

مراحل اجرای الگوی دریافت مفهوم:

گام‌ها	اقدامات معلم	فعالیت‌های فراگیر
اول	عرضه‌ی مثال‌ها و غیرمثال‌ها در دو ستون «آری - خیر» یا «+ و -»	تفکر و تدوین فرضیه درباره‌ی مفهوم مقایسه‌ی ویژگی‌های مثال‌ها و غیرمثال‌ها نام‌گذاری مفهوم در ذهن خود
دوم ۱	فقط مثال‌ها را ارائه می‌کند، بدون قرار دادن آن‌ها در دو ستون «آری یا خیر»	مثال‌ها و غیرمثال‌های معلم را در دو ستون آری یا خیر قرار می‌دهند.
دوم ۲	ثبت مثال‌ها و غیرمثال‌های دانش‌آموزان تأیید فرضیات یا رد آن‌ها ارائه‌ی نام مفهوم مورد نظر	فراگیرندگان خود مثال می‌زنند و در ستون مناسب قرار می‌دهند.
سوم	ارائه تعاریف مفهوم تحلیل و جمع بندی مطالب	بحث در مورد فرضیات شرح تفکرات خود در زمینه‌ی مفهوم مورد نظر

آموزش تفکر

یقیناً فراگیری نحوه‌ی فکر کردن محور اصلی آموزش است. معلمان وظیفه دارند دانش‌آموزان را در درک نحوه‌ی تفکر مؤثر کمک کنند تا به آنان نشان دهند چگونه از قدرت شگفت‌انگیز تفکر خود به بهترین نحو استفاده کنند.

با وجود شیوه‌های ارزشمند آموزش "مهارت تفکر"، یادگیری به یک تجربه شگفت‌انگیز برای دانش‌آموزان تبدیل می‌شود. تجربه‌ای که می‌تواند و باید یک عمر دوام بیاورد.

تفکر چیست؟

از لحاظ علمی تفکر فرآیندی فیزیکی است و از لحاظ فلسفی تفکر آن است که انسان را از حیوانات متمایز می‌سازد. به او حس منحصر به فرد بودن می‌دهد و باعث می‌شود نفس و شخصیت خود را درک کند. این حقیقت که از تفکر آگاهانه برخورداریم ما را قادر به انجام کارهایی می‌کند که انسان را منحصر به فرد و بی‌نظیر سازد.

بخش مهمی از فرایند پرورش قدرت تفکر، توانایی استفاده از فراشناخت است. این کلمه به ظاهر پیچیده، در واقع فرآیندی را توصیف می‌کند که ما از طریق آن راجع به نحوه‌ی فکر کردن خود می‌اندیشیم. تفکر هم در محیط آموزشی و هم در زندگی گسترده‌تر دانش‌آموزان در خارج از مدرسه نقش مهمی دارد. توانایی فکر کردن منطقی و خلاقانه برای داشتن شیوه‌ای موفقیت‌آمیز در زندگی ضروری و اساسی است. به دلایل زیادی تفکر در کلاس درس اهمیت دارد. اولین و مهم‌ترین دلیل آن است که فکر کردن باعث می‌شود دانش‌آموزان به جای یادگیری طوطی وار، آگاهانه به کاری که ما تعیین می‌کنیم بپردازند. این امر از نظر حس مالکیت، احساس فردیت، تناسب کار با کلاس و فرد، مفهوم سازی، تمرکز و توجه اهمیت زیادی دارد.

از راه‌هایی که می‌توانیم مهارت تفکر را در دانش‌آموزان پرورش دهیم می‌توانیم به اهمیت بحث و گفتگو در کلاس و نقش مهم آن در توسعه و پرورش تفکر اشاره کنیم. این مهارت را می‌توان هم به صورت برنامه درسی مجزا و هم به صورت بخشی جدا ناپذیری از موضوعات برنامه درسی آموزش داد.

بحث و گفتگو پیرامون یک موضوع دانش‌آموزان را قادر می‌سازد مهارت‌های مهم و اساسی بسیار را تمرین و اجرا کنند. از انواع این مهارت‌ها می‌توان: بررسی ایده‌هایشان با صدای بلند، اکتساب یادگیری از طریق دریافت بازخورد از همسالان یا ایجاد یک فکر خوب از طریق ترکیب نظرات افراد دیگر و یادگیری نحوه سازماندهی نظرات شان به طرز منسجم و پیوسته را نام برد.

برای تحقق یافتن این امر معلم باید همواره فرصتی برای بحث کردن بیافریند تا بحث خوب و با کیفیتی شکل گیرد که شامل جلب کردن توجه دانش‌آموزان برای توضیح یک تکلیف یا ترغیب آن به تمرکز صحیح در حین انجام یک تمرین تفکر می‌باشد. این کار متسلسل آن است که عوامل ایجاد چنین محیطی از طرف معلم چون سکوت و آرامش فراهم گردد. دادن آزادی عمل به دانش‌آموزان نیز راه دیگری برای پرورش تفکر آنان است. این بدان معناست که دانش‌آموزان را ترغیب کنیم تا به شیوه‌های غیرمعمول فکر کنند. جهت ترغیب دانش‌آموزان به فکر کردن می‌توان از راه‌های زیر استفاده کرد:

(۱) برای فکر کردن آنان جایزه‌ای در نظر بگیرید.

۲) تفکر را به یک چالش تبدیل کنید. این کار حس رقابت طبیعی را در آنان شکوفا می‌کند. به خاطر داشته باشیم: ترغیب تفکر خوب به اندازه‌ی پرورش رفتار خوب مفید است. رهنمودهایی جهت چگونگی به چالش کشیدن تفکر:

الف) از آنان بخواهید بیشترین تعداد راه حل را بیابند.

ب) برای آنان یک چالش زمان دار تعیین کنید.

ج) راه حل های جدید را بیابید.

۳) تفکر را دست یافتنی کنید.

بدین منظور تکالیف باید تا اندازه‌ای دشوار باشد که ضمن ایجاد چالش در دانش‌آموزان، حل آن نیز سخت و پیچیده نباشد تا باعث دگرگونی و از بین رفتن انگیزه آنان گردد.

۴) به آنان نشان دهید که تکنیک‌ها چگونه کار می‌کنند.

وقتی تکلیف دشواری تعیین می‌کنید فرصتی بدست می‌آورید تا روش‌های فکر کردن را به دانش‌آموزانتان معرفی کنید.

برخی از ساختارها و شیوه‌هایی که می‌توان مورد استفاده قرار داد ساده هستند اما تأثیر زیادی بر نتیجه نهایی خواهند داشت نشان دادن نحوه استفاده از این تکنیک‌ها به دانش‌آموزان نقش بزرگی در ترغیب آن‌ها به فکر کردن خواهد داشت.

۵) از قدرت معما استفاده کنید. نه این‌که معماهایی طرح کنید که برای یافتن پاسخ نیاز به انجام دادن عملیات‌های محاسباتی داشته باشیم. بلکه مسائلی را طرح کنید که دانش‌آموزان با دادن پاسخ‌هایی که منشأ از تفکر و اگر می‌گیرد به راه‌حل‌های بیشتری دست یابند.

می‌توانید از تفریح برای ترغیب بهتر آنان استفاده کنید. شروع درس با بیان یک معما دانش‌آموزان را درگیر کار خواهد کرد و پس از آن انگیزه برای انجام و تکمیل کار بالا خواهد رفت.

۶) تفکر را در همه‌ی درس‌ها تلفیق کنید.

باید دانش‌آموزان فکر کردن را بخشی جدایی‌ناپذیر از همه‌ی دروسی که به آن‌ها می‌دهیم تلقی کنند.

۷) برای « فکر کردن » مدت زمانی معین داشته باشید.

۸) برای تفکر آزاد زمان تعیین کنید.

۹) بگذارید دانش‌آموزان افکار عجیب و غریب داشته باشند.

۱۰) به آنها الهام دهید.

با علاقمندی و اشتیاق نسبت به کل فرایند یادگیری به آنان انگیزه فکر کردن دهیم.

۱۱) الگو باشید.

افکارتان را برای کلاس به وضوح بیان کنید و نشان دهید که کل زمینه‌ی تفکر تا چه اندازه شما را ترغیب کرده زیرا شما الگوی دانش‌آموزانتان هستید و آنان از شما تقلید می‌کنند.

۱۲) از اشیاء استفاده کنید.

دیدن اشیاء متفاوت در کلاس ترغیب کننده و برانگیزاننده است. این اشیاء در ذهن به طرح‌هایی تبدیل می‌شوند که یادگیری را به زندگی دانش‌آموزان وارد می‌کنند و انگیزه‌ی بیشتری به آن‌ها می‌بخشند و پایه‌ای محسوس برای فکر کردن در اختیارشان قرار می‌دهد.

● اهمیت پرسش:

طبقه‌بندی و نحوه‌ی بیان صحیح سئوالات، گام موثری در القای خواسته‌ها و آن چه باید مورد بحث و گفتگو قرار گیرد می‌باشد. باید همواره به این موضوع توجه داشت که سئوالاتمان را با چه الفاظ و کلماتی مطرح کنیم تا دانش‌آموزان ضمن درک هدف سؤال، قادر باشند پاسخ صحیح و گویا را انتخاب نمایند.

چه اتفاقی می‌افتاد اگر؟

چگونه می‌توانیم این کار را به طرز متفاوتی انجام دهیم؟

چگونه می‌توانیم این کار را بهتر انجام دهیم؟

این جا چه خبر است؟

● انواع سئوالات :

سئوالات به دو دسته باز و بسته تقسیم می‌شوند. سئوالات باز سئوالاتی هستند که پاسخ به آن به تفکر و توجه نیاز دارد. این سئوالات پاسخ‌های طولانی‌تری را به دنبال دارند و معمولاً با چه چیزی...؟، چرا...؟، چگونه...؟ و ... شروع می‌شوند. پاسخ سئوالات باز دانش، نظرات و احساسات پاسخ‌دهنده را مشخص می‌کند.

سئوالات بسته معمولاً پاسخ‌های تک کلمه‌ای، کوتاه و یا بله/خیر در پی دارند. این سئوالات با آیا...؟ کجا...؟ و ... شروع می‌شود. پاسخ صریح و کوتاه، قدرت تفکر و ابراز احساسات و نظر دهی بر اساس علائق را از پاسخ‌دهنده می‌گیرد.

● سئوالات باز :

سئوالاتی مطرح کنید که پاسخ معین یا صحیحی نداشته باشد بلکه گسترده‌ای از پاسخ‌های احتمالی برای آن امکان‌پذیر باشد. این نوع سئوالات دانش‌آموزان را ترغیب می‌کند که از همه زوایا یک موضوع را تحلیل قرار دهند. و شیوه‌های گوناگونی را برای یافتن پاسخ‌ها بیازمایند و در نهایت به تعداد دانش‌آموزان یا بیشتر پاسخ‌ها و راه‌حل‌های مختلف را بیابند.

● اهداف سئوالات باز:

- به تقویت و پرورش جنبه‌ی جستجو و فراگیر، ابتکاری، شهودی و فردی شخصیت کمک می‌کنند.
- بچه‌ها را ترغیب می‌کند که با استفاده از فرایندهای تفکر پاسخ دهند.
- طرح سؤال باز به بحث‌های طولانی‌تری منجر می‌شود.
- ایده‌هایی اولیه می‌توانند سئوالات و جهش‌های مختلف درگیری در ذهن آنان ایجاد کند.

● توصیه های لازم در جهت استفاده از سؤالات باز در کلاس:

- مراقب زمان باشید.
- از یک روند پیشرفت استفاده کنید.
- روند تفکر را واضح و روشن کنید.
- بچه ها را درگیر کنید.
- خوشبین و حامی باشید.
- مراقب واژه هایتان باشید.
- همه بچه ها را به صحبت کردن وادارید.
- محدودیت را مشخص کنید مانند محدودیت زمانی، ایده ای، واژه ای جمله ای .
- بازخورد بگیرید.

● سؤالات بسته :

با مطرح کردن سؤالاتی که در آن انتظار پاسخ خاصی را داریم از سؤالات بسته پاسخ استفاده کرده ایم. اگر مایلیم مهارت های فکر کردن را در سطح بالاتر پرورش دهیم باید بین سؤالات باز و بسته تعادل ایجاد کنیم. اگر دانش آموزان حقایق مورد نظرشان را درباره یک سؤال از قبل بدانند تفکری که شکل می گیرد فرایند بررسی اطلاعات و یافتن پاسخ است. هنگام استفاده از سؤال بسته مسأله ای تمایز، باید در نظر گرفته شود.

ساختارهایی برای فکر کردن:

ساختارهایی که ما را در فکر کردن هدایت می کنند به چهار روش ذهن انگیزی، تداعی آزاد، طرح دایره ای و فهرست کردن تقسیم می شود که در اینجا هر روش معرفی شده است:

● ذهن انگیزی :

اغلب هنگام شروع کار در مورد یک موضوع جدید، از ذهن انگیزی استفاد می شود. از دانش آموزان بخواهیم کلمه ای را در مرکز صفحه بنویسند و سپس همه ی چیزهایی را که در مورد آن موضوع می دانند

یادداشت کنند. یکی از دانش‌آموزان نظرات را روی تخته بنویسد. مزیت این روش آن است که ما را نسبت به بررسی دقیق یک موضوع و این که در چه وضعیتی قرار داریم آشنا می‌سازد. می‌توانیم به جای اینکه از دانش‌آموزان بخواهیم کلمه‌ای بنویسند، از تصاویر الهام بخش استفاده کنیم. در این روش استفاده از رنگ، نماد و وسایل مختلف موثرتر می‌باشد.

● تداعی آزاد :

این روش با ذهن انگیزی شباهت زیادی دارد. در این روش ضرورتاً نباید با نوشتن کلمات روی کاغذ انجام شود. علاوه بر تداعی آزاد مکتوب می‌توانید از فعالیت‌های تداعی آزاد ترسیمی و کلامی نیز استفاده کرد.

نکات لازم جهت کار با تداعی آزاد با دانش‌آموزان :

- مرزهای زمانی را مشخص کنید.
- کار جالب و سرگرم کننده کنید.
- کار با موسیقی انجام دهید.
- از یک محرک جالب استفاده کنید.
- از یک ساختار استفاده کنید.
- به جای کلمات از عبارات و جملات مختلف استفاده کنید.
- از همه حواس استفاده کنید.
- از نقاشی استفاده کنید.
- کار به صورت شفاهی انجام دهید.

● طرح دایره ای :

در اجرای برنامه‌ها استفاده از طرح دایره‌ای برای مباحثه و تفکر بسیار مناسب است. دانش‌آموزان و معلم به صورت دایره می‌نشینند و فعالیت‌هایی را به صورت دسته جمعی انجام می‌دهند.

مزیت این طرح :

- هر کس می‌تواند بقیه را ببیند.
- هر کس می‌تواند صدای بقیه را بشنود.

● فهرست کردن :

فهرست‌ها کاربردهای بالقوه‌ی زیادی، هم درون و هم خارج از کلاس درس دارند. از انواع فهرست‌ها می‌توان : فهرست خرید، کارهای روزمره و را نام برد.

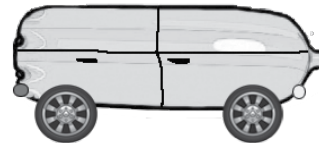
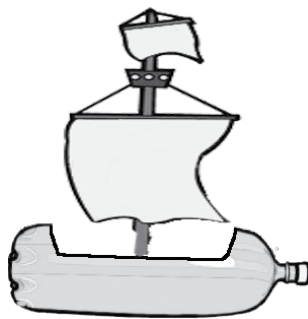
تهیه فهرستی از کارها و سپس خط زدن موارد انجام شده بسیار رضایت بخش است. فهرست در به یادآوردن چیزها به ما کمک می‌کند.

چگونه از فهرست کردن به عنوان ساختار تفکر استفاده کنیم؟

به مثال زیر توجه کنید:

به دانش‌آموزان می‌گوئیم:

- ۱- نام ده چیز را که می‌توانید درون بطری بگذارید ، فهرست کنید.
- ۲- همه کاربردهایی را که می‌توانید برای بطری بیابید ، فهرست کنید. (فهرست می‌تواند شامل چیزهای عادی یا حتی غیرعادی و بدیع باشد)
- ۳- پنج مورد از استفاده بطری را در یک خانه فهرست کنید.
- ۴- چگونه می‌توان از بطری برای ساختن کشتی استفاده کرد؟

حل مسأله

حل مسأله مانند تفکر و استدلال بخشی مهمی از زندگی روزمره ماست. اگر دانش‌آموزانمان را برای حل مسائلی که با آن‌ها مواجه می‌شوند آماده کنیم نه تنها کار آنان را در کلاس درس تقویت کرده‌ایم. بلکه آن‌ها را برای روبرو شدن با دنیای خارج از مدرسه نیز آماده ساخته‌ایم.

مطرح کردن مسایل و یافتن روش‌های حل کردن آن‌ها یک فعالیت بسیار رضایت‌بخش است. برای این که تا حد امکان در حل کردن مسأله موفق باشیم باید ترکیبی از منطق و خلاقیت را به کار ببریم.

چهار مرحله اساسی وجود دارد که هنگام آموزش نحوه‌ی حل مسائل به دانش‌آموزان، به ما کمک می‌کند.

● شناسایی مسأله :

مرحله اول، شناسایی دقیق مسأله‌ای است که باید حل شود. این کار به آن آسانی که به نظر می‌رسد نیست. گاهی در یک موضوع در نگاه اول، مسأله اصلی دیده نمی‌شود. در واقع با توجه و بررسی همه جوانب با شناسایی دقیق مسأله مورد نظر و انتخاب راه حل اصلی، از انتخاب راه حل‌های فرعی اجتناب می‌کنیم. باید توجه داشت که در مورد بعضی از موضوعات ممکن است به چند مسأله‌ی بالقوه مختلف برسیم.

به عنوان مثال در خرید یک هدیه تولد ممکن است کمبود پول به عنوان مسأله‌ای شناسایی شود که به جستجو و یافتن راه‌های برای به دست آوردن پول منجر شود. در صورتی که می‌توان مسأله را نیاز به هدیه دادن نیز تلقی کرد.

● یافتن راه حل‌های بالقوه :

وقتی به دنبال راه حل‌های بالقوه می‌گردیم شانس استفاده از تفکر منطقی و خلاق را داریم اولین واکنش‌ها ممکن است جستجو به دنبال منطقی‌ترین پاسخ‌ها به مسأله باشد. یکی از راه‌ها ممکن است دقیقاً همان چیزی

باشد که ما نیاز داریم. استفاده از تفکر جانبی کمک می‌کند به پیشنهاد درست‌تری برسیم. در مثال بالا برای تهیه هدیه تولد ممکن است به درست کردن یک هدیه به جای خرید آن برسیم.

● امتحان کردن راه حل ها :

وقتی تعدادی راه حل مختلف برای مسأله یافتیم باید سودمند بودن این راه حل‌ها را نیز بررسی کنیم. مسأله اول این است که آیا یک راه حل خاص واقعاً در آن شرایط امکان‌پذیر است؟ در مرحله دوم باید بررسی کنیم که از میان راه حل‌های مختلف کدام یک بیش از بقیه احتمال نتیجه دهی دارد؟ و در پایان باید تعیین کنیم کدام یک از راه‌حل‌ها بهتر عمل می‌کند؟ می‌توانیم همه این کارها را با امتحان کردن آن‌ها انجام دهیم. این امتحان کردن یا می‌تواند از طریق انجام واقعی راه حل صورت گیرد و یا از طریق فکر کردن یا بحث کردن در مورد عوامل و به کارگیری و نتیجه به کاربرستن راه حل‌ها صورت گیرد که در نهایت به مناسب‌ترین رویکرد که البته به موقعیت خاص مورد نظر بستگی دارد منجر گردد.

● انتخاب کردن :

وقتی روند امتحان کردن تمام شد نمی‌توانیم تصمیم بگیریم که از کدام راه حل برای انجام کار استفاده کنیم. گاهی تصمیم می‌گیریم اما بعد متوجه می‌شویم آن راه حل آن قدر که تصور می‌کردیم موثر نیست. در این صورت باید آزادانه تصمیم‌مان را کنار بگذاریم و مجدداً شروع کنیم و راه حل دیگری را امتحان کنیم. در زیر چند مسأله و چند راه حل بالقوه ارائه شده که استفاده از آن در کلاس مناسب است.

مثال :

شما می‌خواهید هدیه‌ای برای تولد دوستان بخرید اما پول کافی ندارید. دانش‌آموزان ممکن است ایده‌های زیر را ارائه دهند:

- مقداری پول را والدین مان قرض می‌گیریم.
- هدیه‌ی دیگری انتخاب می‌کنیم که قیمت کمتری داشته باشد.
- با یک دوست دیگر پول روی هم می‌گذاریم.
- به جای خرید هدیه، هدیه‌ای را خودمان درست می‌کنیم.
- مدت زمان بیشتری پول پس انداز می‌کنیم تا برای خرید هدیه صرف شود.
- هدیه را در آینده (روزهای دیگری) به او می‌دهیم.
- شما برای رفتن به مدرسه باید به موقع از خواب بیدار شوید اما ساعت زنگ دارتان خراب است. راه حل‌های مختلفی را در نظر بگیرید:
- یک ساعت جدید بخرید.
- ساعت قدیمی را تعمیر کنید.
- از والدین تان بخواهید شما را بیدار کنند.
- از یکی از دوستانتان بخواهید صبح به شما زنگ بزند.
- وقتی می‌خوابید، پرده‌های اتاق را باز بگذارید به امید اینکه نور روز شما را بیدار کند.
- دیر بروید و خراب بودن ساعت را بهانه کنید.

یادتان باشد کار کردن با طرح معما یکی از بهترین شیوه‌هایی است که در حل مسأله به بچه‌ها کمک می‌کند. یافتن سرنخ‌ها، بررسی مدارک و رسیدن به یک راه حل صحیح برای معماها هیجان زیادی ایجاد می‌کند. وقتی از بچه می‌خواهیم راه حل‌های، حل یک موضوع را پیدا کنند، آن‌ها مجبورند از مهارت‌های فکری مختلف استفاده کنند.

برای شروع پرورش مهارت‌های تفکر دانش‌آموزان از روش‌های مختلفی استفاده می‌گردد که در اینجا به ذکر چند نمونه بسنده می‌کنیم.

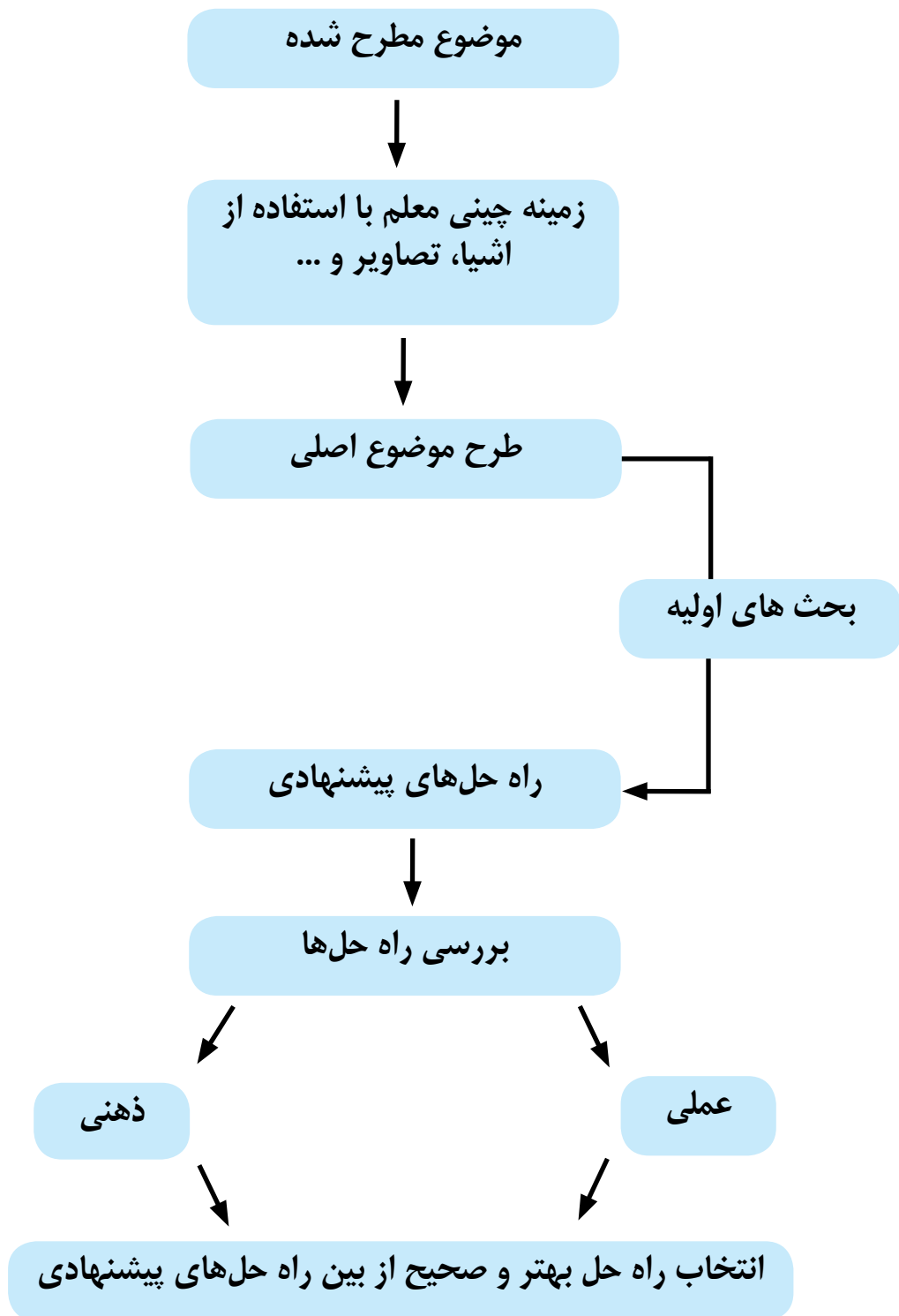
وقتی برای حل یک معما با دانش‌آموزان کار می‌کنید در نظر گرفتن زمان برای بحث کردن در مورد مسائل فکری مفید است.

آیا همیشه راه حلی صحیح برای یک معما وجود دارد؟

چندراه حل ممکن است بیابیم؟

آیا منطقی‌ترین راه حل همیشه همان راه حل صحیح است؟

نقش تفکر خلاق در حل کردن معماها چیست؟

راهنمای عمل دروس پایه هفتم

جدول توصیفی فعالیت‌های یادگیری برنامه درسی تفکر و سبک زندگی سال اول (هفتم) در یک نگاه

ردیف	عنوان درس	مضمون	صلاحیت
۱	خود شناسی	خودشناسی	مشاهده، قضاوت، استدلال، نتیجه گیری
۲	جشن تولد	تعلق و جفت سازی	طبقه بندی، قضاوت، ارزیابی، نقد و استدلال
۳	علائق	خود شناسی	تأمل درخود، تصمیم گیری، استدلال، قضاوت
۴	کدام راه بهتر است؟	مشکلات راه حل ها	حل مسئله، مشاهده، طبقه بندی، تصمیم‌گیری، استدلال، نتیجه گیری
۵	صیاد و کبوتران	همکاری	مشاهده، تحلیل، استدلال، قضاوت براساس نظام معیار
۶	آرزوها و انتخاب‌ها	آرزوها و انتخاب‌ها	مشاهده، قضاوت، ارزیابی، استدلال نتیجه گیری از یافته‌ها
۷	احساسات	خود شناسی	تأمل درخود، قضاوت، تصمیم گیری
۸	فصل‌ها	گردآوری اطلاعات و مشاهده	مشاهده، گردآوری اطلاعات، استنباط، استدلال
۹	دوستان من	خود شناسی	مشاهده، تحلیل، استدلال
۱۰	آداب و رسوم	هویت	مشاهده، استدلال، قضاوت

درس اول : تکمیل فرم اطلاعات

مضمون: خودآگاهی
صلاحیت ها: مشاهده، قضاوت، استدلال، نتیجه گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی با مشخصات شناسنامه‌ای خود
- ۲- کسب توانایی در معرفی خود
- ۳- کسب مهارت در تکمیل هر نوع فرم، مطابق با اطلاعات شناسنامه‌ای.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- اطلاعات هویتی خود را با مراجعه به شناسنامه یا کارت ملی بیان کنند.
 - ۲- بتوانند خود را به دیگران معرفی نمایند.
 - ۳- یک فرم اطلاعات را با استفاده از شناسنامه یا کارت ملی تکمیل کنند.
 - ۴- نسبت به تفاوت هویتی بین افراد با توجه به شناسنامه یا کارت ملی آنان آگاهی پیدا کنند.
 - ۵- در حفظ و نگهداری اسناد هویتی خود (شناسنامه و کارت ملی) دقت کنند.

● توضیح درس:

در این درس دانش‌آموزان ضمن آگاهی و آشنایی با تفاوت هویتی خود با دیگران با اسناد هویتی یعنی شناسنامه و کارت ملی آشنا می‌شوند. پس از بررسی این اسناد می‌توانند به طور کامل خود را معرفی نمایند. پس با استفاده از این اسناد توانایی تکمیل هر نوع فرم اطلاعات هویتی را در هر زمان و مکان به دست می‌آورند و همچنین دانش‌آموزان به اهمیت این اسناد در معرفی خود و لزوم دقت در نگهداری آن‌ها پی می‌برند.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

پرسش و پاسخ، بحث گروهی، دریافت مفهوم

● فرآیند اجرا:

۱- برای شروع درس و ایجاد انگیزه می‌توانید یک شناسنامه و کارت ملی را به دانش‌آموزان نشان دهید و با طرح یک پرسش: (این چه چیزی است؟ چه کسانی آن را دارند؟ کجا و چرا از آن استفاده می‌کنیم؟) با استفاده از روش بحث گروهی و هدایت بحث توسط خود معلم و مشارکت همه‌ی دانش‌آموزان در بحث، به معرفی این اسناد پردازید. در مورد لزوم داشتن آن توسط همه‌ی افراد، تفاوت افراد با یکدیگر با توجه به تفاوت بودن شناسنامه‌ی آن‌ها، لزوم مراقبت از این اسناد چرا که مدارک هویتی ماست و به واسطه‌ی آن شناخته می‌شویم و اینکه برای معرفی خود به آن نیاز داریم توضیحاتی را ارائه دهید.

۲- کپی شناسنامه همه‌ی دانش‌آموزان را در اختیار آنان قرار دهید و بخواهید که هر یک با استفاده از شناسنامه، خود را برای دیگر دانش‌آموزان کلاس معرفی نمایند. یک فرم تهیه کنید که حاوی اطلاعات شناسنامه‌ای باشد، آن را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید و از آنان بخواهید با نگاه کردن به شناسنامه فرم را تکمیل کنند.

۳- از دانش‌آموزان بخواهید متن ابتدای درس صفحه ۱۰ را بخوانند. در مورد مشکل علی با دانش‌آموزان گفتگو کنید. پس از شنیدن پاسخ دانش‌آموزان نمونه‌ای واقعی از یک فرم مخصوص درج اطلاعات مشتری را که از بانک گرفته‌اید را به دانش‌آموزان نشان دهید و از آنان بپرسید: فکر می‌کنید برای پر کردن این فرم به چه چیزی نیاز داریم؟ پس از دادن پاسخ، علت مشکل علی که گزینه شماره (۲) می‌باشد را مشخص کنید. در ادامه توجه دانش‌آموزان را به کاربردگ صفحه ۱۱ جلب کنید و در مورد اطلاعات داخل آن توضیحاتی را ارائه کنید و از آنان بخواهید با گفتگو و همفکری به سؤالات پاسخ دهند و با نگاه کردن به شناسنامه خود اطلاعات خواسته شده در کادر پایین صفحه را کامل کنند.

فعالیت تکمیلی: صفحه ۱۳

در این فعالیت دانش‌آموزان با یکی دیگر از کارکردهای شناسنامه (آگاهی از تاریخ تولد نزدیکان خود) آشنا می‌شوند و با یادداشت کردن آن می‌توانند این روز را به نزدیکان خود تبریک بگویند و آنان را خوشحال کنند. در ادامه دانش‌آموزان می‌توانند آدرس دقیق پستی خود را در کادر صفحه ۱۳ بنویسند. (در انجام این تمرین می‌توانید از قبوض تلفن و هر یک از دانش‌آموزان نیز استفاده کنید). یا اینکه این تمرین را در منزل و با کمک خانواده انجام دهند.

ارزیابی: صفحه ۱۴

جهت تعمیم و کاربرد آموخته‌ها، در این بخش دانش‌آموزان با مراجعه به کارت ملی یکی از اعضای خانواده و نگاه کردن به آن کاربرگ صفحه ۱۴ را کامل می‌کنند.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

خودشناسی یکی از مباحث مهم تربیتی، فرهنگی و اجتماعی می‌باشد که زمینه‌ساز جامعه‌پذیری، خودباوری و مشارکت بوده و باعث رشد شخصیت، باورها و ارزش‌های فرد می‌گردد. آشنایی با مشخصات فردی اولین گام در جهت خودشناسی است.

توانایی شناخت خود و آگاهی از خصوصیات، نقاط ضعف و قوت، خواسته‌ها، علائق و .. «خودآگاهی» یا «خودشناسی» نام دارد. برای اکثریت ما توصیف ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری خود برای دیگران، کار سخت و دشواری می‌باشد. اما دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی در مورد معرفی ویژگی‌های کلی و عمومی خود از جمله سن، جنس، نام خانوادگی، تحصیلات و ... نیز مشکلاتی دارند. که ناشی از ضعف در رشد شناختی روابط اجتماعی و روابط بین فردی و رشد نیافتگی این مهارت می‌باشد.

از عوامل مهمی که به ما کمک می‌کند زندگی خوب و موفق داشته باشیم این است که خود را بشناسیم، احساس خوبی در مورد خود داشته باشیم و از کسی که هستیم شاد و راضی باشیم.

درس دوم: جشن تولد

مضمون: تعلق و جفت‌سازی
صلاحیت‌ها: طبقه‌بندی، قضاوت، ارزیابی، نقد و استدلال
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی با مفهوم رابطه و درک تفاوت و تشابه بین پدیده‌های مختلف
- ۲- کسب توانایی در طبقه‌بندی پدیده‌ها با توجه به تفاوت و تشابه بین آن‌ها.
- ۳- آگاهی و بینش نسبت به روابط بین پدیده‌ها و وقایع اطراف محیط زندگی.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- مفهوم رابطه، تفاوت و تشابه بین پدیده‌ها را درک کرده و بیان کنند.
 - ۲- پدیده‌های اطراف خود را با توجه به تفاوت یا شباهت‌هایشان طبقه‌بندی کنند.
 - ۳- به روابط بین پدیده‌ها و وقایع مختلف در محیط زندگی توجه نشان دهند.
 - ۴- به درک شباهت‌ها و تفاوت‌ها در ایجاد رابطه بین پدیده‌ها اهمیت دهند.

● توضیح درس:

تشخیص شباهت و تفاوت‌های بین پدیده‌ها و امور مختلف و طبقه‌بندی آن‌ها از جمله مهارت‌های پایه می‌باشد که دانش‌آموزان در دروس مختلف با آن برخورد داشته‌اند. هدف اصلی این درس بررسی تفاوت‌ها، شباهت‌ها و رابطه‌ها در پدیده‌ها، اشیاء، واژه‌ها و ... می‌باشد. و در این درس دانش‌آموزان بر اساس یکی از عوامل شباهت، اقدام به طبقه‌بندی آن‌ها می‌کنند. سپس با ذکر علت و چگونگی طبقه‌بندی‌ها دلایل خود را بیان می‌کنند.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

توصیفی، مشارکتی، دریافت مفهوم پرسش و پاسخ

● فرآیند اجرا:

۱- برای شروع درس و مشارکت فعال دانش‌آموزان در فرآیند تدریس، با استفاده از روش دریافت مفهوم (مراجعه کنید به روش‌های تدریس در ابتدای کتاب راهنمای معلم) کلمه جشن تولد را روی تخته کلاس بنویسید و از همه‌ی دانش‌آموزان بخواهید هر کلمه‌ای در رابطه با جشن تولد به ذهنشان می‌رسند بگویند و شما روی تابلو بنویسید. در پایان کلمه‌های نوشته شده را با کمک و همفکری دانش‌آموزان در دو طبقه بلی/ خیر قرار دهید. یعنی کلماتی که با جشن تولد مرتبط هستند را در ستون بلی و کلمات غیرمرتبط را در ستون خیر بنویسید. به این صورت دانش‌آموزان را با مفهوم رابطه و تفاوت و شباهت آشنا کرده و در مورد لزوم درک تفاوت‌ها و شباهت‌ها برای پیدا کردن رابطه و طبقه‌بندی به آنان توضیحاتی را ارائه دهید.

۲- داستان تولد مریم که در ابتدای درس صفحه ۱۶ آمده است را برای دانش‌آموزان بخوانید. با کمک دانش‌آموزان وسایل را روی تابلو لیست کنید. با هدایت و راهنمایی خود، از دانش‌آموزان بخواهید به صورت انفرادی با توجه به شباهت و تفاوت بین وسایل، آن‌ها را در ۳ طبقه قرار دهند و برای هر طبقه اسم بگذارند. دانش‌آموزان را آزاد بگذارید تا هر موردی به ذهنشان می‌رسد را بیان کنند. سپس برای رسیدن به پاسخ صحیح آن‌ها را راهنمایی کنید.

۳- در این مرحله می‌توانید دو به دو طبقه‌بندی دانش‌آموزان را با هم مقایسه کنید و از آنان بخواهید دلایل خود را برای طبقه‌بندی و نام‌گذاری هر طبقه بیان کنند. دانش‌آموزان باید به این نکته برسند که طبقه‌بندی را بر اساس شباهت یا تفاوت بین وسایل و مواد انجام داده‌اند. در پایان با استفاده از طبقه‌بندی‌هایی که خود دانش‌آموزان انجام داده‌اند یک طبقه‌بندی نهایی را روی تابلو نوشته تا دانش‌آموزان را وارد کتاب کار نمایید.

فعالیت تکمیلی: صفحه ۱۷

این فعالیت را دانش‌آموزان می‌توانند در منزل و با کمک اولیاء خود انجام دهند. و نتیجه را همراه با دلایل خود به کلاس ارائه دهند. به عنوان مثال: کیک را قبلاً سفارش داده و همان روز تولد می‌خریم.

ارزیابی: صفحه ۱۸

با انجام این تمرین و قرار دادن موارد در گروه‌های مختلف و طبقه‌بندی آن‌ها، درک بهتری نسبت به روابط

بین پدیده‌ها و موارد مختلف در اطراف زندگی هر دانش‌آموز به وجود می‌آید. علاوه بر این تمرین می‌توانید از آنان بخواهید در مدرسه، خانه و ... به محیط اطراف خود دقت کنند و پس از مشاهده دقیق، موارد مختلف را طبقه‌بندی کرده و گزارش آن را به کلاس ارائه نمایند.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

وقتی چیزهای مختلف را به سبب شباهت آن‌ها در گروه‌های جداگانه قرار می‌دهیم در حقیقت آن‌ها را طبقه‌بندی کرده‌ایم. برای طبقه‌بندی باید ویژگی‌هایی را انتخاب کنیم که در میان دسته‌ای از آن‌ها مشترک بوده و بتواند آن گروه را از بقیه جدا کند. انسان پس از برخورد با واقعیات جهان بلافاصله در جهت افزایش معرفت و شناخت خویش به تلاش و تکاپو می‌افتد و به ناگزیر سعی می‌کند تا با روشی آشیا و امور را مورد مطالعه قرار دهد. و با افزایش معلومات خویش در مورد آن‌ها (ویژگی‌های مشترک ظاهری و یا عملکردی) بتواند درست‌تر و منطقی‌تر آن را دسته‌بندی کند تا به هنگام بازیابی دچار مشکل نشود و یا کمتر مشکل داشته باشد. همه‌ی ما در زندگی روزمره و معمولی به نوعی با مقوله‌بندی یا طبقه‌بندی سر و کار داریم و آن را تجربه می‌کنیم. زیرا اگر طبقه‌بندی نباشد، بازیابی شناخت انسان ممکن نیست. پس مهارت طبقه‌بندی جزء ضرورت‌های اولیه زندگی انسان است و برای بازیابی اندوخته‌های علمی و تجربی است. زیرا انسان در این دنیا با اکثریت موجودات و پدیده‌ها و امور مواجه است که جهت بازیابی آن‌ها ناگزیر به طبقه‌بندی است. روابط بین پدیده‌های جهان از مسائل بسیار با اهمیت است که بدون توجه به آن نمی‌توان یا به زحمت می‌توان درباره‌ی آن‌ها اظهارنظر کرد، آن‌ها را تعریف یا با هم مقایسه کرد. بدیهی است که شناخت بیشتری از طریق مقایسه، تطبیق و مانند آن به دست می‌آید. کسب این مهارت جهت مواجه شدن و درک پدیده‌های اطراف خود، در زندگی روزمره از اهمیت بسزایی برخوردار است.

درس سوم : علایق ❁

مضمون: خود شناسی
صلاحیت ها: تأمل در خود، مقایسه، تصمیم گیری، استدلال، قضاوت
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی دانش آموزان با علایق فردی خود
- ۲- شناخت علایق دوستان، خانواده، هم کلاسی ها.
- ۳- توجه به علایق خود و دیگران در موقع لزوم.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش آموزان انتظار می رود در پایان درس:
- ۱- چند نمونه از علایق خود را در زمینه های متفاوت نام ببرند.
 - ۲- نمونه هایی از علایق اعضای خانواده خود را بیان کنند.
 - ۳- علایق خود و اعضای خانواده را با هم مقایسه کنند.
 - ۴- علایق برخی از هم کلاسی ها و نزدیکترین دوست خود را برشمارند.
 - ۵- علت شناخت علایق خود و دیگران را بیان کنند.
 - ۶- به اهمیت شناخت علایق خود و دیگران و تأثیر آن در روابط بین فردی پی برده و واکنش های

مناسب‌تری در این زمینه از خود بروز دهند.
۷- در مواقع لزوم علائق خود و دیگران را مدنظر قرار دهند.

● توضیح درس:

در این درس به آموزش و توجه به مسائلی پرداخته شده است که ضمن شناخت علائق شخصی افراد، ما را با یکی دیگر از راه‌های خودشناسی نیز آشنا می‌کند.

انسان‌ها دارای علائق و خواسته‌های متفاوتی هستند که در فطرت آن‌ها ریشه دارد و برحسب تجارب شکل‌های گوناگونی پیدا می‌کند. ما در طول زندگی‌مان به چیزهای مختلفی علاقه نشان می‌دهیم. شناختن موضوعات و مطالب مورد علاقه‌ی ما و دیگران کمک فراوانی به شناخت ما از خود و دیگران می‌کند. در این درس دانش‌آموزان به تفکر در مورد علائق خود و دیگران و چگونگی استفاده از آن در ارتباطات بین فردی سوق داده می‌شوند.

ما در این درس بیشتر به علاقه‌مندی‌هایمان فکر کرده‌ایم و بازگو کرده‌ایم که شناخت علائق بر رفتارها و تصمیم‌های ما در زندگی تأثیر گذارند. بنابراین لازم و ضروری است که نسبت به آن‌ها آگاهی داشته باشیم.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

پرسش و پاسخ، نمایش، داستان‌گویی

● فرآیند اجرا:

پیشنهاد می‌گردد به منظور ایجاد انگیزه و آماده‌سازی دانش‌آموزان فعالیت‌های زیر را مطالعه نمایید.
تصویری بدون رنگ واضح و زیبا از یک فروشگاه لباس، وسایل ورزشی و کیف و کفش و ... تهیه کرده و به منظور جذابیت کار، به تعداد دانش‌آموزان بر روی برگه‌ی A^۳ کپی نمایید. سپس از دانش‌آموزان بخواهید از بین انواع لباس‌ها، لباس مورد علاقه‌شان را پیدا کرده و با رنگ مورد علاقه خود آن را رنگ‌آمیزی نمایند، همین‌طور در رابطه با کیف و کفش و حتی رنگ طناب مخصوص طناب زنی و ... سپس بخواهید در گوشه‌ای از کار و یا در پشت کار تصویر یک میوه‌فروشی را صرفاً با میوه‌های مورد علاقه‌ی خود، پدر، مادر و سایر اعضای خانواده طراحی کنند و در پایان تصاویر را پای تابلو نصب کرده و به بررسی علاقه‌ی یکدیگر، شباهت‌ها و تفاوت‌های علائق خود با دوستانشان پردازند، بی شک دانش‌آموزان از این فعالیت لذت خواهند برد.

داستان یا فیلمی با این موضوع که شناخت علائق خود و دیگران چه کمکی در زندگی به ما می‌کند در کلاس ارائه دهید. سپس جدول علائق را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا آن را کامل نمایند.

از دانش‌آموزان بخواهید که پس از کامل کردن جدول، علائق خود را با یکدیگر مقایسه کرده و در مورد آن بحث کنند. به عنوان مثال آن‌ها را راهنمایی کنید تا از بین هم‌کلاسی‌هایشان، آنهایی که علائقی شبیه به خودش را دارند پیدا کنند.

با هدایت صحیح بحث، دانش‌آموزان را کمک کنید تا به تأثیر شناخت علائق دیگران در روابط فردی و اجتماعی پی ببرند.

می‌توانید در کلاس بر روی سؤال آخر صفحه ۲۱ که در مورد علاقه به درس ریاضی می‌باشد، باب گفتگو را در کلاس باز نمایید.

فعالیت تکمیلی صفحه ۲۱

این فعالیت در منزل در کنار خانواده انجام خواهد شد که البته نه تنها جنبه‌ی یادگیری دارد بلکه باعث می‌شود اعضای خانواده لحظاتی به خودشناسی پرداخته و علایق خود را مرور نمایند. سپس از دانش‌آموز بخواهید علایق خود را با علایق افراد ذکر شده در جدول صفحه ۲۱ مقایسه نمایند و به شباهت‌ها و تفاوت‌ها اشاره نمایند. اجازه دهید دانش‌آموزان پاسخ دهند که شناخت رنگ مورد علاقه‌ی مادر چه کمکی در هنگام خرید روسری به ما می‌کند و همچنین تأثیر این شناخت را در چهره‌ی مهربان مادر مشاهده نمایند.

ارزیابی صفحه ۲۲

برای پاسخ دادن به این سوال می‌توانید ضمن توضیح شفاهی، از بچه‌ها بخواهید جدولی مانند صفحه ۲۱ طراحی نمایند و اطلاعاتی در مورد علایق نزدیکترین دوست خود کسب نمایند. البته ناگفته نماند که به بچه‌ها یادآور شویم ما نباید زیادی در مورد مسائل خصوصی دوستانمان کنجکاوی نماییم و از بحث خارج شویم، حتی در مورد علایق آن‌ها دائماً از کلمه‌ی «چرا؟» استفاده نکنیم، ما صرفاً مجازیم مطابق با جدول و بحث کتابمان پیش رویم.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

از آنجایی که شناخت خود نیز مستلزم یادگیری مهارت‌های خاصی می‌باشد، در این درس ما با برشمردن ویژگی‌هایی که تا حدودی نشان‌دهنده شخصیت درونی و ظاهری ما می‌توانند قلمداد شوند پرداخته‌ایم. ما همه دارای ویژگی‌هایی هستیم که برخی از آن‌ها نشأت گرفته از علایق ما هستند و سبب معرفی ما به سایرین می‌شوند.

این طبیعی است که ما از خیلی چیزها خوشمان بیاید و خیلی چیزها برایمان ناخوشایند باشد. اما باید توجه کنیم تا با شناخت و آگاهی و تفکر صحیح از شناخت علایق خود و دیگران نهایت تلاش را برای فراهم نمودن یک زندگی سالم و شاد، داشته باشیم. حتی برخی از توانایی‌ها و استعدادها، راهی به سوی علاقمند شدن به موضوعی خاص را برایمان باز می‌کنند برای مثال وقتی من یک بدن قوی و ورزیده دارم می‌توانم به یک ورزش علاقه‌مند شوم و یا وقتی کلمات را خوب درک می‌کنم و به حافظه می‌سپارم می‌توانم در زمینه‌ی فارسی و ادبیات پیش رفته و یک نویسنده و شاعر علاقه‌مند باشم.

اما در رابطه با کودکان استثنایی توجه به کوچکترین علایق آن‌ها، بسیار برای جلب توجه و ایجاد تمرکز در آنها حتی در حین تدریس مؤثر است پس به دفعات به تفاوت‌های فردی و علایق آنها البته به طور نامحسوس، که توقعی برایشان ایجاد نکند توجه نمائید. و شک نکنید که علایق نگرشی است که می‌تواند گام‌های بلندی به سوی باروری استعدادها و توانمندساختن افراد ناتوان ذهنی و جسمی بردارد.

درس چهارم: حل مسئله (کدوم راه حل بهتره؟)

مضمون: حل مشکلات، یافتن راه‌حل‌ها
صلاحیت‌ها: مشاهده - حل مسئله - طبقه‌بندی - تصمیم‌گیری - استدلال - نتیجه‌گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با چگونگی حل مسائل
- ۲- آشنایی دانش‌آموزان با مراحل حل مسئله
- ۳- کسب مهارت و توانایی در حل مسائل روزمره زندگی

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود پس از پایان این درس:
- ۱- مفهوم حل مسئله را به طور ساده بیان نمایند.
 - ۲- مراحل حل مسئله را توضیح داده و به کار گیرند.
 - ۳- در مواجهه با مسائل و مشکلات، چند راه حل ارائه دهند.
 - ۴- نتایج و پیامدهای احتمالی راه‌حل‌های ارائه شده را بیان کنند.
 - ۵- بهترین راه‌حل را از بین راه‌حل‌های پیشنهادی انتخاب نمایند.
 - ۶- از راه‌حل‌هایی که والدین جهت حل مشکلات و مسائل خود انتخاب کرده‌اند، به عنوان یک تجربه استفاده نمایند.

۷- ویژگی بهترین و مناسب‌ترین راه‌حل را بیان کنند.

● توضیح درس:

در این درس دانش‌آموزان راه‌حل‌های مختلف حل یک مسئله را حدس می‌زنند و متوجه می‌شوند که اولین راه‌حلی که به ذهنشان می‌رسد همیشه بهترین و درست‌ترین راه‌حل نیست. دانش‌آموزان همچنین با مرتبط کردن مسئله، به وقایع روزمره‌ی زندگی، مهارت برخورد مناسب با مسائل واقعی که پیش‌رو دارند، را کسب می‌نمایند. کسب مهارت حل مسئله، فرد را قادر می‌سازد تا به طور مؤثری مسائل زندگی را حل کند، بسیاری از مسائل زندگی اگر حل نشده باقی بمانند استرس روانی ایجاد کرده که نهایتاً به فشار جسمی منجر می‌شوند. در این درس دانش‌آموزان را در موقعیت‌هایی قرار داده‌ایم که نه تنها به بیان راه‌های مناسب و تشخیص راه‌حل مسئله پردازند، بلکه از مشکلات و مسائلی که برای دیگران رخ داده و راه‌حلی که قبلاً برای حل آن مسائل صورت گرفته، نیز به عنوان یک تجربه‌ی آموزشی استفاده نمایند. همچنین باید دقت کنیم که گاهی شرایط اجازه نمی‌دهد که ما بهترین راه‌حل را انتخاب نماییم که در این صورت ما به انتخاب مناسب‌ترین راه‌حل می‌پردازیم.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

پرسش و پاسخ، حل مسئله، بحث گروهی مشارکتی (در صورت تشکیل گروه‌های کوچک)، داستان‌گویی، ایفای نقش

● فرآیند اجرا:

جهت ایجاد انگیزه و آماده‌سازی دانش‌آموزان فعالیت‌های زیر پیشنهاد می‌گردد:
معلم پس از ورود به کلاس و انجام فعالیت‌های قبل از درس، وانمود نماید که کلید کمد یا کشوی میزش را همراه نیاورده و این در حالی است که وسایل داخل آن را نیاز دارد (که نهایتاً با سؤال و جواب و یا تجربه‌ای که شاید قبلاً دانش‌آموزان آموخته‌اند به این نتیجه می‌رسند که از کلید یدکی که در مدرسه وجود دارد استفاده نمایند)

معلم می‌تواند وانمود کند، امروز در راه آمدن به مدرسه، لکه یا چیزی روی لباسش افتاده است، (مثل چسبیدن آدامس به لباس) و از بچه‌ها بخواهد راه‌حل‌های خود را برای برطرف کردن لکه و ... بیان کنند. و یا خاطره‌ای بیان کند از اتفاقاتی که برای خود یا اطرافیان رخ داده و نهایتاً یک مسئله یا مشکل ایجاد شده است.

* تذکر بیان یک معما نمی‌تواند یک مسئله یا مشکل باشد، پس با طرح معما و خواستن از دانش‌آموزان که آن را حل نمایند از مضمون درس دور نشوید.

پس از آن موقعیت‌های نوشته شده در کتاب کار را برای دانش‌آموزان خوانده و از آنها بخواهید تا برای مشکلات مطرح شده راه‌حلی که به ذهنشان می‌رسد را ابتدا بیان و سپس بنویسند.

دانش‌آموز را به سوی مقایسه‌ی راه‌حل‌ها سوق دهید تا پی ببرند بهترین و مناسب‌ترین راه‌حل کدام است که البته این کار مستلزم نتیجه‌گیری از هر راه‌حل می‌باشد. ضمناً به دانش‌آموزان در درک نتایج و پیامدهای هر راه‌حل و انتخاب بهترین راه‌حل کمک کنید.

از دانش‌آموزان بخواهید تا آزادانه مشکلاتی را که در گذشته تجربه کرده‌اند در کلاس مطرح نمایند و در مورد راه‌حل‌های آن با یکدیگر گفتگو کنند.

می‌توانید با گروه‌بندی دانش‌آموزان از آنها بخواهید راه‌حل‌های ارائه شده را همراه با پیامدها و نتایج آن مقایسه کرده و با راهنمایی شما بهترین راه‌حل را انتخاب نمایند.

البته معلم همواره باید دقت نماید که اگر دانش‌آموزی در بیان راه‌حل و یا انتخاب بهترین و مناسب‌ترین راه‌حل دچار اشتباه شده و یا از هدف اصلی دور گشته او را با صبر و حوصله هدایت کند تا به اهداف مورد نظر برسد.

فعالیت تکمیلی صفحه ۲۷

همانطور که در توضیح درس گفته شد، شناخت مشکلات اطرافیان و افراد خانواده و نحوه برخوردشان با مشکلات و مسائل به وجود آمده در زندگی، کمک فراوانی به دانش‌آموزان در حل مسائل و مشکلاتشان خواهد کرد. با انجام این فعالیت در کنار خانواده، دانش‌آموزان با یکی از موقعیت‌هایی که والدین به مشکل برخورد کرده‌اند آشنا می‌شوند.

نکته: چنانچه دانش‌آموزی در کنار والدین زندگی نمی‌کند با مهربانی و محبت از او بخواهید تا این فعالیت را در کنار افرادی که با او زندگی می‌کنند انجام دهد.

ارزیابی صفحه ۲۸

با خواندن سؤال اول که مشکل و مسئله‌ی خیلی از دانش‌آموزان با نیاز ویژه است از آنها بخواهید با توجه به مراحل حل مسئله که قبلاً فرا گرفته‌اند، پاسخ‌های خود را ارائه دهند به آنها یادآوری نمایید که در مرحله‌ی مقایسه کردن راه‌حل‌ها و پی بردن به نتیجه و پیامد راه‌حل، علت انتخاب بهترین راه‌حل را بیان کنند.

درک انتخاب بهترین راه‌حل به دانش‌آموزان کمک خواهد کرد که در پاسخ سؤال دوم به راحتی گزینه‌ی درست (الف) را تشخیص دهند.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

از آنجایی که وجود مشکل در زندگی کاملاً عادی و طبیعی است و زندگی بدون مسئله و مشکل به نوعی یکنواختی ایجاد کرده و لذت و صفای حل مسائل و مشکلات را از ما می‌گیرد ما نیاز داریم که یکی دیگر از مهارت‌های زندگی با عنوان "حل مسئله" را یاد بگیریم. معمولاً وقتی با مشکلی مواجه می‌شویم مخصوصاً اگر مشکل بزرگ و عدیده‌ای باشد، دستپاچه و نگران می‌شویم و چه بسا که نتوانیم خوب فکر کنیم و مشکل را حل نمائیم. بنابراین اولین راه آرام کردن و حفظ خونسری است. به خودتان بگوئید اگر این مشکل برای دوستم پیش آمده بود، چگونه به او دلداری می‌دادم و سعی در آرام نگه‌داشتن او می‌کردم. پس اکنون برای خود هم همان حرف‌ها را تکرار می‌کنم. راه‌حلی‌هایی که به ذهنتان می‌رسد بنویسید و نتایج و پیامدهای آن را با تجزیه و تحلیل صحیح پیش‌بینی کنید. از سرزنش کردن خود و اطرافیان پرهیز نمائید تا بهترین راه‌حل، سریع به ذهنتان برسد.

به خاطر داشته باشید که در مهارت حل مسئله، تشخیص درست مشکلات، علل و ارزیابی دقیق آنها، مشورت و در صورت لزوم درخواست کمک از دیگران، مصالحه برای حل تعارض، آشنایی با مراکز جهت

حل مشکلات، استفاده از راه‌حل‌های انجام شده توسط دیگران و تشخیص بهترین راه‌حل، کمک شایانی در حل مشکلات به ما می‌کنند.
و فراموش نکنیم که هنر زندگی در توانایی و مهارت در حل مشکلات و کنار آمدن با آنهاست که باید این موضوع را به دانش‌آموزان استثنایی در حد توان ذهنی و جسمی آموزش دهیم.

درس پنجم: صیاد و کبوتران

مضمون: همکاری
صلاحیت ها: مشاهده، تحلیل، استدلال، قضاوت براساس نظام معیار
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی با مفهوم و مصداق‌های همکاری.
- ۲- کسب مهارت و توانایی در مشارکت و همکاری با دیگران.
- ۳- آگاهی از اثرات همکاری در کارها و امور زندگی روزمره.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- معنا و مفهوم همکاری را توضیح دهند.
 - ۲- مصداق‌های همکاری و مشارکت در کارها را بیان کنند.
 - ۳- در انجام کارهای مختلف در حد توان مشارکت و همکاری نمایند.
 - ۴- به همکاری و انجام کار گروهی رغبت نشان دهند.
 - ۵- نسبت به تأثیر انجام کارها، به صورت مشارکتی و گروهی اهمیت دهند.

● توضیح درس:

انسان موجودی اجتماعی است و در طول زندگی به شکل‌های گوناگون تحت تأثیر تجارب گروهی و تعاملات متعدد قرار می‌گیرد. در زندگی جمعی، موفقیت و پیشرفت بستگی به تعامل همه اعضا با یکدیگر دارد. به طوری که افراد با استفاده از مهارت‌های بین فردی، احساس مسئولیت، اعتماد و احترام متقابل، مشارکتی فعال از خود نشان می‌دهند. در این فعالیت دانش‌آموزان پس از آشنایی با مفهوم همکاری و مصداق‌های آن، از طریق داستان صیاد و کبوتران از اثرات همکاری و کار مشارکتی آگاهی پیدا می‌کنند و در نهایت موفق به کسب مهارت و توانایی مشارکت و همکاری در امور مختلف با دیگران خواهند شد.

● روش‌های تدریس پیشنهادی

مشارکتی، بحث گروهی، داستان‌گویی، پرسش و پاسخ

● فرآیند اجرا:

۱- برای شروع درس می‌توانید با طراحی یک فعالیت که مستلزم مشارکت و همکاری همه‌ی دانش‌آموزان در انجام آن می‌باشد (مانند: نظافت کلاس، مرتب کردن کتابخانه و ...) و اشاره به مفهوم همکاری و کار گروهی، همچنین اثرات مشارکت در کارها و نتیجه‌گیری بهتر، راحت‌تر و سریع‌تر، آنان را وارد بحث درس جدید کنید.

۲- می‌توانید با استفاده از روش داستان‌گویی، داستان ابتدای درس را که برگرفته از کتاب کلیله و دمنه می‌باشد برای دانش‌آموزان بازگو نمایید.

۳- سعی کنید در حین بیان داستان، با استفاده از روش پرسش و پاسخ و مشارکت همه‌ی دانش‌آموزان (با استفاده از ایجاد انگیزه و تشویق) آنان را به سمت هدف اصلی درس یعنی مهارت همکاری سوق دهید. به عنوان مثال می‌توان این پرسش‌ها را مطرح نمود: ۱- چرا بعضی از کبوتران مرگ را پذیرفتند و هیچ تلاشی برای نجات خود نکردند؟ ۲- کبوتران برای نجات خود چه کردند؟ ۳- چرا کبوتران پیشنهاد طوقی را پذیرفتند؟ پس از اتمام داستان با استفاده از روش مشارکتی و گروه‌بندی دانش‌آموزان، از آنان بخواهید داستان را هرطور که به ذهنشان می‌رسد تمام کنند و نماینده گروه توضیح دهد. در پایان سؤالات انتهای داستان را بپرسید و پاسخ دانش‌آموزان را با ذکر دلیل بشنوید. در نهایت با هدایت و راهنمایی شما و ارائه توضیحات تکمیلی و جلب توجه دانش‌آموزان به اتفاقات داستان، پاسخ صحیح را که گزینه همکاری می‌باشد، انتخاب و علامت زده و به سایر سؤالات پاسخ دهند.

برای پاسخ به سؤال مطرح شده در صفحه ۳۲ دانش‌آموزان را هدایت و راهنمایی کنید تا کارهایی را که به صورت گروهی و با همکاری و مشارکت دیگران انجام داده‌اند، بنویسند. ممکن است پاسخ آنان با هم متفاوت باشد. پس از تأیید شما، می‌توانند موارد را در کتاب کار بنویسند. در این قسمت می‌توانید معنا و مفهوم همکاری را برای دانش‌آموزان توضیح دهید و مصداق‌های همکاری را نام ببرید. (هم در مدرسه و هم در خانه) و در نهایت به اثرات مثبت همکاری و مشارکت کردن در کارها با دیگران اشاره کنید (بهتر است ابتدا نظر خود دانش‌آموزان را در این مورد جویا شوید). به منظور تعمیم و تثبیت بهتر مفهوم همکاری، موقعیت فرضی اردو رفتن دانش‌آموزان آورده شده است، آنان می‌توانند با توجه به توانایی خود یکی از موارد را انتخاب و علامت بزنند و در نهایت با مطرح کردن سؤال آخر در مورد نتیجه عدم همکاری لازم در برگزاری اردو، در مورد اثرات منفی عدم همکاری و مشارکت در کارها گفتگو کنید.

فعالیت تکمیلی

در این فعالیت دانش‌آموزان به واقع در انجام یک کار گروهی (تهیه روزنامه دیواری) شرکت می‌کنند و پس از برعهده گرفتن وظیفه مربوط به خود، نتیجه همکاری و مشارکت با دیگران را در انجام بهتر و درست‌تر یک کار مشاهده می‌کنند. می‌توانید با گروه‌بندی دانش‌آموزان این کار را انجام دهید.

ارزیابی:

در ارزیابی اول صفحه ۳۴ سه موقعیت همراه با تصاویر آن‌ها آورده شده است. از دانش‌آموزان بخواهید با توجه به یادگیری خود در مورد مفهوم همکاری، موقعیت‌ها را بخوانند و با توجه به تصاویر مشخص کنند کدام موقعیت همکاری را نشان می‌دهد.

پاسخ: موقعیت سوم، همکاری مادر رضا برای آوردن او از کلاس.

ارزیابی دوم صفحه ۳۵ فضای همکاری در محیط یک رستوران را به تصویر کشیده است. داستان کوتاه مطرح شده را بخوانید و سؤالات را به بحث و گفتگو بگذارید. اینکه در غیاب علی، محمود و بهرام چگونه با همکاری هم، کارهای مربوط به رستوران را انجام می‌دهند.

در پایان از دانش‌آموزان بخواهید موقعیت‌هایی را که با اعضای خانواده همکاری داشته‌اند، در کلاس بیان کنند و پس از تأیید شما در کتاب کار بنویسند. جهت جلوگیری از انحراف دانش‌آموزان از مفهوم اصلی درس (همکاری) بهتر است مصداق‌های همکاری در این قسمت دوباره بازگو شود.

● دانستی‌هایی برای معلم:

یکی از جریان‌های اساسی در زندگی آدمی همکاری است. همکاری رکن اساسی زندگی انسانی است. در هر وضع و موقعیتی، همکاری شرط اصلی زندگی جمعی است. جنبه اجتماعی رشد و آماده کردن بچه‌ها برای به سر بردن با دیگران و همکاری ابتدا در خانه شکل می‌گیرد سپس این‌گونه همکاری‌ها بیشتر در قالب کمک‌رسانی فردی، اجتماعی اقتصادی در اجتماع انجام می‌گیرد.

برای همکاری و مشارکت با دیگران باید ابتدا بتوانید با چهارچوب ذهنی دیگران آشنا شوید. که نیازمند تلاش بیشتری می‌باشد. لازمه حفظ دوستی با دیگران همکاری و مشارکت با آنان می‌باشد. و همکاری سازنده با دیگران، در پیشرفت و موفقیت انسان مؤثر است. در جریان فعالیت‌های گروهی و مشارکتی بسیاری از دانش‌آموزان در فرایند و جریان مطالعه و شناخت خود و شرکت جستن فعالانه در مصاحبت با گروه همسالان به مراتب احساس امنیت بیشتری پیدا می‌کنند. علاوه بر این فعالیت گروهی به فرد فرصت می‌دهد تا ایجاد رابطه با دیگران و اجتماعی شدن را هرچه بهتر تجربه کند. توانایی در ایجاد ارتباط با دیگران، خود عامل اصلی سازندگی فرد است.

درس ششم: آرزوهای من

مضمون: آرزوها و انتخاب‌ها
صلاحیت‌ها: قضاوت و ارزشیابی، استدلال، نتیجه‌گیری از یافته‌ها
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی با مفهوم آرزو
- ۲- توانایی تشخیص و تفکیک آرزوهای دست‌یافتنی و دست‌نیافتنی
- ۳- توانایی برنامه‌ریزی برای دستیابی به آرزوهای معقول و دست‌یافتنی خود.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- معنا و مفهوم آرزو را بیان کنند
 - ۲- آرزوهای دست‌یافتنی و دست‌نیافتنی را تفکیک کنند.
 - ۳- برای رسیدن به آرزوهای خود برنامه‌ریزی کنند.
 - ۴- در برنامه‌ریزی برای رسیدن به آرزوها، به علائق و توانایی‌های خود توجه کنند.

● توضیح درس:

هر انسانی برای خود آرزوهایی دارد. این آرزوها گاهی منطقی و دست‌یافتنی است و گاهی غیرمنطقی و دست‌نیافتنی. هدف درس این است که اولاً دانش‌آموزان بتوانند این دو نوع آرزو را از هم تفکیک کنند، ثانیاً: در آرزوهای خود به توانایی و علائق خود توجه کنند و برای رسیدن به آرزوهای در دسترس خود برنامه‌ریزی نمایند. سپس به بیان علائق و آرزوها و انتخاب‌های خود می‌پردازند و ضرورت و دلایل انتخاب خود را درک کرده و بیان می‌کنند و در نهایت برای رسیدن به آرزوهای در دسترس خود برنامه‌ریزی می‌نمایند.

● روشهای تدریس:

مشارکتی، بحث گروهی، پرسش فکری، توضیحی

● فرآیند اجرا:

۱- به منظور ایجاد زمینه برای ورود به بحث آرزوها، دانش‌آموزان را در گروه به صورت دایره‌ای قرار دهید تا در مورد علائق خود به نوبت صحبت کنند. به عنوان مثال: (بهترین غذایی که دوست دارم.... بهترین فیلمی که دیده‌ام، بهترین شهری که رفته‌ام، بهترین کتابی که خوانده‌ام). سپس از آنان در مورد مفهوم آرزو سؤال کنید؟ پس از شنیدن پاسخ آنان، خود توضیحات تکمیلی را ارائه دهید. اینکه: آرزو آن چیزهایی است که دوست داریم داشته باشیم یا برای خودمان و دیگران اتفاق بیفتد. در ادامه در مورد آرزوی دانش‌آموزان سؤال کنید. بهتر است آرزوهای همه‌ی آن‌ها را روی تابلو فهرست کنید و در مورد آن با یکدیگر گفتگو کنید. ممکن است بعضی از دانش‌آموزان آرزوهایی را مطرح کرده باشند که دور از واقعیت باشد، در این هنگام بحث آرزوهای دست یافتنی و دست نیافتنی را مطرح کنید و آرزوهای دانش‌آموزان را به کمک خودشان و با ذکر دلیل در این دو گروه طبقه‌بندی کنید.

۲- در مرحله بعد از دانش‌آموزان بخواهید داستان ابتدای درس را در مورد حسین بخوانند. بعد از پایان داستان بهتر است ابتدا: موارد برجسته و هدف داستان را یکبار دیگر برای دانش‌آموزان یادآوری کنید. اینکه: حسین به چه چیزهایی علاقه‌مند است؟ در چه چیزهایی موفق است؟ او از لحاظ جسمی چه محدودیت‌هایی دارد؟ و در نهایت آنان را به پاسخ‌دهی به سؤالات انتهای داستان در صفحات ۳۸ و ۳۹ ارجاع دهید. اینکه با ذکر دلیل و گفتگوی کلاسی و مشورت با هم گروهی‌های خود بگویند که حسین به کدام آرزویش می‌رسد؟ چرا حسین نمی‌تواند به آرزوی دیگرش برسد؟ قبل از پاسخ به سؤال آخر داستان، مسئله لزوم برنامه‌ریزی برای رسیدن به آرزو را مطرح کنید. بهتر است از آرزوهای خودشان شروع کنید اینکه برای رسیدن به آرزوهای در دسترس و دست یافتنی خود چه کارهایی را باید انجام دهند. پس از گفتگوی کلاس و اطمینان از یادگیری دانش‌آموزان از آنان بخواهید به سؤال آخر پاسخ دهند. و با توجه به گفتگوی کلاسی در مورد آرزوهای خودشان به سؤالات صفحه ۳۹ در کتاب کار پاسخ دهند (دو مورد از بزرگترین آرزوهایشان، اینکه به کدام آرزو می‌توانند دست پیدا کنند و برای رسیدن به آرزوی خود چه کاری باید انجام دهند).

۳- به منظور اطمینان از دستیابی دانش‌آموزان به اهداف درس و تثبیت آن، از آنها بخواهید با توجه به آموخته‌هایشان در مورد آرزوهای دست یافتنی و دست نیافتنی با توجه به متن‌ها و تصاویر (صفحات ۴۰ و ۴۱ کتاب کار)، با ارایه دلیل مشخص کنند آرزوها در کدام موقعیت‌ها دست یافتنی و یا دست نیافتنی می‌باشند. سپس از دانش‌آموزان بخواهید با راهنمایی شما و با توجه به مطالبی که در مورد آرزوها یاد گرفته‌اند، فعالیت اول صفحه ۴۲ را انجام دهند.

فعالیت تکمیلی صفحه ۴۲

با انجام این فعالیت دانش‌آموزان می‌توانند در مورد آرزوی اعضای خانواده خود اطلاعاتی به دست آورند و با تهیه جدولی مشخص نمایند کدام یک دست‌یافتنی و کدام یک دست‌نیافتنی است. سپس جدول را به کلاس ارائه دهند.

ارزیابی صفحه ۴۲

با توجه به اهداف درس سه مورد برای ارزیابی در نظر گرفته شده است. از دانش‌آموزان بخواهید با دقت هر یک از موارد را بخوانند، به تصاویر نگاه کنند و به سؤالات پاسخ دهند. اگر دانش‌آموزی قادر به انجام فعالیت‌ها نبود، دوباره مطالب مهم یادآوری شود و راهنمایی‌های لازم به آنها ارائه شود.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

انسان به عنوان موجودی متفکر و عاقل همیشه به دنبال رسیدن به هدف و آرزو بوده و طبعاً در پوشیدن جامه‌ی عمل به این دو، تلاش و کوشش زیادی داشته است. آرزوها همیشه در ترقی و موفقیت مسیر زندگی انسان‌ها نقش سازنده و مفیدی داشته‌اند. آرزو به معنی، انتظار و اشتیاق است و گاهی هم توهم و ابهام. آرزویی که در قالب رسیدن قرار می‌گیرد و با پشتوانه‌ی فکر به دست می‌آید آن آرزو هدفمند است و آرزویی دست‌یافتنی می‌باشد. اما گاهی آرزوها پشتوانه‌ی فکری ندارند و با خیال و توهم همراه است به صورتی که با تلاش هم انسان به آنها نمی‌رسد. این‌ها آرزوهایی دست‌نیافتنی می‌باشد.

در دستیابی به آرزوهای دست‌یافتنی آنچه مهم است توانستن می‌باشد. با توجه به آن که برای به انجام رساندن هر کاری در هر مقطعی نیاز به تفکر و تأمل و البته برنامه‌درست و اصولی می‌باشد پس تردیدی نیست که رسیدن به آرزو نیز بدون تفکر صحیح و برنامه‌اصولی میسر نخواهد بود.

دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی به علت محدودیت شناختی و ضعف در تعمیم پدیده‌ها، در تفکیک آرزوهای دست‌یافتنی و دست‌نیافتنی مشکل دارند که البته با استفاده از مثال‌های عینی و ملموس و ارتقای سطح تفکر آنان با تمرین و ممارست این کار عملی خواهد شد.

درس هفتم: احساسات

مضمون: خودشناسی
صلاحیت ها: تأمل در خود، قضاوت، تصمیم‌گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با احساسات به وجود آمده در انسان
- ۲- کسب مهارت در بیان نوع احساسات خود به صورت دقیق

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان این درس:
- ۱- برخی احساسات به وجود آمده در انسان را برشمارند.
 - ۲- در مورد احساساتی که در شرایط مختلف برایشان پیش آمده، توضیح دهند.
 - ۳- عواملی که باعث به وجود آمدن احساسات مختلف می‌شوند را بیان می‌کنند.
 - ۴- در هنگام بروز احساسات، رفتار و واکنش‌های مناسب نشان دهند.

● توضیح درس:

در این درس سعی شده است دانش‌آموزان با احساساتی که در برخورد با موقعیت‌ها و شرایط متفاوت در زندگی برایشان پیش می‌آید آشنا شده و سعی کنند بهترین رفتار و واکنش را در برابر احساسات به وجود آمده نشان دهند.

ناگفته نماند که کسب مهارت در شناسایی هیجانهای خود و دیگران و چگونگی تأثیر آنها بر رفتارهایمان کمک می‌کند تا بتوانیم در مقابله با آنها واکنش مناسب از خود بروز دهیم.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

الگوی دریافت مفاهیم (غمگینی، عصبانیت و ...)، پرسش و پاسخ، ایفای نقش، داستانگویی، حل

مسئله

● فرآیند اجرا:

به منظور ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان انجام فعالیت‌های زیر پیشنهاد می‌گردد. معلم می‌تواند با نوشتن یکی از احادیث زیر در پای تابلو و یا نصب آنها بر روی دیوار کلاس توجه دانش‌آموزان را به سوی موضوع درس سوق دهد. البته پس از نوشتن و یا نصب احادیث، در رابطه با مفهوم آنها با دانش‌آموزان صحبت نمائید.

هر کسی خشم خود را از مردم بازدارد، خداوند عذاب روز قیامت را از او باز می‌دارد. (امام موسی کاظم ^(ع))
و یا این‌که در کلاس قدم بزنید و با صدای بلند اشعاری از شاعران بزرگ در رابطه با احساسات خود بخوانید برای مثال شعر یک خط در میان مرحوم قیصر امین‌پور توصیه می‌شود.

در کتاب چهارفصل زندگی صفحه‌ها پشت سر هم می‌روند
هریک از این صفحه‌ها یک لحظه‌اند لحظه‌ها با شادی و غم می‌روند

و یا شعر معروف شاد بودن هنر است و شاد کردن هنری والاتر
بچه‌ها زیبایی زندگی ما به این است که گل و خار و گنج و رنج و غم و شادی و درد و دوا در کنار ما زندگی می‌کنند و پیرامون این جملات توضیحاتی بدهید تا تک تک احساسات ادبی را از زبان بچه‌ها بشنوید.
پس از آن احساسات را با خط خوش پای تابلو نوشته و از دانش‌آموزان بخواهید به صورت فرضی این احساسات را در چهره‌ی خود نمایش دهند. پس از آن صفحه ۴۶ کتاب را باز کرده و از دانش‌آموزان بخواهید متن‌های نوشته شده را به احساس مربوط وصل کنند. درباره‌ی احساسات مختلف با دانش‌آموزان گفتگو کرده و از آنها بخواهید، اگر احساسات ذکر شده در متن کتاب کار را تجربه کرده‌اند بنویسند و عوامل و موقعیت‌هایی را که باعث بروز این احساسات در آنان شده است را برای دوستان خود شرح دهند.

از گفتگو و بحث دانش‌آموزان و بیان احساساتشان نتیجه‌گیری کرده و درباره‌ی پیامدهای این احساسات در رفتارهایشان صحبت کنید. و نهایتاً دانش‌آموزان را راهنمایی کنید تا پاسخ‌های شفاهی و کتبی خود را برای ۳ سوال پرسیده شده در صفحات ۴۷ و ۴۶ کتاب کامل بنویسند.

فعالیت‌های تکمیلی

دانش آموزان را راهنمایی کنید تا به شناخت بیشتری از احساسات خود پی ببرند و از آنها بخواهید در منزل موارد و موقعیت‌هایی که باعث به وجود آمدن احساسات مختلف در آنها می‌شود را بازگو نمایند و ضمن مقایسه رفتارهای مناسب در واکنش به این احساسات بهترین رفتار را انتخاب کنند. جهت پاسخ دادن به ۲ پرسش مطرح شده در رابطه با عصبانیت و غمگینی می‌توانید از دانش آموزان بخواهید دو تحقیق مختصر انجام داده و در کلاس برای دوستانشان بازگو نمایند.

ارزیابی صفحه ۴۸

پس از خواندن متن و دریافت پاسخ از سوی دانش آموزان جای خالی اول را با کلمه‌ی عصبانی و دومین جمله را با کلمه‌ی نامناسب تکمیل نمائید. سپس واکنش مناسب که بی‌شک جدی نگرفتن موضوع به خاطر تعمدی نبودن آن بوده را بیان کنید و نظرات دانش آموزان را حتماً جویا شوید. در دومین پرسش، پاسخ دانش آموزان را دریافت کرده و پیرامون گزینه‌ی صحیح (ب) توضیحاتی بدهید.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

از آنجایی که یکی از راه‌های شناخت شخصیت ما نحوه‌ی کنترل احساسات خوشایند و ناخوشایندمان در گذر زندگی می‌باشد باید نکاتی را مدنظر داشته باشیم که در این زمینه به ما کمک می‌کنند برای مثال برای کنترل غم، خشم، عصبانیت می‌توانیم از صحنه دور شویم و یا مشغول انجام فعالیت‌های مناسب و مفید شویم. به طوری که بیکار نباشیم، همچنین خاطره‌نویسی، رسیدگی به گل و گیاه، پیاده‌روی کردن، سفر کردن در ذهن یا سیر کردن در خاطرات لذت بخش و مفرح و حتی انجام فعالیت‌های ورزشی و ... به ما کمک می‌کند تا بر احساسات ناخوشایند غلبه کنیم. درواقع اگر کسی بر رفتار خود در برابر احساساتش کنترلی نداشته باشد، بعداً خود را سرزنش می‌کند و با احساس گناه، مدت‌ها با وجدان خود کلنجار می‌رود. یادمان باشد که کنترل رفتار در مواقعی که با احساسات ناخوشایند روبرو می‌شویم را می‌توانیم با مطالعه‌ی کتاب و مشاهده‌ی رفتار مناسب اطرافیان بیاموزیم.

درس هشتم: فصل‌ها

مضمون: روش گردآوری اطلاعات (مشاهده)
صلاحیت‌ها: مشاهده گردآوری اطلاعات، نتیجه‌گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با روش مشاهده به عنوان یکی از شیوه‌های گردآوری اطلاعات.
- ۲- کسب مهارت مشاهده دقیق در گردآوری اطلاعات.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود پس از پایان این درس:
- ۱- روش مشاهده را توضیح دهند.
 - ۲- به جمع‌آوری اطلاعات در رابطه با یک موضوع مشخص، از طریق مشاهده پرداخته و نتایج را بررسی کنند.
 - ۳- حداقل به دو موضوع که می‌توان در قالب مشاهده درباره‌ی آنها اطلاعات جمع‌آوری کرد، اشاره نمایند.
 - ۴- با استفاده از روش مشاهده تغییرات به وجود آمده در محیط پیرامونشان را تشخیص دهند.
 - ۵- با ذکر دلیل، سریع‌ترین منابع اطلاعاتی، جهت دریافت اخبار دنیا را نام ببرند.
 - ۶- یک نمونه مشاهده در مورد یک موضوع خاص ثبت نماید.

● توضیح درس:

در این درس سعی شده است که دانش‌آموزان در حین انجام فعالیت‌های یاددهی - یادگیری ارائه شده با روش مشاهده به عنوان یکی از شیوه‌های گردآوری اطلاعات که از طریق حواس پنج‌گانه کسب می‌شود، آشنا شوند.

در این‌جا دانش‌آموزان روش‌های مختلف جمع‌آوری اطلاعات درباره‌ی موضوع مورد پرسش را در گروه مورد بحث قرار می‌دهند و با کنار هم گذاشتن داده‌ها، بر روش مشاهده به عنوان یک شیوه نظام‌مند جمع‌آوری اطلاعات و معیارهای مشاهده نظام‌مند توافق می‌کنند.

● روش‌های پیشنهادی تدریس:

(مشارکتی) تشکیل گروه‌های کوچک، بحث گروهی در کلاس، نمایشی، پرسش و پاسخ

● فرآیند اجرا:

به منظور آماده‌سازی و ایجاد انگیزه فعالیت‌های پیشنهادی زیر را مطالعه نمایید.

- می‌توانید از قبل برنامه‌ریزی کرده و چند دانه لوبیا، گندم و ... را در گلدانی در کلاس بکارید و از بچه‌ها بخواهید، تغییرات حاصل را یادداشت نمایند.

- می‌توانید از کرم ابریشم که به سادگی قابل نگهداری در کلاس (البته درون جعبه‌ی مخصوص و با تغذیه و نور کافی) می‌باشد استفاده کرده و تغییرات حاصل در رشد و نهایتاً تبدیل آن به پروانه را مشاهده کنند.
- از فیلم آموزشی کرم ابریشم و یا تکثیر گیاهان و سفرهای آموزشی و مشاهده رشد ناخن‌ها هم می‌توان بهره‌گرفت.

- نمایش دادن عکس‌هایی از یک آلبوم که رشد یک فرد را نمایش می‌دهد. (نوزادی - کودکی، نوجوانی و ...)

پس از ایجاد انگیزه و کسب آمادگی لازم در دانش‌آموزان برای وارد شدن به درس جدید، توجه آنها را به تصاویر ابتدای درس جلب کرده و از آنها بخواهید با دقت تصاویر را مشاهده کنند. سپس به سوالات پاسخ دهند.

- در فرآیند مشاهده از دانش‌آموزان بخواهید که به جزئیات هر تصویر که می‌تواند نشانه‌ای برای پی بردن به شناخت فصل موردنظر باشد خوب توجه کنند.

- در فعالیت دوم درس، ابتدا مراحل کاشت دانه‌ای لوبیا را برای دانش‌آموزان توضیح دهید. سپس از آنان بخواهید مراحل کاشت را به صورت عملی در منزل انجام دهند و فعالیت‌های انجام شده را به صورت روزانه در جدول بنویسند و نتیجه مشاهدات خود را نیز ثبت نمایند.

- در این فعالیت‌ها سعی شود که دانش‌آموزان را با منابع اطلاعاتی مختلف آشنا کنید و در صورت دسترسی به هر یک از آنها در مدرسه (کتاب‌های درسی و غیر درسی - اینترنت - فضای حیاط مدرسه و ...)، از دانش‌آموزان بخواهید با مراجعه به هر یک از آنها اطلاعات خود را جمع‌آوری کرده سپس فعالیت‌های کتاب کار را انجام دهند. موآموز

فعالیت تکمیلی صفحه ۵۲

از بچه‌ها بخواهید در منزل به سوالات این قسمت پاسخ داده و دلایل خود را در کلاس برای دوستانشان بازگو نمایند.

ارزیابی صفحه ۵۳

جهت سنجش دقت و مشاهده دانش‌آموزان، فعالیتی در رابطه با موضوع درس طراحی شده است که دانش‌آموزان با مشاهده‌ی دقیق هر دو تصویر و با توجه به اطلاعاتشان در مورد فصول، اشتباهات هر تصویر را مشخص کرده و در کتاب کار می‌نویسند. اشتباهاتی نظیر پوشش نامناسب فرد، بودن برف و شکوفه در کنار هم و.....

در ارزیابی دوم صفحه ۵۴ پاسخ صحیح را که استفاده از اینترنت و منابع الکترونیکی می‌باشد، پس از راهنمایی دانش‌آموزان از زبان آنها شنیده و راهنمایشان می‌کنیم دلایل این انتخاب را بیان کنند. مثلاً به دلیل سرعت بالا می‌توان در زمان صرفه‌جویی کرد و به یک مجموعه نسبتاً کامل از اطلاعات دسترسی پیدا کرد. همچنین اتصال همه‌ی کشورها به شبکه‌های اینترنتی و رد و بدل کردن اطلاعات از طریق این شبکه و اشغال نکردن فضا نسبت به سایر گزینه‌های دیگر و ... را نباید نادیده گرفت.

● دانستنی‌هایی برای معلم

مشاهده از جمله روش‌های جمع‌آوری اطلاعات است که در آن رفتار و مشخصات موجودات زنده، اشیا و پدیده‌ها با استفاده از ویژگی‌های گوناگون آنها ملاحظه و ثبت می‌گردد. منظور از مشاهده، ثبت دقیق تمام جوانب، بروز حادثه یا تغییری خاص، رفتار و گفتار فرد یا افراد از راه حواس و یا سایر راه‌های ادراکی (کمک گرفتن از ابزار خاص) می‌باشد. مشاهده به دو صورت مشارکتی و غیرمشارکتی انجام می‌گیرد، در مشاهده مشارکتی شخص مشاهده‌کننده در موضوع مشاهده شرکت دارد و در همان‌جا مشاهده صورت می‌گیرد. اما در مشاهده غیرمشارکتی، مشاهده‌گر پدیده مورد مشاهده را بدون آن که خود دخالتی در آن داشته باشد ملاحظه می‌کند که این روش خود به دو صورت انجام می‌شود. در روش اول مشاهده‌گر پدیده‌ها را به صورت آشکار ثبت می‌کند و در نوع دوم مشاهده‌گر به صورت مخفیانه موارد مورد مشاهده را ملاحظه و به ثبت آن می‌پردازد.

اما از آنجایی که تمرکز و دقت در دانش‌آموزان استثنایی کم بوده و سطحی‌نگر می‌باشند، در حین مشاهدات باید دست به کارهایی بزنیم که آنها نهایت دقت و تمرکز را داشته و بیان و ثبت قابل قبولی از مشاهدات خود ارائه دهند که اینها مستلزم داشتن صبر و همراهی دلسوزانه‌ی ما معلمان استثنایی در مدرسه و والدین گرامی در خانه می‌باشد.

از مزایای روش مشاهده امکان بررسی موضوعاتی ساده در زمانی کوتاه و دستیابی به اطلاعاتی است که با چشم رؤیت می‌شود و آموزش آن به کودکان استثنایی خالی از لطف نیست. از دیگر روش‌های گردآوری اطلاعات می‌توان به مصاحبه، نظرسنجی و پرسش‌نامه اشاره کرد.

درس نهم: دوستان من

مضمون: خودآگاهی
صلاحیت ها: مشاهده، قضاوت و ارزشیابی، استدلال
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی با مفاهیم دوست، دوستی و ویژگیهای یک دوست خوب
- ۲- کسب مهارت دوستیابی
- ۳- توانایی پرورش خصلت‌های یک دوست خوب در خود به منظور دوستی با دیگران.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- معنا و مفهوم دوست و دوستی را بیان کنند.
 - ۲- ویژگی‌های یک دوست خوب را فهرست نمایند.
 - ۳- بتوانند با توجه به ویژگی‌های یک دوست خوب، بهترین دوستانشان را معرفی نمایند.
 - ۴- با در نظر گرفتن ویژگی‌های دوست خوب، برای خود دوستانی انتخاب نماید.
 - ۵- برای اینکه خود دوست خوبی باشند، ویژگی‌های یک دوست خوب را در خود پرورش دهند.

● توضیح درس:

انسان موجودی اجتماعی است و برای ادامه حیات خویش نیاز به برقراری ارتباط در جامعه دارد. انتخاب صحیح دوست و یادگیری شیوه‌های صحیح دوست‌یابی در برقراری ارتباط مؤثر اجتماعی با محیط اطراف دارای اهمیت است. در این فعالیت، با ایجاد موقعیت‌های متنوع و برانگیزاننده (اجرای نمایش، داستان و فیلم و ...) دانش‌آموزان با مفاهیم دوست و دوستی آشنا می‌شوند. و پس از گفتگو و پاسخ به تمرین‌ها، ویژگی‌های یک دوست خوب را یاد می‌گیرند و در نهایت به مهم‌ترین هدف درس که کسب مهارت دوست‌یابی و چگونگی پیدا کردن یک دوست خوب است را پیدا می‌کنند. همچنین یاد می‌گیرند برای اینکه دوست خوب داشته باشند خود نیز باید دوست خوبی باشند و همه‌ی ویژگی‌های یک دوست خوب را دارا باشند.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

نمایشی، داستان‌گویی، مشارکتی، بحث گروهی

● فرآیند اجرا:

۱- ابتدای درس می‌توانید با استفاده از روش پرسش و پاسخ و بحث گروهی، سؤالاتی را در مورد اینکه، دوستی چیست؟ دوست چه کسی است؟ شما چند دوست دارید؟ چرا باید دوست داشته باشیم؟ از دانش‌آموزان بپرسید و در این مورد گفتگو کنید. دانش‌آموزان می‌توانند به صورت انفرادی یا گروهی نظر و پاسخ خود را در مورد سؤالات بالا با سایر همکلاسی‌ها در میان بگذارند. در مورد دلایل آنان برای انتخاب یک نفر به عنوان یک دوست سؤال کنید. اگر دانش‌آموزی اظهار کرد که دوستی ندارد علت را از او بپرسید. در ادامه با توضیحات کامل مفهوم دوست، دوستی و ویژگی‌های یک دوست خوب را برای آنان بیان نمایید.

۲- داستان کوتاه ابتدای درس را برای دانش‌آموزان بخوانید و با طرح سؤالاتی که در انتهای داستان آمده نظر آنان را به هدف اصلی درس، دوستی و دوست‌یابی جلب کنید. (بهتر است غیرمستقیم به سر نخ‌ها اشاره کنید. مثل: بازی گروهی بچه‌ها، تنها بودن مهری و ...) به این صورت می‌توانند علت تنهایی و بازی نکردن مهری با دیگر بچه‌ها را بفهمند و حدس بزنند. با ارائه سؤال دوم دانش‌آموزان با راهکارهای پیدا کردن دوست آشنا می‌شوند. بهتر است پیشنهاد همه‌ی آنان را در این مورد بشنوید و پس از فهرست کردن بر روی تابلوی کلاس، دانش‌آموزان در کتاب کار وارد نمایند. یکی از مشکلات دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی در مورد دوستی و دوست‌یابی همین قسمت می‌باشد. به علت محدودیت در برقراری روابط با دیگران اغلب فاقد مهارت دوست‌یابی می‌باشند. بهتر است گفتگوی کاملی با بیان مصادیق عینی در این مورد در کلاس داشته باشید. مثلاً در مدرسه می‌توانید: با سلام کردن و دست دادن و معرفی خود باب دوستی با یک نفر را باز کنید، یا با تعارف کردن تغذیه در زنگ تفریح، یا با کمک گرفتن و مشورت با بزرگترها از آنان بخواهید شما را در پیدا کردن دوست خوب کمک کنند. در ادامه سؤالات صفحه ۵۷ را در کلاس مطرح کنید و در مورد هر یک با دانش‌آموزان گفتگو کنید و نظرات آنان را بشنوید و با راهنمایی و توضیحات تکمیلی شما پاسخ صحیح را در کتاب کار وارد کنند.

فعالیت‌های تکمیلی صفحه ۵۷

به منظور جمع آوری و کسب اطلاعات بیشتر در مورد دوستی و دوست یابی و ذکر دلیل اهمیت این مسئله که به خاطر آن مطالب زیادی در کتاب‌ها و مجلات نوشته شده است، از دانش‌آموزان بخواهید با کمک و هدایت خانواده مطالبی را از این منابع تهیه کرده و در کلاس ارائه دهند. این کار می‌تواند به صورت انفرادی یا گروهی انجام شود.

ارزیابی صفحه ۵۸

سؤال اول در قالب چند جالی خالی مطرح شده است که دانش‌آموزان با مراجعه به آموخته‌های خود در کلاس درس به آن‌ها پاسخ می‌دهند.

پاسخ‌ها:

سؤال ۱- (کمک) سؤال ۲- (خوب) سؤال ۳- (خوب) سؤال ۴- (دوستم)

سؤال دوم به صورت یک داستان تصویری زنجیره‌ای طراحی گردیده است ابتدا نظر دانش‌آموزان را به سه تصویر جلب کنید و پس از مرتب کردن و شماره‌گذاری تصاویر، از آنان بخواهید در مورد آن یک داستان کوتاه در چند جمله بنویسند.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

یکی از مهم‌ترین عرصه‌های عشق‌ورزی و محبت در انسان، وابستگی افراد به دوستان است. این وابستگی به خصوص در سنین نوجوانی و جوانی در بسیاری موارد سرنوشت کلی انسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این تمایل ناشی از طبع مدنی و اجتماعی انسان است. پس می‌توان بیان کرد که دوستی و دوست‌یابی یکی از الزامات و ضروریات زندگی انسان است و آنچه در خور توجه است این است که چگونه دوستی را حفظ کنیم؟ در تعریف دوست می‌توان گفت: دوست کسی است که در شادمانی و غم‌های دوستش سهیم است. دوستی چیست؟ گروهی دوستی را صرفاً به معنای «معاشرت» دانسته‌اند. گروهی دیگر بر این باورند که دوستی عبارتست از یک نوع ارتباط خاص که در مقاطع مختلف و یا در زمانی خاص میان افراد پیدا می‌شود. و اینکه دوستی یعنی همنشینی، معاشرت و گفتگوی انسان با افرادی که به آنها علاقه و محبت دارد تعریف شده است.

عوامل متعددی در نحوه‌ی ارتباط با دیگران و میزان پایداری آن مؤثر است. نوع ارتباطات ما، صحبت کردن، نگرش‌ها و علائق، وضعیت روحی و ... در پیدا کردن دوست مهم می‌باشد. دانش‌آموزان با کم‌توانی ذهنی اغلب در برقراری ارتباط با همسالان خود دارای ضعف می‌باشند که ناشی از فقدان و عدم یادگیری مهارت‌های ارتباطی و دوست‌یابی می‌باشد. با کسب این مهارت‌ها و توانمندسازی آنان می‌توان زمینه را برای جذب دوستان و ارتباط با دیگران را برایشان فراهم نمود.

درس دهم: آداب و رسوم

مضمون: آداب و رسوم
صلاحیت ها: هویت (آداب و رسوم، زبان)
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی با عوامل تشکیل دهنده هویت در یک جامعه از قبیل فرهنگ، آداب و رسوم، ساختار محیط زندگی و
- ۲- کسب توانایی در حفظ و نگهداری عوامل مختلف تشکیل دهنده هویت جامعه خود.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش آموزان انتظار می رود پس از پایان این درس:
- ۱- منظور از آداب و رسوم را بیان کنند.
 - ۲- پس از دیدن فیلم، چند نمونه از گویش ها و لهجه های مختلف کشورمان را نام ببرند.
 - ۳- با توجه به فیلم ارائه شده، دلایل متفاوت بودن پوشش بچه ها را توضیح دهند.
 - ۴- با توضیح در مورد غذاهای محلی، سوغاتی ها و صنایع دستی و... آداب و رسوم منطقه ی زندگی خود را معرفی نمایند.
 - ۵- اهمیت آشنایی و شناخت آداب و رسوم مناطق مختلف ایران را بازگو نمایند.
 - ۶- زبان رسمی کشورمان را نام ببرند.
 - ۷- در حفظ و نگهداری فرهنگ، آداب و رسوم و... کوشا باشند.

● توضیح درس:

هر کشوری برای معرفی خود در دنیا نیازمند داشتن یک سری ویژگی‌های منحصر به خود می‌باشد و کشور عزیزمان ایران هم از این امر مستثنی نیست. ما با فرهنگی غنی و تمدنی چندین هزارساله، کشوری هستیم با انواعی از آداب و رسوم ملی و مذهبی و قومیتی که نام ایران را برای اکثریت کشورهای جهان آشنا می‌سازد. آموزش و پرورش کشور ما نیز سهمی به سزا در معرفی و انتقال فرهنگ و آداب و رسوم ایرانی به نسل امروز و فردا دارد و از آنجایی که این آموزش و شناخت حق همه‌ی کودکان این سرزمین است ما بر آن شدیم تا برای دانش‌آموزان استثنایی هم در حد درک و فهم و توان ذهنی‌شان زمینه‌ی یادگیری را فراهم سازیم. در این درس که بیشتر به صورت نمایش یک فیلم ارائه شده است دانش‌آموزان با نحوه‌ی پوشش، گویش و لهجه، محل زندگی، آب و هوای منطقه‌ای و ... مختلف در ایران آشنا می‌شوند. ضمناً شناخت آداب و رسوم مشترک در بین ایرانیان زمینه‌ی اتحاد و دوستی را ایجاد کرده و داشتن یک زبان مشترک و رسمی نیز جهت انتقال فرهنگ‌ها و ارتباطات علمی و معرفی ایران به دنیا و .. بسیار مؤثر است.

● روشهای تدریس پیشنهادی:

گردش علمی، نمایش (نمایش فیلم، عروسک دارا و سارا- نقشه‌ی ایران، پوستر از لباس‌های محلی و ...) پرسش و پاسخ

● فرآیند اجرا: پیشنهاد می‌گردد جهت ایجاد انگیزه و کسب آمادگی برای ارائه‌ی تدریس از فعالیت‌های زیر الگو بگیرید.

در صورت امکان بردن دانش‌آموزان به یکی از موزه‌های مردم‌شناسی در قالب یک گردش علمی و مشاهده فرهنگ و قومیت و آداب و رسوم خاص آن منطقه یا کل کشور ایران تهیه‌ی یک غذای محلی در آشپزخانه‌ی مدرسه با کمک دانش‌آموزان به همراه آوردن یک جعبه‌ی کادو شده و پرسش و پاسخ محتوای درون آن که نهایتاً سوغات شهر خودتان یا شهرهای معروف تر ایران می‌باشد.

آوردن عروسک دارا و سارا با پوشش‌های مختلف اقوام ایران و یا حداقل تصاویری از آنها به کلاس حضور معلم با لباس محلی منطقه‌شان در کلاس درس و یا برگزاری یک نمایشگاه کوچک از صنایع دستی شهر و محل زندگی‌شان.

پس از ایجاد انگیزه فیلم "ایران من" را برای دانش‌آموزان نمایش دهید و به آنان توصیه کنید ضمن توجه به صدای فیلم به زیرنویس آن توجه کنند سپس با سؤالات زیر سعی کنید زمینه‌ی بحث و استدلال را در بین دانش‌آموزان فراهم کنید

در این فیلم بچه‌ها چه می‌گفتند؟

شما چه تفاوتی در محل زندگی آنها مشاهده کردید؟

غیر از زبان چه تفاوت دیگری بین آنها وجود دارد؟

آیا محل زندگی آنها در این تفاوت مؤثر می‌باشد؟

آیا در شهرهای ایران آداب و رسوم متفاوتی وجود دارد؟

آیا آداب و رسومی وجود دارد که همه مردم ایران آن را انجام می‌دهند؟

چرا باید با زبان و آداب و رسوم مناطق مختلف کشورمان آشنا شویم؟
 پس از آن از بچه‌ها بخواهید جدول صفحه ۶۰ را کامل کنند. و بر نحوه‌ی کار آنها نظارت داشته باشید.
 در صفحه ۶۱ لباس محلی منطقه‌ی خود را به صورت چسباندن عکس نمایش دهند، در غیر این صورت بخواهید که عکس یکی از لباس‌های محلی کشورمان را تهیه و به کلاس آورده و در این صفحه بچسبانند و یا حتی در صورت داشتن توان نقاشی، از مدلی که معلم پای تابلو می‌کشد و یا تصویری که نصب می‌کند نقاشی کنند (البته این روش صرفاً برای دانش‌آموزانی کاربرد دارد که در محل زندگیشان از لباس محلی استفاده نمی‌شود) در صفحه ۶۲ کتاب به دانش‌آموزان توضیح دهید که شناخت آداب و رسوم ایران، نشان دهنده‌ی فرهنگ و تمدن ماست و ما را در دنیا به مردم معرفی می‌کند و حتی در کشورمان می‌توانیم با شناخت آداب و رسوم یکدیگر ارتباطات بین فردی و تعاملات گسترده و مناسب‌تری با یکدیگر برقرار نمائیم.
 زبان فارسی را به عنوان زبان رسمی ایران معرفی کرده و ویژگی‌های داشتن یک زبان رسمی و مشترک را که در قسمت توضیح درس اشاره‌ای به آن داشتیم به زبان ساده برای بچه‌ها بازگو کنید.
 از نقشه‌ی ایران استفاده کرده و فعالیت آخر صفحه ۶۲ را همراه بچه‌ها انجام دهید.
 با نشان دادن مناطق جنوبی کشورمان بر روی نقشه، از آن سؤالاتی در مورد ویژگی‌های این مناطق مانند آب و هوا، نزدیکی به دریا و ... بپرسید. پس از دریافت پاسخ‌های دانش‌آموزان از آنها بخواهید در مورد تأثیر این منطقه جغرافیایی بر نوع لباس، زبان، غذا و .. با هم بحث و گفتگو کنند.
 پیشنهاد می‌شود دبیر گرامی تصاویری از نوع لباس، خانه‌ها، محصولات کشاورزی، دریا تهیه کرده و برای دانش‌آموزان نمایش دهند.

ارزیابی: صفحه ۶۳

در پاسخ سوال ۱ مجدداً از اطلاعات آورده شده در فیلم استفاده نمائید. حتی می‌توانید از گویش‌هایی که در فیلم نیامده و مختص کشور ماست استفاده کنید. ترکی، لری، بختیاری، گیلکی، بلوچی و
 برای پاسخ به ارزیابی ۲، دانش‌آموزان باید با توضیحات متعددی که شما در حین تدریس ارائه دادید بدانند زبان فارسی، زبان مشترک و رسمی کشور ماست و بتوانند به سؤالات پاسخ دهند.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

آنچه ما از اخلاق و صفات و رسوم ایرانیان در ذهن داریم همان گفته‌ی تاریخ‌نگاران است که معتقدند ایرانیان و فرهنگ غنی‌شان قدمتی بسیار طولانی داشته و به هیچ عنوان نمی‌توان منکر سجایای اخلاقی و صفات حمیده‌ی این مردمان شد. همه جا از گفتار و کردار و پندار نیک و شجاعت مردان پارسی صحبت شده است که بی‌شک نشأت گرفته از آداب و رسومی است که از گذشتگان به ما رسیده. وجود تنوع در پوشش و گویش‌های قومی و منطقه‌ای در ایران گستردگی و وسعت فرهنگ و تمدن ما را نشان می‌دهد.
 فرهنگ، آداب و رسوم، محیط زندگی و ... هویت هر انسان را تشکیل می‌دهد. و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود گاهی این عوامل در طول زمان ثابت و بدون تغییر می‌ماند. گاهی نیز بر اثر عوامل مختلف مانند: (گسترش ارتباطات، فناوری، ...) عوض شده و تغییر شکل می‌دهند. این عوامل ممکن است کاملاً هویت انسان را تغییر دهند و باعث از بین رفتن کامل فرهنگ و آداب و رسوم و .. شوند. گاهی هم ممکن است

ماهیت آن‌ها حفظ شود ولی ظاهر آن از تغییر مصون نماند. یکی از رسالت‌های نظام آموزشی، انتقال و حفظ آداب و رسوم، فرهنگ و ... یک جامعه می‌باشد. و لازمه این کار آشنایی دانش‌آموزان با این عوامل می‌باشد و اطلاع‌رسانی و آموزش به آنان جهت اعتلای فرهنگ و هویت کشور خود لازم می‌باشد.

راهنمای عمل دروس پایه هشتم

جدول توصیفی فعالیت های یادگیری برنامه درسی تفکر و سبک زندگی سال دوم (هشتم) در یک نگاه

ردیف	عنوان دروس	مضمون	صلاحیت
۱	رفتار صحیح	بیان درست احساسات	مشاهده، قضاوت، تصمیم گیری
۲	اوقات فراغت	خود شناسی	تأمل در خورد، تصمیم گیری، قضاوت
۳	مطالعه و یادگیری	مهارت های مطالعه	مشاهده، قضاوت، استدلال، نتیجه گیری
۴	راه حل مشکلات	حل مسئله	مشاهده، طبقه بندی، تصمیم گیری، دلیل آوردن نتیجه گیری
۵	نظر سنجی	گردآوری اطلاعات (نظرسنجی)	گردآوری اطلاعات، نتیجه گیری، استدلال
۶	نقاط قوت و ضعف	خود شناسی	تأمل در خود، تصمیم گیری، قضاوت
۷	خود شناسی (ویژگی های من)	خود شناسی	مشاهده، قضاوت، نتیجه گیری
۸	ارتباط و آداب معاشرت	مهارت های ارتباطی	مشاهده، قضاوت، استدلال، تصمیم گیری
۹	راستی و صداقت	راستی و صداقت	مشاهده، استدلال، قضاوت بر اساس نظام معیار
۱۰	ویژگی های دوست خوب	دوستی	مشاهده، تحلیل، استدلال

درس اول : رفتار صحیح

مضمون: بیان درست احساسات
صلاحیت‌ها: مشاهده، قضاوت، تصمیم‌گیری
مدت زمان تدریس: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی با نحوه صحیح ابراز احساسات
- ۲- آگاهی نسبت به احساسات خود و نحوه بروز آنها
- ۳- توانایی ابراز احساسات خود
- ۴- کسب توانایی در واکنش مناسب نسبت به رفتار دیگران در موقعیت‌های متفاوت

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- در مورد احساسات خود و نحوه بروز آنها صحبت نمایند.
 - ۲- راهکارهای ابراز صحیح احساسات را توضیح دهند.
 - ۳- احساسات خود را در موقعیت‌های مختلف به صورت مناسب ابراز نمایند.
 - ۴- نسبت به رفتار دیگران در موقعیت‌های متفاوت، واکنش صحیح نشان دهند.

● توضیح درس:

ارتباط مؤثر مستلزم تمرین مهارت‌های گوش دادن و بیان افکار و احساسات صحیح است. ما هر چه بیشتر به احساسات خود مسلط و آگاه باشیم با محیط پیرامون خود نیز آگاهانه‌تر و بهتر برخورد می‌کنیم. عواطف و احساسات تأثیر قابل توجهی بر روابط میان فردی دارند. یک ارتباط خوب، از دو ویژگی برخوردار است: احساسات خود را آشکارا ابراز کنید و به طرف مقابل هم امکان دهید تا احساسات خود را ابراز کند. بنابراین ابراز احساسات را می‌توان به عنوان یک مهارت مهم در تعامل اجتماعی به حساب آورد. این درس در نظر دارد راهکارهای ابراز صحیح احساسات را در موقعیت‌های مختلف به دانش‌آموزان نشان دهد تا پس از کسب این مهارت، احساسات مناسب خود را در موقعیت‌های متفاوت بروز دهند و نسبت به رفتارهای دیگران واکنش مناسب نشان دهند.

● روش‌های تدریس:

بحث گروهی، داستانگویی، روش مبتنی بر همیاری

فرایند اجرا:

- ۱- پیشنهاد می‌گردد یک نمایش (یکی از موقعیت‌های کتاب) در کلاس تدارک ببینید و از دانش‌آموزان توانمند بخواهید نقش‌ها را بازی کنند.
- ۲- جمله‌ی ابتدای کتاب را روی تابلو بنویسید و در مورد آن با استفاده از آیات و روایات دیگر با دانش‌آموزان گفتگو کنید. به عنوان مثال: حضرت محمد (ص) می‌فرمایند: «محببت خدا بر کسی که خشمگین شود و سپس بردباری نماید، واجب است». اثنی عشریه صفحه ۱۲
- ۳- در مورد احساسات مختلفی که سال گذشته در مورد آنها با دانش‌آموزان بحث شده است، گفتگو کنید. (غم، خوشحالی، خشم و عصبانیت، ناراحتی و ...) به آن‌ها بگویید حال می‌خواهیم یاد بگیریم که در موقعیت‌های مختلف چگونه باید این احساسات را ابراز کنیم. مثلاً: وقتی خیلی خوشحال می‌شویم چه کار کنیم؟ وقتی از دست کسی عصبانی هستیم چطور برخورد کنیم؟ اجازه دهید ابتدا خود دانش‌آموزان با بحث گروهی پاسخ‌های خود را بیان کنند. از همه‌ی دانش‌آموزان بخواهید پاسخ‌های خود را بگویند. می‌توانید از مثال‌های عینی استفاده کنید و آنان را در دادن پاسخ‌ها کمک کنید. به عنوان مثال: اگر در یک جمع نشست‌ه باشید و یک خبر خیلی خوب به شما بدهند چطور باید خوشحالی خود را ابراز کنید؟
- ۴- در ادامه موقعیت‌های صفحات ۱۰ و ۱۱ را بخوانید و با کمک دانش‌آموزان موقعیت‌ها را تحلیل کنید و از آنان بخواهید به سؤالات مطرح شده در پایان هر موقعیت، پاسخ دهند. بهتر است در این قسمت راهکارهای مختلف ابراز احساسات (را که در قسمت دانستنی‌هایی برای معلم) آمده است را بازگو نمایید.
- ۵- در این قسمت دانش‌آموزان باید یاد بگیرند که در برابر رفتارهای دیگران نیز باید عکس‌العمل مناسب نشان دهند. و عکس‌العمل‌های مناسب و نامناسب را از هم تفکیک نمایند. پس موقعیت‌های صفحه (۱۲) را بخوانید و نظر دانش‌آموزان را در مورد احساس و عکس‌العمل شخصی خودشان در آن موقعیت جویا شوید. دانش‌آموز نظر خود را در کتاب کار وارد نماید و پس از خواندن آن برای کلاس، ابتدا از خودش و سپس از بقیه دانش‌آموزان بخواهید در مورد آن قضاوت کنند که آیا واکنش مناسب بوده است یا نه، و در نهایت بهترین رفتار و عکس‌العمل در آن موقعیت را بیان کرده و دانش‌آموزان موارد اصلاحی را در کتاب کار بنویسند.

فعالیت تکمیلی صفحه ۱۴

جهت کمک به شناخت بهتر دانش‌آموزان از احساسات خود و بیان بهتر آن، در این قسمت فعالیتی در نظر گرفته شده است که آنان یکی از موقعیت‌های واقعی و ناخوشایندی را که اخیراً تجربه کرده‌اند بیان کنند و با کمک معلم و هم‌کلاسی‌های خود، رفتار و واکنش مناسب یا نامناسب آن موقعیت را تحلیل کرده و به نتیجه‌گیری دست پیدا کنند.

گفتگو کنید صفحه ۱۴

در این قسمت دانش‌آموزان با اثرات منفی و مثبت، واکنش‌های مختلف در برابر رفتار نامناسب دیگران بر روی خود و دیگران آشنا می‌شود و با ارائه نظرات مختلف یاد می‌گیرند که واکنش مناسب در مقابل رفتار نامناسب دیگران باعث ایجاد آرامشی در انسان می‌شود که از برخوردهای نامناسب دیگر مانند: دعوا، قهر و ... جلوگیری می‌کند.

ارزیابی صفحه ۱۵

در این قسمت دو موقعیت کاربردی مطرح شده است که دانش‌آموزان باید با توجه به آموخته‌های خود در این درس، آن‌ها را تحلیل کرده (با کمک معلم)، و به پرسش‌ها پاسخ دهند. نیاز است دانش‌آموزان را در پیدا کردن واکنش و رفتار مناسب در آن موقعیت کمک کنید. پیشنهاد می‌شود برای درک بهتر از اجرای نمایش، نمایش عکس و ... استفاده نمایید.

● دانستنی‌های برای معلم:

همه‌ی ما بخشی عمده از زندگی خود را در ارتباط با دیگران سپری می‌کنیم یا در فکر آن به سر می‌بریم تحقیقات نشان داده است که ۷۵ درصد اوقات روزانه ما صرف ارتباط با دیگران می‌شود. عوامل بسیاری در «تعامل اجتماعی مناسب» و «تأثیرگذاری» نقش دارند، اما نقش عواطف و احساسات در این میان بسیار مهم و چشمگیر است. عواطف و احساسات چه از لحاظ شکل‌دهی و تأثیر بر برخوردها و چه از لحاظ حفظ و پایان دادن روابط، تأثیر قابل توجهی بر روابط میان فردی دارند. روابط ما با دیگران در صورتی کارآمد و مفید است که بتوانیم عواطف و احساسات خود را به صورت مناسب از طریق پیامهای کلامی (زبانی) و غیرکلامی با دیگران در میان بگذاریم.

باید در نظر داشت که فرهنگ‌های مختلف، در مورد شیوه‌های ابراز احساسات و اینکه نسبت به چه کسانی و تا چه اندازه باید احساسات خود را بیان کرد، تفاوت‌های بارزی دارند سبک‌های تربیتی در آموزش ابراز احساسات، می‌توانند اثرگذار باشند.

از آنجا که شرایط و موقعیت‌های مختلف، سبک‌های متفاوتی از ابراز احساسات را می‌طلبد، باید خزانه رفتارهای ارتباطی ما بسیار غنی باشد. علاوه بر این، صرف توانایی ابراز احساسات به شیوه‌های مختلف، از ما یک انسان ماهر و موفق نمی‌سازد، مگر آن که بدانیم در هر لحظه و نسبت به هر شخص، ابراز کدام نوع احساسات و تا چه اندازه مناسب است.

● راهکارهای مختلف ابراز احساسات:

برای ابراز احساسات، به طور کلی نمی‌توان حد و مرز مشخصی را تعیین کرد. زیرا، احساسات گسترده وسیعی را در برمی‌گیرد و از سوی دیگر، افراد و موقعیت‌هایی که ما نسبت به آن‌ها احساسات از خود نشان می‌دهیم، یکسان و در یک ردیف نیستند.

۱- ابراز احساسات به صورت کلامی (زبانی) (تصدیق، تأیید، تحسین و حمایت).

۲- ابراز احساسات از راه‌های غیرکلامی (مانند: حرکات، وضعیت بدن، نحوه نگاه، حالات چهره و ...)

۳- ژست‌های مختلف (مانند: مشت‌های گره کرده هنگام عصبانیت، بالا انداختن شانه هنگام بی‌اطلاعی و مهم نبودن، ضرب گرفتن روی میز و تکان دادن پاها هنگام اضطراب و سر تکان دادن و ...)

درس دوم: اوقات فراغت

عنوان: اوقات فراغت

مضمون: خودشناسی (علايق)
صلاحیت‌ها: تأمل در خود، تصمیم‌گیری، قضاوت
مدت زمان تدریس: ۲ جلسه ی ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با اهمیت اوقات فراغت
- ۲- آشنایی دانش‌آموزان با چگونگی برنامه‌ریزی صحیح برای پرکردن اوقات فراغت خود

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان این درس:
- ۱- اوقات فراغت را تعریف نمایند.
 - ۲- اوقات فراغت را شناخته و اهمیت آن را توضیح دهند.
 - ۳- یک برنامه‌ریزی صحیح برای پرکردن اوقات فراغت ارائه دهند. (مشخص نمایند)
 - ۴- فعالیت‌های مناسب و صحیح را برای اوقات فراغت انتخاب کنند.
 - ۵- فعالیت‌های مناسب و صحیح را جهت پرکردن اوقات فراغت انجام دهند.

● توضیح درس:

در این درس دانش‌آموزان نه تنها یک بار دیگر در راستای خودشناسی، علایق خود را بررسی می‌کنند. بلکه با توجه به فعالیت‌های ارائه شده متوجه می‌شوند اوقات فراغت به زمان‌هایی اطلاق می‌شود که افراد کار

ضروری برای انجام دادن ندارند و معمولاً در این مواقع تمایل به انجام فعالیت‌هایی فرح‌بخش و نشاط‌آور و سرگرم‌کننده وجود دارد. نحوه گذراندن اوقات فراغت برای هر شخصی منحصر به فرد و ممکن است متفاوت باشد چرا که تمایلات شخصی فرد در آن دخالت دارد. و از آنجایی که اوقات فراغت بخش مهمی از زندگی ما را تشکیل می‌دهد و هدف از فعالیت‌های آن کسب آرامش در زندگی است، باید توجه و اهمیت لازم به آن داده شود. چرا که نه تنها امکان توسعه و پیشرفت را برای انسان فراهم می‌کند بلکه به رشد اجتماعی او نیز کمک می‌کند.

اگر برنامه‌های اوقات فراغت با جهت‌گیری صحیح و سالم انتخاب شود. بسیاری از مشکلات روحی، جسمی و اجتماعی افراد برطرف می‌گردند و این امر باعث بروز خلاقیت‌های فردی و اجتماعی می‌شود.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

داستان‌گویی، مشارکتی، پرسش و پاسخ

● فرآیند اجرا:

حدیث ابتدای درس ۱۸ را پای تابلو نوشته و از دانش‌آموزان بخواهید آن را خوانده و در مورد آن بحث و گفتگو کنند، امرار معاش را به عنوان راه‌های صحیح و مناسب کسب درآمد برای آن‌ها تعریف نمایید، همچنین منظور از ارتباطات را که از صله رحم و احوال‌پرسی، تا هرگونه ارتباط سالم و مناسب با اقوام و دوستان را شامل می‌شود برایشان توضیح دهید.

جهت ایجاد انگیزه می‌توانید از پرسش معروف تابستان خود را چگونه گذرانید. (سؤال ۳ در ص ۱۸ کتاب) استفاده نمایید و پاسخ‌های دانش‌آموزان را پای تابلو بنویسید و دلایل انتخاب فعالیت‌ها و برنامه‌های تابستانی آن‌ها را جویا شوید.

پس از آن از دانش‌آموزان بخواهید داستان ص ۱۸ را بخوانند و به سؤالات پاسخ دهند. حتی در سوال ۲ پیشنهادهای ارائه شده را پای تابلو بنویسید و با کمک دانش‌آموزان پیشنهادها را با هم مقایسه کنید.

در ادامه می‌توانید یک بازی طراحی کرده و لیستی از فعالیت‌هایی که می‌توان هنگام اوقات فراغت از آنها استفاده کرد (به قسمت دانستنی‌هایی برای معلم مراجعه کنید) و همچنین کارهایی که در واقع جزء کارهای روزمره و یا وظیفه‌ی ما می‌باشد را تهیه کرده و پس از گروه‌بندی دانش‌آموزان از آنها بخواهید، کارهای مناسب اوقات فراغت را پیدا کرده و بنویسند دانش‌آموزان می‌توانند درباره فعالیت‌هایی که به آن علاقه بیشتری دارند، یک نقاشی بکشند.

پس از آن از دانش‌آموزان بخواهید در مورد پیامد نداشتن برنامه برای اوقات فراغت خود باهم بحث کنند. که دانش‌آموزان در حین گفتگو و با جهت‌دهی شما به اهمیت فرصت‌هایی که در زندگی برای انجام فعالیت‌های سرگرم‌کننده و مفرح و پیش می‌آید، و لزوم توجه به آنها پی می‌برند. سپس از آنها بخواهید جدول صفحه ۱۹ را تکمیل نمایند.

در ادامه اوقات فراغت را به زبان ساده مانند ص ۲۰ برایشان تعریف می‌کنیم.

پس از خواندن متن سومین فعالیت در ص ۲۰، که داستان علی و عادل را توضیح می‌دهد، پس از خواندن متن به ترتیب سؤالات مطرح شده را از دانش‌آموزان پرسیده و پس از آن که پاسخ‌ها را با کمک بچه‌ها بررسی کردیم، از آنها می‌خواهیم پاسخ‌های خود را در جاهای خالی بنویسند.

گفتگو کنید صفحه ۲۱

با طرح سؤال این قسمت، زمینه‌ی بحث و گفتگو را فراهم کرده و پس از بحث گروهی جمع‌بندی نمائید و توضیح دهید که فرصت‌های از دست رفته و روزهای عمر تکرار نخواهند شد. پس همواره به دنبال انجام فعالیت‌های مناسب باشیم تا دچار تنبلی، افسردگی، بطالت اوقات و ... نگردیم. پس از آن موارد داخل کادر سبز رنگ ص ۲۲ را با ذکر مثال‌های عینی عنوان می‌کنیم تا در پایان بحث، به نتایج مؤثرتری دست یابیم.

فعالیت تکمیلی صفحه ۲۲

از آنجایی که خانواده یکی از عوامل مؤثر و مهم در جهت راهنمایی فرزندان برای برنامه‌ریزی و انتخاب فعالیت‌های مناسب جهت اوقات فراغت می‌باشد. با پاسخ دادن به سؤالات داخل کادر ص ۲۲ زمینه مشورت با والدین و احترام به نظرات آنها و توجه والدین به علایق دانش‌آموزان را فراهم کرده‌ایم. از دانش‌آموزان بخواهید با خانواده گرد هم بنشینند و با دقت این تکالیف را انجام دهند.

ارزیابی صفحه ۲۳

جهت پاسخ به سؤال ۱ از دانش‌آموزان بخواهید تصاویر را با دقت نگاه کرده و گزینه‌های درست را علامت بزنند. تصویری که پسر بچه در حال جارو زدن می‌باشد فعالیت مناسبی برای اوقات فراغت نمی‌تواند باشد. جهت پاسخ دانش‌آموزان به سؤال ۲ ص ۲۳ می‌توانید پس از شنیدن پاسخ دانش‌آموزان، موارد را جمع بندی کنید به مواردی مثل: عدم توجه به کارهای مورد علاقه، نداشتن برنامه ریزی صحیح، عدم شناخت توانایی‌ها و استعداد های خود و ... اشاره کنید.

● دانستنی‌هایی برای معلم

کسانی که امروزشان را به امید فردا می‌گذرانند، فردایشان هم به حسرت دیروز خواهد گذشت، بُرد با کسی است که از دوران فراغت برای ایام گرفتاری بهره جوید و از ایام جوانی برای دوره‌ی پیری و ضعف ذخیره‌سازی کند. امام علی (ع) نهج‌البلاغه نامه ۵۳

همانطور که گفتیم اوقات فراغت، به زمان‌هایی اطلاق می‌شود که افراد کار ضروری نداشته و به تمایلات شخصی‌شان در زمینه‌های هنری، ورزشی، علمی و ... اهمیت داده و فعالیت‌هایی را در آن راستا انجام می‌دهند. اوقات فراغت بستگی به سلیقه، نیازهای روحی، سن و توان مالی فرد دارد. این که برای هر سنی و با هر روحیه‌ای و علاقه‌ای چه فعالیتی مناسب است و با توجه به این که توان مالی فرد برای اجرای برنامه‌هایی که برای اوقات فراغت در نظر گرفته در چه حدی است را نباید نادیده گرفت. چرا که برنامه‌های اوقات فراغت هم باید در راستای پیشرفت و ترقی و یا حفظ سلامتی و حتی آموزش افراد، طراحی شوند.

کانت معتقد است آدمی در اوقات فراغت خویش، گاهی بیش از سایر فرصت‌های زندگی می‌آموزد. پس چنین فرصت‌های ارزشمندی را ما نباید به راحتی از دست بدهیم.

برنامه‌های پیشنهادی برای اوقات فراغت: شامل ۱- فعالیت‌های ورزشی ۲- بازی‌های سازنده فکری ۳- فعالیت‌های هنری ۴- جمع‌آوری و تهیه مطالب علمی و کلکسیون‌ها (سنگ، برگ، عکس و ...) ۵- ثبت خاطرات خوش زندگی ۶- مکاتبات با مجلات معتبر و روزنامه‌ها و ۷- استفاده مناسب از برنامه‌های رادیو و تلویزیون و ... می‌باشد.

درس سوم : مطالعه و یادگیری

مضمون: مهارت‌های مطالعه
صلاحیت‌ها: مشاهده، قضاوت، دلیل آوردن، نتیجه‌گیری
مدت زمان تدریس: ۲ جلسه‌ی ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی

- ۱- آگاهی از مفهوم یادگیری و مطالعه و ضرورت انسان به یادگیری مادام‌العمر
- ۲- شناخت شیوه‌های بهبود یادگیری
- ۳- کسب مهارت مطالعه و یادگیری

● انتظارات یادگیری

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- در مورد نیاز انسان به یادگیری و ضرورت آن توضیح دهند.
 - ۲- راهکارهای مختلف یادگیری و مطالعه را نام برده و به کار ببرند.
 - ۳- شیوه‌های یادگیری خود را با هم‌کلاسی‌هایشان مقایسه کنند.
 - ۴- اصول بهبود شیوه مطالعه را بیان نمایند.
 - ۵- با استفاده از اصول و راهکارهای صحیح مطالعه نماید.

● توضیح درس:

مطالعه نوعی آگاهی است که انسان از طریق خواندن مکتوبات اعم از: روزنامه، مجله، کتاب و ... به دست می‌آورد. افزایش دانش فردی، دستیابی به حقایق، عمل به معلومات سودمند و غیره از جمله اهدافی است که در امر مطالعه مورد توجه قرار می‌گیرد. از این‌رو در این درس دانش‌آموزان ابتدا با مفهوم یادگیری و مطالعه آشنا

می‌شوند. ضرورت مطالعه و یادگیری مادام‌العمر در انسان را درک می‌کنند. در ادامه با اصول مطالعه صحیح آشنا شده و با مقایسه مطالعه خود با آن‌ها شیوه مطالعه خود را بهبود می‌بخشد.

● شیوه‌های تدریس:

مشارکتی، بحث گروهی، پرسش و پاسخ

● فرایند اجرا:

۱- کلاس را به صورت دایره‌ای چیدمان کنید. از یکی از دانش‌آموزان بخواهید جمله حکیمانه پیامبر (ص) «ز گهواره تا گور دانش بجوی» را روی تابلو بنویسد و همه با هم بخوانند. در مورد مفهوم آن و علت اینکه پیامبر این جمله را فرموده‌اند با دانش‌آموزان صحبت کنید. با ذکر چند مثال عینی به دانش‌آموزان توضیح دهید بشر برای ادامه زندگی نیازمند یادگیری دائمی می‌باشد تا از محیط چیزهایی را بگیرد، راه‌هایی برای رسیدن به سؤالات خود کشف کند و همواره در پی پیدا کردن راه‌حل‌هایی برای بهبود زندگی‌اش باشد. همچنین انسان برای شناخت بهتر خود و خدا نیازمند تلاش و یادگیری می‌باشد. (می‌توانید دانش‌آموزان را نیز به کتابخانه ببرید و در آن جا تدریس خود را ارائه دهید)

۲- در ادامه سؤالات صفحه ۲۶ را مطرح کرده و درباره‌ی آن با همه‌ی دانش‌آموزان گفتگو کنید. ۱- چرا یاد می‌گیریم؟ برای اینکه زندگی بهتری داشته باشیم، نیازمند افزایش اطلاعات، مهارت‌ها و یادگیری هستیم. (یک مثال عینی بزنید، از آن‌ها بپرسید اگر به مدرسه نمی‌آمدند و سواد نداشتند چه پیش می‌آمد؟) پاسخ سؤال ۲- انسان دائماً در حال تغییر است (کودکی، نوجوانی، بزرگسالی، پیری) و در هر مرحله برای داشتن زندگی بهتر و حل مسائل خود باید به دنبال یادگیری باشد. (در این رابطه نیز مثال‌هایی عینی در مورد ضرورت‌ها و مهارت‌های هر کدام از مراحل رشد انسان ارائه نمایید. مثلاً در دوران پیری: در مورد سلامت خود، تغذیه، زندگی سالمندی و .. نیازمند کسب اطلاعات و مهارت می‌باشد. پاسخ سؤال ۳- از طریق گوش دادن - مشاهده کردن - لمس کردن - مطالعه کردن و ...)

۳- در این قسمت به یکی از راه‌های یادگیری یعنی مطالعه کردن اشاره نمایید. کتاب، مجله، روزنامه و .. را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا بخوانند. سپس به آن‌ها بگویید شما هم اکنون در حال مطالعه هستید پس مطالعه یعنی خواندن موضوعات جدید از کتاب، روزنامه و ... فهمیدن آن‌ها. از دانش‌آموزان بخواهید جمله‌ای از کتاب یا مجله‌ی خود را برای بقیه با صدای بلند بخوانند. حال از آنان بپرسید که چه زمان‌هایی مطالعه می‌کنند؟ چه کتاب‌ها یا مجلاتی را می‌خوانند؟ در چه فضایی و چگونه مطالعه می‌کنند؟ در مورد روش‌های مطالعه‌ی آن‌ها پرس و جو کنید تا به سؤال‌های صفحه ۲۷ پاسخ دهند. سپس از آنان بخواهید روش‌های مطالعه خود را با هم مقایسه و در مورد آن گفتگو کنند، آیا روش مطالعه‌ی آن‌ها درست است یا اشتباه؟ چرا؟ دلیل خود را بگویند.

۴- در ادامه در مورد راهکارهای صحیح مطالعه (که در کادر صفحه ۲۸ آورده شده است) برای دانش‌آموزان توضیح داده و لزوم رعایت آن را برای بهبود مطالعه گوشزد نمایید. سپس با اشاره به جدول صفحه ۲۹ از آنان بخواهید با توجه به نحوه مطالعه خود یکی از گزینه‌ها را علامت‌گذاری نمایند (سعی کنید تا حد امکان آنان را راهنمایی کنید) بعد از اینکه پاسخ سؤالات داده شد توجه آنان را به گزینه‌هایی که به آن پاسخ خیر داده‌اند، جلب نمایید و بگویید که در مطالعه خود در این موارد مشکل دارند. پس از نوشتن این موارد در پایین جدول به آنها توضیح دهید برای مطالعه موثر باید سعی کنند به این موارد توجه کنند. در جهت فهم و

کاربرد این موارد متنی در صفحه ۳۰ آورده شده است که در آن هدف از مطالعه متن مورد نظر و نکات مهم آن آورده شده است.

گفتگو کنید: صفحه ۳۱

آیه قرآن (هل یستوی الذین یعلمون والذین لا یعلمون، آیا کسانی که می‌دانند با کسانی که نمی‌دانند برابرند. سوره زمر آیه ۵) را همراه با معنی روی تابلو بنویسید و در مورد آن به دانش‌آموزان توضیح دهید که خداوند افرادی را که می‌دانند و آنان که نمی‌دانند را با هم مساوی و یکسان نمی‌داند زیرا انسان‌هایی که می‌دانند از خدا اطاعت کرده و رستگار می‌شوند ولی انسان‌هایی که نمی‌دانند از شیطان اطاعت کرده و زیانکار می‌شوند. کسی که مطالعه می‌کند با کسی که مطالعه نمی‌کند هم تفاوت دارد. کسی که مطالعه می‌کند دانش و اطلاعات بیشتری دارد. در نتیجه زندگی بهتری خواهد داشت و مسائل و مشکلاتش را راحت‌تر حل می‌کند.

فعالیت‌های تکمیلی: ص ۳۱

به دانش‌آموزان کمک کنید موضوعی از یکی از کتاب‌های درسی خود انتخاب کنند. و با کمک والدین خود با توجه به موضوع درسی به سؤالات پاسخ داده و جلسه بعد به کلاس ارائه نمایند.

ارزیابی: صفحه ۳۲

جهت سنجش آموخته‌های دانش‌آموزان دو آزمون عملکردی در نظر گرفته شده است.

۱- دانش‌آموزان باید با توجه به تصاویر، اشکالات نحوه مطالعه هر فرد را بنویسند.

۲- پس از خواندن موقعیت، از دانش‌آموزان بخواهید راهکارهای مطالعه صحیح را در کتاب کار برای مینا بنویسند.

دانشتنی‌هایی برای معلم:

امروزه علیرغم توسعه فناوری الکترونیک، اینترنت و رایانه هنوز کتاب و کتاب‌خوانی مهمترین شاخصه توسعه یافتگی است. به همین منظور آموزش روشها و راهبردهای مناسب برای مطالعه باید در برنامه‌های درسی گنجانده شود و چگونگی استفاده صحیح از فرایندهای یادگیری به زبان کودکان و نوجوانان و در سنین و مقاطع تحصیلی مختلف به آنها آموزش داده شود. شاید بارها از دانش‌آموزان خود شنیده‌اید هرچه می‌خوانم یاد نمی‌گیرم؟ دوبار خواندم و تکرار کردم ولی یاد نگرفتم! واقعیت آن است که این گروه از فراگیران، روش صحیح مطالعه را نمی‌دانند. یادگیری و مطالعه، رابطه‌ای تنگاتنگ و مستقیم با یکدیگر دارند، تا جایی که می‌توان این دو را لازم و ملزوم یکدیگر دانست. برای اینکه میزان یادگیری افزایش یابد، باید قبل از هرچیز مطالعه‌ای فعال و پویا داشت. به ویژه در مورد دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی که دیر می‌آموزند و زود فراموش می‌کنند. جزء جزء کردن، مختصر و خلاصه کردن، یادداشت برداری هنگام مطالعه و ... از راهکارهای مناسب جهت مطالعه بهتر برای این گروه از دانش‌آموزان است.

درس چهارم: راه حل مشکلات

عنوان فعالیت: راه حل مشکلات

مضمون: حل مسئله

صلاحیت: مشاهده، طبقه بندی، تصمیم گیری، دلیل آوردن، نتیجه گیری
مدت زمان تدریس: ۲ جلسه ی ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- شناسایی و تشخیص صحیح یک مسئله یا مشکل
- ۲- آشنایی دانش آموزان با مهارت حل مسئله در زندگی روزمره
- ۳- توانایی به کارگیری مراحل حل مسئله در هنگام برخورد با مسائل و مشکلات

● انتظارات یادگیری:

- از دانش آموزان انتظار می‌رود در پایان این درس:
- ۱- مسئله یا مشکل را در موقعیت های پیش آمده، تشخیص دهند.
 - ۲- وجود مسائل و مشکلات در زندگی را به عنوان یک امر طبیعی درک نمایند.
 - ۳- از مهارت حل مسئله استفاده کنند.
 - ۴- هنگام مواجهه با مسائل و مشکلات، مراحل چهارگانه حل مسئله را به کار گیرند.
 - ۵- مسائل و مشکلات را شناخته و سپس بهترین راه جهت حل مسئله را انتخاب نمایند.

● توضیح درس

در این درس دانش آموزان با یکی دیگر از مهارت‌های زندگی با عنوان "حل مسئله" آشنا می‌شوند. حل مسئله یک مهارت است که میزان آن در افراد مختلف، عامل مهمی در تعیین کیفیت زندگی و موفقیت آن‌ها در

جنبه‌های مختلف زندگی اعم از فردی، تحصیلی، شغلی و اجتماعی است. این مهارت مانند هر مهارت دیگری قابل یادگیری است و البته نیاز به آموزش دارد. برای کسب مهارت، در حل مسائل ابتدا باید پذیریم که وجود مسائل و مشکلات در زندگی یک امر طبیعی است. این درس در راستای یکی از دروس پایه‌ی هفتم با عنوان کدوم راه بهتره؟ تدوین گشته است. سال گذشته دانش‌آموزان آموختند مراحل حل مسئله کدامند و بهترین راه حل چیست؟ امسال نیز در ادامه نه تنها مراحل حل مسئله را مرور می‌کنند بلکه مشکل اصلی را تشخیص و تعریف می‌کنند و مهارت کافی جهت یافتن بهترین راه حل را کسب می‌نمایند. خوب است بدانیم در این درس ما به آنچه می‌دانیم (در پایه هفتم آموختیم) و آنچه می‌توانیم انجام دهیم، عمل خواهیم کرد.

● روشهای پیشنهاد تدریس

مشارکتی، بحث گروهی، پرسش و پاسخ

● فرآیند اجرا:

جهت ایجاد انگیزه و آماده‌سازی دانش‌آموزان فعالیت‌های زیر پیشنهاد می‌گردد.

نمایش فیلم‌های کوتاه رشد که معمولاً در آنها مسائلی مثل، دیر رسیدن به مدرسه به دلیل بعد مسافت، عدم رسیدگی به دروس مدرسه به دلیل کارکردن دانش‌آموز در کارگاه‌ها و یا کنار خیابان‌ها مثل دستفروشی، فروش گل و ... جهت بهبود وضع مالی خانواده و یا از کار افتادگی والدین و موضوعات و مسائل زیادی که در این قبیل فیلم‌ها و یا فیلم‌های کارتون‌ی مشابه، با هدف حل مشکلات و غلبه بر آنها تهیه شده‌اند.

همچنین می‌توانید مسائلی را مطرح نمایید که حل آنها جنبه‌ی آموزشی دارد اما دقت کنید که هدف ما همانطور که در پایه‌ی هفتم اشاره کردیم طرح معما و حل آن نیست. مثلاً برای شروع می‌توانید نقشه‌ی کشورمان را به کلاس برده از دانش‌آموزان بخواهید دو شهر را روی نقشه به ما نشان دهند و سپس از آنها بخواهید مسیری که می‌توان برای رفتن از یکی از شهرها به شهر دیگر انتخاب کرد را نشان دهند، مهم نیست کدام راه نزدیک‌تر یا کدام دورتر است، بلکه مهم است مسیرهای متعددی را نشان دهند. سپس سؤالاتی را به این صورت مطرح کنید اگر از تهران بخواهیم به بندرعباس برویم چه راه‌هایی وجود دارد؟ به نظر شما کوتاه‌ترین و بهترین مسیر برای رفتن به بندرعباس چه مسیری است؟

پس از آن با استفاده از کتاب ابتدا نوشته داخل کادر رنگی در بالای ص ۳۴ را خوانده و توضیح دهید سپس با شرح موقعیت‌های آورده شده از دانش‌آموزان بخواهید ابتدا مشکلات را شناسایی کرده، آن‌گاه راه‌حلی را پیشنهاد کنند و با راهنمایی شما راه حل‌ها را بررسی بررسی و نهایتاً بهترین راه را برمی‌گزینند. مثلاً در موقعیت آورده شده در ص ۳۴، مشکل ثریا انجام ندادن تکالیف مدرسه‌اش می‌باشد نه بیماری مادرش، دقت کنید که تعریف و شناسایی مشکل حرف اول را می‌زند. و یا در ص ۳۵ مشکل مهران ندانستن روش پخت غذاهاست و ... اما شما قبل از این که به ص ۳۶ مراجعه کنید از دانش‌آموزان بخواهید طبق مراحل حل مسئله، مشکل مهران را شناسایی و بهترین راه حل را بیابند، پاسخ دانش‌آموزان را با هم مقایسه کنید تا متوجه شوند راه‌های مختلفی برای حل مسائل زندگی وجود دارد. و نهایتاً از آنها بخواهید مراحل حل مسئله خود را با مراحل آورده شده در ص ۳۶ مقایسه کنند.

می‌توانید مراحل حل مسئله را نوشته و تا مدتی بر روی برد کلاس جهت تثبیت یادگیری نصب نمایید.

گفتگو کنید صفحه ۳۷:

مرحله سوم حل مسئله، مقایسه راه‌حل‌های مطرح شده می‌باشد که به علت تفکر محدود این دانش‌آموزان مرحله مشکلی است و چون انتخاب بهترین راه حل در مرحله چهارم بستگی به این مرحله دارد، بهتر است از مسائل عینی و مرتبط با زندگی روزمره کمک گرفته شود.

فعالیت تکمیلی صفحه ۳۷:

دانستن این موضوع که وجود مشکلات و مسائل در زندگی امری طبیعی است و همه انسانها به نوعی با آن روبرو هستند از مهمترین اهداف یادگیری مهارت حل مسئله می‌باشد و استفاده از تجارب والدین در زمینه برخورد با مسائل و مشکلات و حل آنها دانش‌آموزان را در رسیدن به این هدف یاری می‌رساند و انجام این فعالیت تکمیلی دقیقاً در همین راستا آورده شده است.

ارزیابی صفحه ۳۸:

در ارزیابی ۱، راه‌حل‌هایی مثل: قرض گرفتن کتاب فارسی از یکی از هم‌کلاسی‌ها، کمک و راهنمایی گرفتن از معلم و اولیای مدرسه، خرید مجدد کتاب، کمک خواستن از دوستان برای پیدا کردن کتاب، استفاده از کتاب پارسال یکی از بچه‌های سال بالایی مدرسه، خواندن امتحان فارسی در کنار دوستش و استفاده از کتاب او و را می‌توان از زبان بچه‌ها شنید و بهترین راه‌حل را انتخاب کرد.

در ارزیابی ۲، شماره‌گذاری مراحل به ترتیب از چپ به راست: ۴ - ۱ - ۳ - ۲ خواهد بود.

درس پنجم: نظرسنجی

مضمون: روش گردآوری اطلاعات
صلاحیت‌ها: گردآوری اطلاعات، نتیجه‌گیری، دلیل آوردن
مدت زمان تدریس: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی با نظرسنجی به عنوان یکی از شیوه‌های گردآوری اطلاعات
- ۲- کسب مهارت در گردآوری اطلاعات با استفاده از روش نظرسنجی

● انتظارات یادگیری:

ار دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
معنا و مفهوم نظرسنجی را درک کرده و بیان نمایند.
روش نظرسنجی را از دیگر روشهای گردآوری اطلاعات تشخیص دهند.
در رابطه با یک موضوع معین، با استفاده از روش نظرسنجی اطلاعات جمع‌آوری نمایند.
یک فرم نظرسنجی مناسب طراحی نمایند.
اطلاعات بدست آمده از روش نظرسنجی را بررسی و نتیجه‌گیری نمایند.

● توضیح درس:

نظرسنجی نوع روش تحقیق و گردآوری اطلاعات است که در آن دیدگاه گروهی از افراد در رابطه با یک موضوع مورد مطالعه قرار می‌گیرد. از خصوصیات این روش آن است که در محیط طبیعی انجام می‌پذیرد و معمولاً اطلاعات در یک زمان کوتاه گردآوری می‌شود و با استفاده از این اطلاعات می‌توان به برنامه‌ریزی و

حل مشکلات پرداخت. در این درس معلم با بیان مثال‌های کاربردی در زندگی روزمره نظر دانش‌آموزان را به سوی جمع‌آوری اطلاعات جهت پاسخگویی به سؤالات جلب می‌کند. پس از معرفی روش‌های گردآوری اطلاعات به آموزش روش نظرسنجی می‌پردازد. دانش‌آموزان باتهییه فرم نظرسنجی آشنا شده و پس از انجام آن نتایج را بررسی می‌کنند.

● روش‌های تدریس:

مشارکتی، گردش علمی، پرسش و پاسخ

● فرآیند اجرا:

- ۱- معلم می‌تواند جهت ورود به درس سؤالی را با این مضمون که می‌خواهیم برای پرده کلاس و رومیزی‌ها پارچه انتخاب کنیم. شما چه رنگی را پیشنهاد می‌دهید؟ همه‌ی دانش‌آموزان شروع به ارائه نظر خود می‌کنند. در این هنگام معلم می‌گوید برای اینکه نتیجه بهتری بگیریم از یک فرم استفاده کنیم. سپس معلم فرم را در اختیار دانش‌آموزان قرار داده تا هر یک از آن‌ها رنگ پارچه پرده و رومیزی‌ها را در فرم بنویسند.
- ۲- نمونه فرم:

دانش‌آموزان عزیز لطفاً رنگ موردنظر را انتخاب کرده و علامت بزنید:	
رنگ پرده از میان رنگهای زیر	رنگ رومیزی‌ها از میان رنگهای زیر
آبی ○ سبز ○ نارنجی ○ قهوه‌ای ○	بنفش ○ لیمویی ○ آبی ○ صورتی ○

۳- سپس فرم‌ها را جمع‌آوری کرده و با نوشتن روی تابلوی کلاس نشان می‌دهد که چند نفر چه رنگ‌هایی را انتخاب کرده‌اند و رنگی را که بیشترین تعداد دانش‌آموزان، انتخاب کرده‌اند به عنوان رنگ مورد نظر برای پرده و رومیزی کلاس برمی‌گزیند.

۴- در ادامه معلم به روش‌های گردآوری اطلاعات (مشاهده و مصاحبه) اشاره می‌کند. سپس به تعریف روش نظرسنجی پرداخته و عنوان می‌کند کاری که ما امروز در کلاس انجام دادیم روش نظرسنجی بود. سپس موقعیت ابتدای درس را برای دانش‌آموزان می‌خواند و از دانش‌آموزان می‌خواهد با روش بحث و گفتگو به سؤالات پاسخ دهند و دلایل خود را برای انتخاب بهترین پیشنهاد یعنی (نظرسنجی) با راهنمایی معلم بنویسند. در این قسمت بهتر است جهت درک بهتر و کاربردی کردن آموزش به موقعیت‌های مختلف در زندگی روزمره که از طریق نظرسنجی می‌توان اطلاعات مورد نیاز را جمع‌آوری کرد اشاره نمود. بهتر است ابتدا از خود دانش‌آموزان بخواهید فکر کنند و با مشورت یکدیگر این موقعیت‌ها را نام ببرند.

۵- از دانش‌آموزان بخواهید موقعیت صفحه ۴۱ کتاب را بخوانند. از فرم طراحی شده تعدادی را تکثیر کرده و در اختیار دانش‌آموزان کلاس قرار دهید تا به دیگر دانش‌آموزان مدرسه داده و و نظر آنان را در مورد موضوع جویا شوند. پس از جمع‌آوری فرم‌ها، اطلاعات حاصل از فرم‌ها را به کمک دانش‌آموزان روی تابلو فهرست کنید و سپس از آنان بخواهید به سؤالات پاسخ دهند. در این قسمت چگونگی طراحی و انتخاب سؤالات فرم نظرسنجی آموزش‌هایی داده شود. برای طراحی یک فرم نظرسنجی باید بدانیم چه هدفی داریم؟

چه سؤالاتی داریم که باید پاسخ آن‌ها را به دست بیاوریم؟ و برای چه چیزی برنامه‌ریزی می‌کنیم؟ و غیره پس از اینکه فرم‌ها جمع‌آوری گردید با کمک دانش‌آموزان و نوشتن موارد مورد نظر بر روی تابلو، به سؤالات صفحه ۴۲ به ترتیب پاسخ دهید. مطمئن شوید که دانش‌آموزان با نحوه پیدا کردن پاسخ‌ها و تفسیر نتایج آشنایی کامل پیدا کرده‌اند. (به عنوان مثال: برای پاسخ به سؤال اول که چند نوع غذا باید درست کنید؟ از یکی از دانش‌آموزان بخواهید گزینه مربوط به این سؤال را از روی فرم‌ها به ترتیب بخواند و دانش‌آموزی دیگر بر روی تابلو یادداشت کند. و در پایان پاسخ‌های موافق و مخالف شمارش شده و تعداد پاسخ‌های بیشتر در اولویت انتخاب ما قرار می‌گیرد).

گفتگو کنید: صفحه ۴۲

ابتدا در مورد روش مشاهده و نظرسنجی به دانش‌آموزان توضیحاتی ارائه نمائید. سپس در یک جدول روی تابلو به مقایسه این دو روش بپردازید و با کمک دانش‌آموزان مصداق‌هایی برای هر کدام از روش‌ها، بیان کنید و در ادامه با گفتگوی کلاسی عنوان کنید که برای جمع‌آوری اطلاعات در موقعیت‌های مختلف باید از روش‌های متفاوت استفاده کنید و با بیان یک مثال نشان دهید که با روش مشاهده نمی‌توان برای همه موقعیت‌ها اطلاعات جمع‌آوری کرد. مثلاً: آیا می‌توان با مشاهده پی برد که دانش‌آموزان کلاس به چه کتابی علاقه دارند؟

فعالیت‌های تکمیلی: صفحه ۴۳

از دانش‌آموز بخواهید با کمک والدین در منزل این فعالیت را انجام دهند و به کلاس ارائه دهند. از همه ی دانش‌آموزان بخواهید در مورد علت انتخاب خود توضیح دهند. در انجام این کار آنان را راهنمایی کنید.

ارزیابی صفحه ۴۳

در این قسمت دو نوع ارزیابی عملکردی برای دانش‌آموزان قرار داده شده تا با توجه به اهداف درس و یادگیری خود، به آن‌ها پاسخ دهند.

پاسخ سؤال

۱- برای پاسخ به سؤال، ابتدا از طریق گفتگوی کلاسی، نظر همه ی دانش‌آموزان را در این مورد جویا شوید.

۲- ابتدا در مورد پایگاه تابستانی، نوع فعالیت‌های این پایگاه‌ها در مدرسه با دانش‌آموزان گفتگو کنید. سپس با کمک و راهنمایی شما از آنان بخواهید جدول را کامل کنند. دانش‌آموزان را در ارائه نظرات آزاد بگذارید.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

از نظر علمی نظرسنجی یکی از شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات است. در واقع نیازها و کمبودهای هر جامعه با نظرسنجی آشکار می‌شود. زیرا بدین وسیله اندیشه‌ها و افکار پنهان جامعه به سطح آورده می‌شود. برای آگاهی از نگرش‌های اطلاعات و رفتار مردم چه به شکل فردی و چه جمعی نیاز به نظرسنجی داریم. نظرسنجی دارای دو مزیت عمده است. نخست آن که در زمان کمتری انجام می‌شود و دیگر آن که هزینه کمتری را تحمیل می‌کند. چرا که در این‌گونه پژوهش‌ها مهم‌ترین ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه می‌باشد.

● روش‌های نظرسنجی:

نظرسنجی معمولاً به چند روش انجام می‌شود. که به فراخور مأموریت و هدف مورد نظر از این روش‌ها استفاده می‌شود که عبارتند از:

- ۱- نظرسنجی حضوری
- ۲- نظرسنجی پستی
- ۳- نظرسنجی تلفنی
- ۴- نظرسنجی پیامکی
- ۵- نظرسنجی اینترنتی
- ۶- نظرسنجی گروهی

درس ششم: نقاط قوت و ضعف

مضمون: خودشناسی

صلاحیت: تأمل در خود، تصمیم گیری، قضاوت

مدت زمان تدریس: ۲ جلسه ی ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آگاهی و شناخت دانش آموزان از نقاط ضعف و قوت در خود و دیگران
- ۲- آشنایی دانش آموزان با چگونگی تغییر و اصلاح ضعف‌های قابل تغییر

● انتظارات یادگیری:

دانش آموزان در پایان این درس:

- ۱- نقاط ضعف و قوت خود را تشخیص دهند.
- ۲- نقاط ضعف و قوت خود و دیگران را بیان کنند.
- ۳- ضعف‌های قابل تغییر را از غیرقابل تغییر تشخیص دهند.
- ۴- سعی کنند ضعف‌های قابل تغییر خود را اصلاح نمایند.
- ۵- به توانایی‌ها و نقاط مثبت خود اهمیت دهند و در زندگی به کار گیرند.
- ۴- به دیگران در اصلاح نقاط ضعفشان، کمک کنند.

● توضیح درس:

در این درس دانش آموزان در ادامه مضامین خودشناسی که تاکنون در این درس، یاد گرفته‌اند با نقاط ضعف و قوت خود و سایرین آشنا می‌شوند. همانطور که می‌دانید استعدادها و توانایی‌ها ما از ویژگی‌های ما هستند. انسان‌ها دارای توانایی‌ها و استعدادهای

زیادی هستند ولی در این زمینه با یکدیگر خیلی تفاوت دارند، همان‌طور که در بعضی زمینه‌ها دارای توانایی هستیم، در برخی موارد و زمینه‌ها هم توانایی خاصی نداریم. اما آنچه مهم است شناخت این ضعف‌ها و توانایی‌ها و تلاش برای اصلاح ضعف‌ها و توانمند کردن خود با تمرین و کار کردن می‌باشد. با انجام فعالیت‌ها و همفکری در پاسخ به سؤالات متوجه می‌شویم که شناخت نقاط ضعف و قوت‌مان تا چه اندازه در زندگی ما تأثیرگذار است.

● روشهای پیشنهادی تدریس:

مشارکتی ، بحث گروهی ، پرسش و پاسخ

● فرآیند اجرا

آیه‌ی قرآن را با خط زیبا و درشت پای تابلو بنویسید و معنای آن را توضیح دهید. چندین بار به حد توانایی که برای هر فرد می‌تواند متفاوت باشد اشاره نمائید. پس از آن با ارائه چند مثال عینی در مورد مفهوم آن با دانش‌آموزان گفتگو کنید. مثلاً می‌توانیم به واجب نبودن روزه‌داری برای افراد بیمار و غیرمستکلف اشاره کنیم. توضیح دهید از آنجایی که خداوند بزرگ همه انسان‌ها را متفاوت آفریده است، به همین علت، توانایی‌هایشان هم با هم متفاوت است.

پس از آن، جهت ایجاد انگیزه، می‌توانید خاطره‌ای از اولین روزی که رانندگی کردید و قطعاً مهارت لازم را نداشته و راننده خوبی نبودید، یا اولین روزی که تهیه یک غذای جدید را تجربه کردید را بیان کنید و توجه دانش‌آموزان را به نقاط قوت و ضعف خود در این زمینه‌ها جلب نمائید.

داستان ص ۴۶ را بخوانید و دانش‌آموزان را هدایت کنید تا با پاسخ دادن به سؤالات وارد بحث گروهی کلاس شوند. و از یادگیری آنها در مورد مفاهیم و مصداق‌های قوت و ضعفشان اطمینان حاصل نمائید.

اشاره داشته باشید که ضعف‌هایی مثل نگرفتن نمره ی خوب، آشپزی خوب نبودن، بی‌نظم بودن و ... قابل برطرف شدن می‌باشند. همچنین توضیح دهید که زهرا ممکن است تصور درستی از مریم نداشته باشد چون با نقاط ضعف مریم آشنا نیست ممکن است مریم در مواظبت از خواهر یا برادر کوچکترش و یا در انجام کارهای شخصی و یا کارهای منزل نقطه ضعف‌هایی داشته باشد که زهرا از آنها بی‌اطلاع است. در ص ۴۷ از دانش‌آموزان می‌خواهیم کارهایی را که توانایی انجام آن را در خانه یا مدرسه داشته و آن کارها را خوب انجام می‌دهند در کادر رنگی بالای صفحه و کارهایی را که خوب انجام نمی‌دهند در کادر پایینی بنویسند. سپس بررسی کنند کارهایی که در آنها ضعف دارند قابل تغییر و اصلاح هستند یا خیر.

از دانش‌آموزان بخواهید خاطره‌ای از وقتی که در کاری نقاط ضعف داشته و این مسئله برایشان مشکل پیش آورده بیان کنند و در کلاس پیرامون چگونگی اصلاح آن ضعف بحث و گفتگو کنید. پس از آن در پاسخ به سؤال ۸ ص ۴۸ راه‌های اصلاحی نقاط ضعف خود و دیگران را با انجام کارهایی از قبیل مشورت با بزرگترها، تمرین، کار و کوشش بیشتر، کمک گرفتن از دوستان، دوری از برخی کارها، داشتن افکار مثبت و ... بررسی نمایند.

گفتگو کنید صفحه ۴۸:

با طرح این سؤال خواسته‌ایم دانش‌آموزان بفهمند اگر ضعف‌هایی دارند که نمی‌توانند آنها را تغییر دهند، یاد بگیرند چگونه با آنها کنار بیایند و با توجه به توانایی‌های خود در جهت موفقیت در زندگی گام بردارند. می‌توانیم با ارائه مثال‌های عینی، شرایط مناسب برای گفت و گو را فراهم نمائیم. و نتایج بحث و گفتگو را به منظور جلب توجه دانش‌آموزان، روی تابلو بنویسیم.

فعالیت تکمیلی صفحه ۴۸:

به منظور آگاهی دانش‌آموزان از نقاط ضعف والدین خود (البته بیان کنیم داشتن ضعف اگرچه خوشایند نیست، عیب نمی‌باشد بلکه عدم تلاش برای رفع آن بسیار اشتباه است) و تجربیات آنان در زمینه تغییر و اصلاح این ضعف‌ها از دانش‌آموزان بخواهید جدول ص ۴۸ را با همکاری والدین تکمیل نمایند.

ارزیابی صفحه ۴۹

جهت بررسی وضعیت یادگیری دانش‌آموزان و سنجش آموخته‌های آنها، داستان علی را در ص ۴۹ بخوانید و پاسخ‌های آنها به سؤالات مطرح شده را بررسی و با کمک دانش‌آموزان جمع‌بندی نمائید. توضیح دهید اگر علی سعی کند یک مفسر یا گزارشگر خوب فوتبال و یا یک عکاس و نقاش ماهر در زمینه‌ی فوتبال باشد و می‌تواند در زمینه‌ی فعالیت‌های جنبی و مرتبط با فوتبال فعالیت کند و بر نقطه ضعفش غلبه نماید. سؤال دوم ارزیابی ص ۵۰ را دانش‌آموزان با راهنمایی شما انجام دهند.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

خودآگاهی توانایی شناخت و آگاهی از خصوصیات، نقاط ضعف و قوت، خواسته‌ها، ترس و انزجار است. به طوری که مثلاً رشد خودآگاهی به فرد کمک می‌کند تا دریابد تحت استرس هست یا نه. شناخت خود در واقع پیش‌شرطی برای داشتن روابط اجتماعی سالم و قوی است. آشنایی با نقاط ضعف و قوت نشان از خودآگاهی فرد دارد و در واقع ما باید به این سطح از درک و خودآگاهی برسیم که ما انسانی هستیم با تمام نقاط ضعف و قوت، اگر می‌خواهیم به آرامش برسیم باید خود را بپذیریم و خودمان باشیم و اولین راه برای شناخت خود این است که ما تمامی برجسب‌هایی "من این گونه هستم" را که با خود داریم کنار بگذاریم و با دیدی واقع‌گرایانه به خود بنگریم تمامی من‌هستم‌هایی که شخصیت ما را خرد و نابود می‌کنند از چهارجمله ناشی شده‌اند: ۱- من چنین هستم ۲- همیشه اینطور بوده‌ام ۳- دست خودم نیست ۴- طبیعتاً این‌طور است. این چهار جمله در واقع توجیهی برای شخصیت تغییرناپذیر ما هستند و مانع تغییر در زندگی ما می‌شوند در واقع مانند سدهایی هستند که مانع رشد و پیشرفت و ایجاد تغییرات مثبت در ما می‌شوند. و همچنین مانعی برای شناخت دقیق نقاط ضعف در انسان می‌شود.

درس هفتم: - ویژگی های من

مضمون: خودشناسی
صلاحیت‌ها: مشاهده، قضاوت، نتیجه‌گیری
مدت زمان تدریس: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی

- ۱- آگاهی و شناخت دانش‌آموزان از ویژگی‌های ظاهری و اخلاقی - رفتاری خود و دیگران
- ۲- آشنایی دانش‌آموزان با ویژگی‌های مناسب و نامناسب و چگونگی تغییر آن‌ها
- ۳- کسب توانایی در شناخت خود واقعی

● انتظارات یادگیری

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود که در پایان درس:
- ۱- ویژگی‌های جسمی و روانی خود را بیان کنند.
 - ۲- ویژگی‌های جسمی و روانی خود را با دیگران (اعضای خانواده یا دوستان) مقایسه کنند.
 - ۳- خود را با تمام ویژگی‌هایی که دارند، بپذیرند.
 - ۴- دیگران را با هر نوع ویژگی‌هایی که دارند، بپذیرند.
 - ۵- ویژگی‌های مناسب و نامناسب خود را تشخیص دهند.
 - ۶- ویژگی‌های نامناسب و قابل تغییر خود را تغییر دهند.

● توضیح درس:

خودآگاهی از اولین و زیربنایی‌ترین مهارت‌های زندگی می‌باشد. اولین جزء خودآگاهی شناخت ویژگی‌ها و صفات خویش است. کسب مهارت خودآگاهی نقش مهمی در سلامت و بهداشت روان دارد و سهم مهمی در موقعیت‌های شغلی، تحصیلی و اجتماعی افراد دارد زیرا بر خود پنداره و عزت نفس آن‌ها تأثیر بسزایی بر جای می‌گذارد. از این‌روی بر آن شدیم تا در این درس به دانش‌آموزان آموزش دهیم چگونه نسبت به ویژگی‌های جسمی و روانی خود آگاهی پیدا کنند و بتوانند خود را معرفی نمایند. و با مقایسه ویژگی‌های خود با دیگران، به متفاوت و منحصر به فرد بودن هر فرد پی ببرند و دیگران را همانطور که هست بپذیرند و در نهایت با شناخت ویژگی‌های نامناسب و قابل تغییر خود مهارت حذف این ویژگی‌ها را یاد بگیرند.

● روش‌های تدریس:

مشارکتی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی

● فرایند اجرا:

۱- پیشنهاد می‌گردد برای شروع تدریس از دانش‌آموزان بخواهید در چند جمله خود را معرفی کرده و یا روی کاغذ بنویسند یا اینکه آینه‌ای قدی را با خود به کلاس ببرید و از هم‌همی دانش‌آموزان بخواهید خود را درون آینه نگاه کنند و در مورد ویژگی‌های ظاهری خود صحبت کنند. در ادامه حدیث ابتدای درس را با معنی برای دانش‌آموزان بخوانید و در مورد مفهوم آن با دانش‌آموزان گفتگو کنید. در مورد راز آفرینش انسان، اینکه خداوند بزرگ همه ما انسان‌ها و همه هستی را آفریده است ما برای اینکه به شناخت بیشتری نسبت به خدا که آفریدگار ما است پی ببریم باید اول خودمان را بشناسیم تا از این راه پی به شناخت خدا ببریم. بهتر است به مواهبی که خداوند به انسان‌ها بخشیده اشاره کنید. از دانش‌آموزان بخواهید در مورد این مواهب صحبت کنند و آنان را نام ببرند. مانند: عقل و هوش، سخن گفتن، مهربانی کردن، بخشنده‌گی، عالم بودن و ...

۲- موقعیت ص ۵۲ را بخوانید و سؤالات را با دانش‌آموزان در میان بگذارید تا پاسخ دهند. پاسخ‌های متفاوت هم‌همی دانش‌آموزان را بشنوید و سپس بهترین پاسخ را انتخاب و در کتاب کار وارد کنید. برای پاسخ به سؤالات ۳ و ۴ صفحه ۵۳ احتیاج به آینه‌ی قدی، ترازو و قدسنج دارید. به ترتیب از دانش‌آموزان بخواهید جلوی آینه بایستند و با توجه به مشاهدات خود در آینه، مشخصات خواسته شده را کامل کنند. همچنین مقدار قد و وزن خود را اندازه‌گیری کرده و در جاهای خالی بنویسند. دو به دو ویژگی‌های دانش‌آموزان را روی تابلو بنویسید و از آن بخواهید مقایسه کنند. در اینجا به متفاوت بودن انسان‌ها با یکدیگر از لحاظ ویژگی‌های جسمانی اشاره کنید. در ادامه اشاره نمایید همانطور که از نظر ویژگی‌های ظاهری و جسمانی با هم تفاوت‌هایی داریم از لحاظ ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری نیز با هم متفاوتیم.

۳- پس از ارائه توضیحات و مصادیق ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری، از دانش‌آموزان بخواهید جدول صفحه ۵۴ را کامل کرده و ویژگی‌هایی را که دارند انتخاب کنند. و در ادامه دلیل خود را از اینکه خود را واجد آن خصوصیت می‌داند بنویسند. از این طریق دانش‌آموز با مصداق‌هایی مثلاً مهربان بودن نیز آشنا می‌شود. می‌توانید از دوستانش بخواهید در این مورد قضاوت کنند که آیا مثلاً این دوست شما مهربان یا خوش‌اخلاق است؟ چرا؟ همچنین در این قسمت اشاره نمایید که بعضی از ویژگی‌ها در انسان‌ها مناسب و برخی نامناسب هستند. ابتدا آن‌ها را روی تابلو طبقه‌بندی کنید سپس از دانش‌آموزان بخواهید ویژگی‌های مناسب و نامناسب خود را مشخص نموده و به سؤالات صفحه ۵۵ پاسخ دهند.

۴- توضیح دهید که برخی از ویژگی‌های نامناسب را می‌توانیم تغییر دهیم مثلاً فردی که عصبانی است با انجام راهکارهایی می‌تواند از عصبانیت خود جلوگیری کند. از آنان بپرسید در صورتی که یک ویژگی منفی دارند چگونه می‌توانند آن را تغییر دهند. می‌توانید در این مورد او را راهنمایی کنید و همچنین برای دریافت کمک به مشاور مدرسه ارجاع دهید. در ادامه از دانش‌آموزان بپرسید آیا دوست دارند جای شخصی دیگر باشند چرا؟ آن فرد چه ویژگی‌های خوبی دارد؟ و شما چگونه می‌توانید این ویژگی‌ها را کسب کنید؟ بهتر است با روش بحث گروهی و پرسیدن نظر همه دانش‌آموزان، به این قسمت پردازید. همچنین می‌توانید در پاسخ به این سؤالات از خانواده نیز کمک بگیرید تا در منزل انجام دهند. البته پس از آموزشی که شما در کلاس درس می‌دهید.

گفتگو کنید: صفحه ۵۶

با اشاره به فعالیت‌های ابتدای درس به دانش‌آموزان یادآوری کنید که همان طور که دیدید شما با هم تفاوت‌هایی از نظر ظاهری و رفتاری داشتید و هیچ انسانی را نمی‌توان یافت که کاملاً شبیه یک انسان دیگر باشد. چون عوامل زیادی در این زمینه تأثیر دارند. مثلاً خیلی از ویژگی‌هایمان را از والدین به ارث می‌بریم. در مورد منحصر به فرد بودن انسان‌ها با هم گفتگو کنید و به این نتیجه‌گیری برسید باید خودمان و دیگران را با هر ویژگی که داریم بپذیریم و سعی کنیم هم به خود و هم به دیگران کمک کنیم تا ویژگی‌های منفی و قابل تغییر خود را با کمک گرفتن تغییر دهیم.

فعالیت‌های تکمیلی: صفحه ۵۶

به منظور درک بهتر پیوندهای نزدیک افراد یک خانواده از لحاظ ویژگی‌های ظاهری و روانی، از دانش‌آموزان بخواهید تا در منزل، ویژگی‌های خود را با والدین و سایر اعضای خانواده مقایسه کنند و نتیجه را به کلاس ارائه دهند.

ارزیابی: صفحه ۵۷

برای پاسخ به این سؤال از دانش‌آموزان بخواهید ابتدا کلمات را بخوانند سپس با دقت به تصاویر نگاه کنند و هر ویژگی را در زیر تصویر مناسب آن بنویسند. سپس اگر از بین این ویژگی‌ها موردی را در خود می‌بینند نام ببرند و بیان کنند که چرا فکر می‌کنند این ویژگی را دارند؟ در حقیقت مصادیق آن را بنویسند. پاسخ سؤال سوم باعث می‌شود بتوانیم به راحتی خود را معرفی کنیم و شناخت بهتری از خود داشته باشیم و اگر ویژگی نامناسب و قابل تغییری داشتیم آن را تغییر دهیم.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

خودآگاهی، توانایی شناخت و آگاهی از خصوصیات جسمی و روانی است. یعنی آگاهی یافتن و شناخت اجزای وجود خود، شناخت خصوصیات ظاهری، احساسات، افکار و باورها، ارزش‌ها و نقاط قوت و ضعف خود است.

برای اکثر دانش‌آموزان ما توصیف ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری خود برای دیگران کاری سخت و دشوار است. این افراد هرچه بیشتر و بهتر خود را بشناسند، بهتر می‌توانند خود را بپذیرند و ویژگی‌های نامناسب خود را تغییر دهند. آگاهی اولین گام در ایجاد خودآگاهی است. بدون داشتن دانش درباره اینکه «کیستی» پذیرش

خود و تغییر مثبت در خود غیرممکن خواهد بود.

مؤلفه‌های خودآگاهی عبارتند از:

۱- آگاهی از ویژگی‌های جسمانی و بدنی

۲- آگاهی از نقاط قوت و ضعف خود.

۳- آگاهی از افکار خود

۴- آگاهی از باورها و ارزش‌های خود

۵- آگاهی از اهداف خود

درس هشتم: ارتباط و آداب و معاشرت

مضمون: مهارت‌های ارتباطی
صلاحیت‌ها: مشاهده، قضاوت، دلیل آوردن، تصمیم‌گیری
مدت زمان تدریس: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی با مفهوم ارتباط و آداب معاشرت
- ۲- کسب مهارت در برقراری ارتباط و آداب معاشرت با دیگران

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- معنا و مفهوم ارتباط را بیان کنند.
 - ۲- در مورد لزوم برقراری ارتباط بین انسان‌ها توضیح دهند.
 - ۳- مصادیقی از ارتباطات روزانه خود با دیگران را بیان کنند.
 - ۴- معنا و مفهوم آداب معاشرت را بیان کنند.
 - ۵- با خانواده خود و دیگران ارتباط مناسب برقرار نمایند.
 - ۶- در ارتباط خود با دیگران، آداب معاشرت را رعایت نمایند.

● توضیح درس:

بخشی از موفقیت انسان به جامعه و چگونگی ارتباط صحیح او با سایر انسان‌ها وابسته است. این مهم است که ما چگونه با مردم برخورد کنیم و برای آن ارزش و احترام قائل باشیم. آداب معاشرت ابزار نیرومندی است که به منظور ارتباط بهتر و مؤثرتر به کار گرفته می‌شود. در ابتدای درس دانش‌آموزان با مفهوم ارتباط و

مصادیق ارتباط با دیگران در زندگی روزمره آشنا می‌شوند. آنان پس از اینکه یاد گرفتند که چگونه با دیگران ارتباط صحیح و مناسب برقرار نمایند با مفهوم آداب معاشرت آشنا شده و پس از کسب اطلاع از چگونگی آداب معاشرت در ارتباط با دیگران این اصول را در زندگی خود به کار می‌بندند.

● روش‌های تدریس:

مشارکتی، نمایشی، بحث گروهی، پرسش و پاسخ

● فرایند تدریس:

۱- کلاس را به صورت دایره‌ای چیدمان کنید. برای شروع می‌توانید تصاویری از اعضای خانواده را در کنار هم برای دانش‌آموزان به نمایش بگذارید. بهتر است عکس در حالت‌های مختلف مثل: (در حال حرف زدن با هم، در حال غذا خوردن، در حال تماشای تلویزیون، در حال تفریح در فضای سبز و ..) باشد. بعد از نمایش عکس‌ها از دانش‌آموزان بخواهید در مورد عکس‌ها هرچه را که به نظرشان می‌رسد بگویند و با هم کلاسی‌های خود گفتگو کنند.

۲- در ادامه، سؤالات صفحه ۶۰ کتاب کار را از دانش‌آموزان بپرسید و با کمک هم در مورد آنها بحث گروهی انجام دهید. از همه‌ی دانش‌آموزان بخواهید در بحث شرکت کنند. توضیحاتی در مورد ارتباط و لزوم داشتن ارتباط ارائه دهید و از دانش‌آموزان بخواهید مصادیقی از ارتباطات خود در طول روز را بیان کنند. پاسخ سؤال ۱) خیر - زیرا به تنهایی نمی‌توانیم نیازهای خود را برآورده کنیم و مشکلات خود را حل کنیم. پاسخ سؤال ۲) خیر - زیرا برای حل مشکل گاهی نیاز داریم با دیگران مشورت کنیم و یا از آنها کمک بگیریم تا مشکل خود را حل کنیم. پاسخ سؤال ۳) با خدای مهربان (نماز، دعا و) با پدر، مادر، خواهر، برادر، پدربزرگ و مادربزرگ، اعضای فامیل، دوستان - معلمان

پس از ارائه توضیحات لازم در مورد لزوم برقراری ارتباط و تعریف‌های مهارت‌های ارتباطی طبق کادر رنگی صفحه ۶۱، از دانش‌آموزان بخواهید پس از نگاه کردن به تصاویر در مورد اینکه فرزند با چه کسی ارتباط برقرار کرده است و علت برقراری ارتباط چه بوده است، توضیح دهند و در کتاب کار بنویسند. تصویر اول - مادر و فرزند در جهت رفع نیازهای کودک و محبت به او؛ تصویر دوم - مادر بزرگ و نوه - به منظور محبت کردن و خواندن داستان برای نوه؛ تصویر سوم - برادر با خواهر به منظور مشورت کردن و حل مشکلات درسی

سپس در مورد سؤالات صفحه ۶۲ از دانش‌آموزان بخواهید ابتدا به سؤال اول پاسخ دهند. سپس شما توضیحاتی را در مورد آداب معاشرت و لزوم رعایت آن، به آنان ارائه دهید. در این قسمت می‌توانید با اجرای یک نمایش توسط دانش‌آموزان چگونگی رعایت کردن آداب ارتباطی با اعضای خانواده را به آنان آموزش دهید.

گفتگو کنید: صفحه ۶۳

در این قسمت پس از مطرح کردن سؤال از دانش‌آموزان بخواهید ضمن مشورت با یکدیگر به سؤال پاسخ دهند.

در این قسمت می‌توانید اشاره کنید در هنگام استفاده از تلفن، نامه، فکس، پیامک، ایمیل و غیره نیز باید

آدابی را رعایت کنیم تا بتوانیم با دیگران ارتباط مناسبی برقرار کنیم.

فعالیت‌های تکمیلی : صفحه ۶۳

دانش‌آموزان می‌توانند این دو سؤال را به کمک خانواده و در منزل انجام دهند و پاسخ‌های خود را جلسه بعد به کلاس ارائه نمایند.

ارزیابی : صفحه ۶۴

در این قسمت تصاویری از چند نوع ارتباط قرار داده شده است. از دانش‌آموزان بخواهید به تصاویر نگاه کنند و علت برقراری ارتباط را بنویسند.

تصویر اول) برای پرسیدن آدرس

تصویر دوم) برای ارتباط و حرف زدن با خدای متعال

تصویر سوم) مربی و اعضای تیم جهت آماده شدن برای مسابقه

● دانستنی‌هایی برای معلم:

تمام انواع ارتباطات ما، تحت تأثیر توانایی یا عدم توانایی ما در برقرار معاشرت مناسب است. در زندگی کاری، عاطفی، یا رابطه با دوستان و خانواده، پرورش برقراری ارتباط خوب به ما کمک می‌کند که تفاوت‌ها را حل و فصل نماییم. اعتماد متقابل و احترام را ترویج می‌دهد. آموختن مهارت‌های برقراری ارتباط مؤثر باید به طور جدی در دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی پیگیری شود. دانستن این مهارت‌ها، بر کیفیت ارتباطات آنان می‌افزاید و اعتماد به نفس آنان را افزایش می‌دهد. داشتن ارتباط موفق با دیگران در این گروه از دانش‌آموزان بسیاری از اختلالات هیجانی و رفتاری آنان را تعدیل می‌نماید.

باید به یاد داشته باشیم که برای برقراری یک ارتباط موفق، نیاز به تمرین می‌باشد. برقراری ارتباط مهارتی است که می‌تواند همانند مهارت‌های دیگر آموخته شود به شرط کار و تمرین فراوان
برخی از آداب معاشرت عبارتند از:

- ۱- آرام صحبت کردن
- ۲- صادقانه صحبت کردن
- ۳- به هنگام نیاز حرف زدن
- ۴- رعایت ادب و احترام
- ۵- وقت شناسی
- ۶- داشتن ظاهری مرتب و آراسته

درس نهم: راستی و صداقت

مضمون: راستی و صداقت
صلاحیت‌ها: مشاهده، استدلال، قضاوت بر اساس نظام معیار
مدت زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- دانش‌آموزان با مفهوم صداقت و راستی آشنا می‌شوند.
- ۲- دانش‌آموزان به اهمیت راستی و صداقت در زندگی پی می‌برند.

● انتظارات یادگیری:

- دانش‌آموزان در پایان این درس:
- ۱- مفهوم صداقت و راستی را بیان کنند.
 - ۲- اهمیت صداقت و راستی را از دروغ و عدم صداقت تمیز می‌دهند. (در مورد راستی و صداقت سؤال می‌پرسند)
 - ۳- اهمیت راستی و صداقت را در زندگی انسان توصیف کنند.
 - ۴- دلایل عدم صداقت و راستی در بعضی افراد را بیان کنند.
 - ۵- در حد توان و فهم خود در مورد نتایج صداقت و عدم صداقت در زندگی بحث کنند.

● توضیح درس:

در این درس به یکی از خصوصیات اخلاقی انسان که صداقت و راستی است اشاره می‌کنیم. دانش‌آموزان باید یاد بگیرند اگر همه کارها و فعالیت‌های انسان بر صداقت و راستی بنا شود زمینه‌های خوشبختی و سعادت در زندگی او فراهم می‌گردد. بر اساس دستورات دین مبین اسلام، راز ارجمندی و کمال انسان در صداقت و راستی نهفته است. و

ما در این درس با انجام فعالیت‌ها و قرار دادن دانش‌آموزان در موقعیت‌های مختلف ارزش و اهمیت وجود صداقت و راستی در زندگی را مطرح کرده و امیدواریم که با تلاش معلمین و انجام صحیح فعالیت‌های کتاب کار توسط دانش‌آموز، آنها به سطح و درکی برسند که به نتایج حاصل از وجود صداقت و راستی در زندگی و عدم آن پی ببرند.

● روش‌های پیشنهادی تدریس:

پرسش و پاسخ، بحث گروهی، داستان‌گویی، نمایشی، ایفای نقش، مشارکتی، الگوی دریافت مفهوم (برای راستی و صداقت) و

● فرآیند اجرا:

جهت ایجاد انگیزه، خواندن و یا اجرای نمایشنامه پینک، می‌تواند برای همه بچه‌ها جذاب باشد. خصوصاً که داستان با تصاویر جذابی همراه است. می‌توانید از همان ابتدا به بچه‌ها بگویید که قصد داریم یک اسم برای داستان یا نمایش ارائه شده انتخاب نمائیم و یا اینکه پس از خواندن داستان از دانش‌آموزان بخواهید از بین عناوین مطرح شده، یک عنوان برای آن انتخاب کنند.

روش دیگر، برای ایجاد انگیزه نمایش و یا آرایه تصاویر داستان چوپان دروغگوست که بی‌شک دانش‌آموزان از روی تصویر یا بدون آن داستان را تعریف می‌کنند و ما بحث را پیرامون صداقت و راستی پیش می‌بریم. نمایش فیلم‌های کوتاه داستانی که نتایج دروغ‌گویی را نشان می‌دهد می‌تواند جذاب باشد. (مثل فیلم‌های آقاسیا و داود کلک). پس از آن که دانش‌آموزان متوجه موضوع درس شدند و برای داستان پینک هم عنوان مناسب انتخاب کردند. از آن‌ها بخواهید با گفتگوی کلاسی و توجه به متن داستان به سؤالات آورده شده پاسخ دهند سپس بهترین پاسخ‌ها را کامل کرده و برای آن‌ها بازگو کنید. از دانش‌آموزان بخواهید نظراتشان را در مورد این که چرا بعضی افراد در بعضی موقعیت‌ها واقعیت را نمی‌گویند بازگو کرده و پاسخ‌ها را ما با ارائه توضیحات لازم کامل کرده و بخواهیم فعالیت‌های خواسته شده را تکمیل نمایند. می‌توانید اشاره کنید که ترس از تنبیه و یا آرزوی دستیابی به بعضی چیزها می‌تواند از دلایل بازگو نکردن واقعیت‌ها باشد.

بیان تجربیات و خاطرات دانش‌آموزان از مواقعی که واقعیت را بیان نکرده‌اند و دچار مشکل و دردسر شده‌اند خالی از لطف نیست. البته نباید سرزنش شوند، همچنین نباید اجازه دهیم خیالبافی کنند.

در صفحه ۶۹ نهایتاً خواسته‌ایم نتایج راست‌گویی و عدم راست‌گویی را بررسی نمایند.

تعریف و برداشت آنها از صداقت و راستی و تعریف فرد صادق را بیان و بررسی می‌کنیم.

گفتگو کنید صفحه ۷۰

دانش‌آموزان فوائد راست‌گویی و صداقت را با بحث و گفتگویی که توسط شما هدایت می‌شود، برمی‌شمارند.

فوائدی مثل:، نداشتن استرس و دلهره به خاطر گفتن دروغ، نقش راست‌گویی در آرامش خاطر، پیروی از دستورات دینی

فعالیت‌های تکمیلی : صفحه ۷۰

با اجرای نمایش چوپان دروغگو در کلاس (می‌توانید برای ایفای نقش‌ها و یا گریم بچه‌ها از والدین کمک بخواهید) و بحث در مورد آن، دانش‌آموزان را در یادگیری بهتر مفهوم و رسیدن به هدف اصلی درس یاری کنید.

ارزیابی : صفحه ۷۰

جهت بررسی وضعیت یادگیری دانش‌آموزان در این قسمت توجه دانش‌آموزان را به موقعیت‌ها و سؤالاتی که همراه با تصویر آورده شده است جلب کنید در ارزیابی ۱ توضیح دهید که وقتی از بچه‌ها می‌خواهیم در برخی موقعیت‌ها دروغ بگویند، کم‌کم دروغ‌گویی و عدم صداقت در آنها به صورت عادت در آمده و همچنین آن‌ها دیگر ما را به عنوان والدینی صادق نمی‌شناسند.

در دومین قسمت ارزیابی، وضعیت بهزاد را بیان کرده و سؤالات را با توجه به تصاویر بیان کنید، همچنین اشاره کنید که شاید ترس از تنبیه یا جریمه شدن، خجالت کشیدن، سرزنش و ... می‌تواند دلیل بیان نکردن واقعیت از سوی بهزاد باشد.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

بیا بکوش و راستگوی باش
که پاک می‌شود دل تو نیز

همیشه چون زبان آینه
به پاکی زبان چو جان آینه

(محمدکیانوش)

راستی و صداقت، یکی از مهم‌ترین پیام‌ها و سفارشات همه انبیاء الهی و امامان و رهبران معنوی و انسان‌های خداپرست می‌باشد. راستی یگانه شدن با خود و با محیط اطراف خود و با همه انسان‌هایی است که با ما زندگی می‌کنند. راستی مسئولیتی است که هر انسانی باید در ارتباط با خود و دیگران بپذیرد و آن را به کار ببرد.

بسیاری از شیوه‌های غلط تربیتی و رفتاری بزرگسالان، موجب می‌شود که کودکان از مسیر راستی و صداقت که فطرتاً همراه آنهاست منحرف شوند، پس والدین و معلمین عزیز توجه داشته باشند که اگر رفتار و ارتباط آنها، انسانی، اصولی و معنوی باشد، دانش‌آموزان به خوبی در رفتار و گفتار خود راستی و صداقت را نشان می‌دهند.

درس دهم : ویژگی های یک دوست خوب

مضمون: دوستی

صلاحیت‌ها: مشاهده، تحلیل، استدلال

مدت زمان تدریس: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با ویژگی‌ها و خصوصیات یک دوست خوب
- ۲- آشنایی دانش‌آموزان با چگونگی انتخاب یک دوست خوب

● انتظارات یادگیری:

از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:

- ۱- هنگام انتخاب دوست، از روی ظاهر افراد در مورد ویژگی‌هایشان قضاوت نکنند.
- ۲- ویژگی‌ها و خصوصیات یک دوست خوب را توصیف کنند.
- ۳- ویژگی‌ها و خصوصیات یکی از بهترین دوستان خود را برشمارند.
- ۴- برای مقام دوستی ارزش و احترام قائل شوند.
- ۵- ویژگی‌های یک دوست خوب بودن برای دیگران را توضیح دهند.
- ۶- برای دوستی خوب بودن، از الگوی مناسبی پیروی کنند.
- ۷- از دیدگاه والدین خود، ویژگی‌های یک دوست خوب را بیان کنند.

● توضیح درس:

از آنجایی که انسان موجودی اجتماعی است ما در این درس، در ادامه مبحث دوستی از سال قبل و آشنایی با ویژگی‌های ظاهری و اخلاقی خود در فصل ۷، به شناخت ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی افراد جهت دوست‌یابی می‌پردازیم. داشتن یک دوست خوب یکی از ضروریات زندگی انسان است و ایجاد دوستی یکی از بهترین راه‌ها برای رشد فرد است و شرط داشتن چنین فرصتی، انتخاب یک دوست خوب است که با در نظر گرفتن شرایط خود باید به جست و جوی یک دوست خوب پرداخت و همچنین باید سعی کرد یک دوست خوب برای دیگران بود امیدواریم با انجام دقیق فعالیت‌های درس، این امر محقق شود.

● فرآیند اجرا:

می‌توان با خواندن یک شعر زیبا در مورد دوستی، تعریف یا خواندن یک داستان کوتاه در این زمینه، نوشتن جملات زیبا در مورد دوستی در پای تابلو و ... درس را آغاز نمود.

از همان بدو ورود به کلاس بچه‌ها را دوست من خطاب نمائید، خواهید دید که توجه بچه‌ها به این عبارت جلب می‌شود.

و یا با گذاشتن دو بسته روی میز که دقیقاً یک اندازه‌اند اما یکی با روزنامه و دیگری با کاغذ کادوی زیبایی پیچیده شده، توجه‌ها را جلب و بپرسید داخل بسته‌ها چیست؟ و پس از گرفتن پاسخ متفاوت بچه‌ها، کادوها را باز کرده و دو کتاب یک جور را نشان دهید و بگوئید آیا از روی بسته‌بندی آنها به محتویات درون بسته پی بردید؟

در ص ۷۵ پس از خواندن نوشته داخل کادر و صحبت در باره آن، ۴ سؤال این صفحه را به ترتیب خوانده و پس از بررسی پاسخ دانش‌آموزان، محتوای کادر بالای ص ۷۶ را خوانده و ویژگی‌های دوست خوب را برشمارید.

در فعالیت بعدی، داستان نازنین و لیلا و سپس ماجرای مریم در ص ۷۷ را خوانده و پاسخ بچه‌ها را شنیده و بحث و گفتگو کنید. سپس از دانش‌آموزان بخواهید محتوی کادر ص ۷۸ را بخوانند و مجدداً توضیح دهید. البته ذکر این نکته در ص ۷۵ ضروری است که دانش‌آموزان برای اینکه خودشان هم دوستان خوبی برای دیگران باشند باید واجد خصوصیات و ویژگی‌های یک دوست خوب باشند.

گفتگو کنید: صفحه ۷۹

پس از طرح سؤال در کلاس، دانش‌آموزان با بحث و گفتگوی کلاسی و هدایت معلم، به سؤال پاسخ داده و به اهمیت دوستی و داشتن یک دوست خوب در زندگی پی می‌برند.

فعالیت تکمیلی: صفحه ۷۹

والدین همواره به عنوان یک مشاور و هدایت کننده و همچنین یک دوست خوب می‌توانند فرزندان خود را در انتخاب دوست هدایت و کمک نمایند. در این فعالیت که با کمک والدین در منزل انجام می‌شود، دانش‌آموزان با نظرات والدین خود در زمینه انتخاب دوست آشنا می‌شوند.

ارزیابی: صفحه ۸۰

جهت تعمیم آموخته‌ها موقعیتی در نظر گرفته شده تا دانش‌آموزان با پاسخ به آن، یادگیری خود را

استحکام بخشیده و تثبیت نمایند. اجازه دهید هر یک از دانش‌آموزان به جای سعید پاسخی بدهد آن‌گاه از مجموع پاسخ‌ها، پاسخ اصلاح شده را بیان کنید.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

دوستان خوب ویژگی‌هایی دارند که آنها را از دیگران متمایز می‌کند و سبب می‌گردد دوستان بیشتری در کنار خود داشته باشند. هر انسان می‌تواند با داشتن ویژگی‌هایی که در ذیل فهرست شده است دوست خوبی برای دیگران باشد.

۱- یک دوست خوب حرف‌هایی که به صورت محرمانه به او زده شده است را به دیگران نمی‌گوید و رازدار شما می‌باشد.

۲- دوست خوب هیچ‌گاه به شما و موفقیت‌هایتان حسادت نمی‌ورزد.

۳- دوست خوب با شادی شما شاد و با غم و غصه‌های شما همدردی و همراهی می‌کند.

۴- شما را به پیشرفت در کارهایتان تشویق می‌کند.

۵- پشت سر شما حرف نمی‌زند و عیب‌های شما را به دیگران بیان نمی‌کند.

۶- به شما احترام می‌گذارد و از برخی حرف‌ها و راهنمایی‌های شما ناراحت نمی‌شود.

۷- هنگامی که در چار کسالت و بیماری می‌شوید به عیادتان می‌آید و یا تلفنی احوالپرسی می‌کند.

۸- و

حال اگر شما دوستی را سراغ ندارید که با شما اینگونه رفتار کند، شاید یک دلیل آن این باشد که شما نیز تا به حال با آنان چنین رفتاری نداشته‌اید.

دانش‌آموزانتان را مطلع سازید که پیدا کردن دوست آسان است، اما نگه‌داشتن دوست خوب شرایطی دارد و سخت است. و باید قدر دوستان خوب را دانست.

راهنمای عمل دروس پایه نهم

جدول توصیفی فعالیت های یادگیری برنامه درسی تفکر و سبک زندگی سال سوم (نهم) در یک نگاه

ردیف	عنوان درس	مضمون	صلاحیت
۱	کنترل احساسات (خشم)	خود آگاهی	تأمل در خود، قضاوت، تصمیم گیری
۲	خود مراقبتی	خود آگاهی	مشاهده، تصمیم گیری، دلیل آوردن
۳	همدلی و همراهی	همدلی	مشاهده، تحلیل، دلیل آوردن، نتیجه گیری
۴	مهارت "نه" گفتن	مهارت های ارتباطی	تأمل در خود، دلیل آوردن، تصمیم گیری
۵	مسئولیت پذیری	خود آگاهی	تأمل در خود، دلیل آوردن، تصمیم گیری
۶	شناخت نهادهای امدادی	حل مسئله	حل مسئله، مشاهده، طبقه بندی، تصمیم گیری، دلیل آوردن، نتیجه گیری
۷	منابع چاپی و الکترونیکی	جمع آوری اطلاعات	گرد آوری اطلاعات، دلیل آوردن، تحلیل و نتیجه گیری
۸	آداب و رسوم	هویت	مشاهده، دلیل آوردن، نتیجه گیری
۹	ارتباط صحیح	مهارت های ارتباطی	تأمل در خود، قضاوت، تصمیم گیری
۱۰	فعالیت اختیاری متناسب با نیاز کلاس و فرهنگ بومی منطقه		

درس اول : کنترل احساسات (خشم)

مضمون: خودآگاهی
صلاحیت ها: تأمل در خود - قضاوت - تصمیم‌گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی :

- ۱- آشنایی با معنا و مفهوم عصبانیت و علل آن.
- ۲- کسب مهارت کنترل خشم.
- ۳- آگاهی از راهکارهای کنترل خشم و به کار بردن این راهکارها.
- ۴- آگاهی از اثرات عدم کنترل خشم بر روی خود و دیگران.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- عصبانیت را بشناسند و مفهوم آن را بیان کنند.
 - ۲- دلایل بروز عصبانیت را توضیح دهند.
 - ۳- وضعیت جسمی و روحی خود را قبل و بعد از عصبانیت بیان کنند.
 - ۴- در هنگام بروز عصبانیت راهکارهای صحیح کنترل آن را به کار ببندند.
 - ۵- به هنگام عصبانیت، عکس‌العمل صحیح از خود نشان دهند.
 - ۶- پیامدهای عدم کنترل عصبانیت را با ذکر چند مثال بیان کنند.

● توضیح درس :

این درس بیان‌کننده نقش مهم کنترل خشم، احساسات و تصمیم‌گیری به هنگام عصبانیت است. هرچه بتوانیم خشم و عصبانیت خود را کنترل کنیم، زندگی سالم‌تری خواهیم داشت. داستان ابتدای درس این واقعیت را بازگو می‌کند.

آنچه مهم است آن است که دانش‌آموز یاد بگیرد، وجود خشم و عصبانی شدن در انسان امری طبیعی است. همه افراد در طول زندگی بارها با خشم و عصبانیت روبرو می‌شوند ولی باید بتوانند این خشم را کنترل کنند تا از حد تعادل خارج نشود، چه بسا عدم کنترل خشم، پیامدهای خطرناک و غیرقابل جبرانی به دنبال داشته باشد. این که چگونه و از چه راه‌هایی خشم خود را کنترل کنند، هدف اصلی این درس می‌باشد.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

مشارکتی، بحث گروهی، داستان‌گویی

● فرآیند اجرا:

۱- حدیث ابتدای درس را برای دانش‌آموزان بخوانید و در این مورد گفتگو کنید. توجه دانش‌آموزان را به تأکید آموزه‌های دینی در کنترل خشم و عصبانیت جلب کنید. برای مثال، داستان زیر را بیان کنید: «داستان مرد یهودی که بر سر پیامبر (ص) مواد آلوده می‌ریخت. و در مقابل، پیامبر (ص) با بردباری و مهربانی با او برخورد کرد و هنگامی که مرد یهودی بیمار شد به عیادت او رفت و ...».

۲- در ادامه با استفاده از مهارت داستان‌گویی، داستان میخ و دیوار را برای دانش‌آموزان بازگو نمایید. در حین بیان داستان سوالاتی را در جهت فهم بهتر داستان از دانش‌آموزان بپرسید. به عنوان مثال: چرا پدر از پسرش خواست میخ‌ها را به دیوار بکوبد؟ چرا هر روز، میخ‌های زده شده روی دیوار کمتر می‌شد؟ در پایان از دانش‌آموزان بخواهید به سوالات انتهایی داستان پاسخ دهند. (مطرح کردن پرسش‌ها در حین بیان داستان نباید به صورت پرسش و پاسخ انفرادی باشد بلکه برای جلب مشارکت همه دانش‌آموزان و احیاناً دانش‌آموزانی می‌باشد که کمتر در گفتگوهای کلاسی شرکت می‌کنند).

۳- در فعالیت‌های (۱ و ۲) (صفحه ۱۲ و ۱۳) موقعیت‌هایی جهت تمرین و تثبیت بهتر هدف درس، در نظر گرفته شده است که بهتر است ابتدا هر موقعیت را بخوانید و از دانش‌آموزان بخواهید خود را به جای شخصیت داستان قرار دهند و واکنش خود را در آن موقعیت بیان کنند. (با این روش دانش‌آموزان با واکنش‌های خود در هنگام بروز خشم آشنا می‌شوند. با استفاده از بحث گروهی و گفتگوی کلاسی با همه‌ی دانش‌آموزان و ارائه پاسخ صحیح، مطالب را جمع بندی کنید. به منظور بیان علت، تشخیص درستی یا نادرستی واکنش آن شخص هنگام عصبانیت و در نهایت راهکار درست در جهت کنترل عصبانیت در آن موقعیت، به سوالات انتهایی هر موقعیت پاسخ داده شود و در کتاب کار نوشته شود.

برای این منظور می‌توانید پس از بحث گروهی با همه‌ی دانش‌آموزان، واکنش‌های مختلف همه‌ی دانش‌آموزان را روی تابلو فهرست کنید و بهترین روش‌ها و واکنش‌ها را با کمک دانش‌آموزان انتخاب کنید و از آنان بخواهید در کتاب کار بنویسند.

۴- در این قسمت با اشاره به نوشته‌های داخل کادرهای رنگی صفحه ۱۴ کتاب، به بیان تعریفی از مفهوم عصبانیت، نشانه‌های آن، چگونگی ابراز خشم و راهکارهای کنترل عصبانیت پردازید. حتماً قبل از ارائه راهکارهای کنترل خشم، حین بحث و گفتگوی کلاسی از همه دانش‌آموزان بخواهید تا دانسته‌های خود را در مورد راه‌های کنترل خشم بیان کنند سپس شما با ارائه توضیحات مطالب آن‌ها را کامل نمایید.

گفتگو کنید صفحه ۱۴

- مسئله عدم کنترل خشم و صدمات و آسیب‌های ناشی از آن را در مورد خود فرد و دیگران، با بیان مثال‌های عینی آن از طرف خود دانش‌آموزان و راهنمایی و هدایت شما، به بحث و گفتگو بگذارید و با فهرست کردن آن‌ها دانش‌آموزان را در شناخت بهتر این مسئله کمک کنید.

به عنوان مثال: اگر هنگامی که از دست دوستان عصبانی هستیم با صدای بلند و داد و بیداد با او صحبت کنیم ممکن است ناراحت شود و دوستی‌اش را با ما قطع کند.

- پیشنهاد می‌شود دانش‌آموزان توانمند به صورت گروهی در مورد اهمیت و تأکید کنترل خشم و عصبانیت در آموزه‌های دینی (قرآن و احادیث و داستان‌ها) تحقیقی انجام داده و در کلاس ارائه دهند

فعالیت تکمیلی: صفحه ۱۵

- برای درک بهتر موقعیت‌های مطرح شده در فعالیت (۱ و ۲) توسط دانش‌آموزان بهتر است یکی از موقعیت‌ها را به صورت نمایشی در کلاس اجرا کنید و از آنان بخواهید یکی از راهکارهای کنترل خشم را به نمایش درآورند.

ارزیابی: صفحه ۱۵

جهت تثبیت و تعمیق یادگیری از دانش‌آموزان بخواهید به سوالات مطرح شده در این قسمت پاسخ دهند.

پاسخ سوال (۱) گزینه (ج) صحیح می‌باشد. چون باعث صدمه زدن به خودش و برادرش نشد، در عوض مهدی از کار خود شرمند شد.

- در مورد قسمت دوم سوال بهتر است با طرح سوال‌های برانگیزاننده دانش‌آموزان را ترغیب کنید به این سوال پاسخ دهند. مثلاً خود را به جای محمد بگذارند و واکنش خود را بگویند.

پاسخ سوال (۲) تصاویر زیر صحیح می‌باشد.

- تصویر پسری در حال مشت زدن به کیسه بوکس.

- تصویر پسری در حال خوردن آب.

- تصویر دختری در حال مشورت کردن با یک خانم

درس دوم : خود مراقبتی ❄️

مضمون: خودآگاهی
صلاحیت ها: مشاهده، تصمیم گیری، دلیل آوردن
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی :

- ۱- آشنایی با معنا و مفهوم خود مراقبتی
- ۲- کسب توانایی در مراقبت از خود و دیگران (روحی و جسمی) به هنگام لزوم.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش آموزان انتظار می رود در پایان درس:
- ۱- با خود مراقبتی آشنا شده و مفهوم آن را بیان کنند.
 - ۲- مواردی از خود مراقبتی (جسمی و روحی) را در خود و اطرافیان مثال بزنند.
 - ۳- راهکارهای موثر در خود مراقبتی (جسمی و روحی) را شرح دهند.
 - ۴- به هنگام لزوم راهکارهای خودمراقبتی را در مورد خود و دیگران به کار ببندند.

● توضیح درس: صفحه ۱۸

در این روش دانش‌آموزان با یکی از مسئولیت‌های خود که مراقبت از بدنشان از لحاظ جسمی و روحی می‌باشد؛ آشنا می‌شوند. پس از درک مفهوم خود مراقبتی، راهکارهای مختلف مراقبت جسمی و روحی از بدن خود را فرامی‌گیرند. و به اهمیت پیشگیری و مراقبت از خود و دیگران برای حفظ سلامتی پی می‌برند. کسب توانایی در مراقبت جسمی و روحی در خود و دیگران و به کار بستن راهکارهای خودمراقبتی از اهداف اصلی این درس می‌باشد.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

بحث گروهی، نمایشی، توضیحی، دریافت مفهوم

● فرایند اجرا:

پیشنهاد می‌شود برای شروع مناسب درس:

۱- با دو نفر از دانش‌آموزان توانمند کلاس و با اجرای یک نمایش کلاس را برای ورود به درس جدید آماده کنید. مثلاً، فردی که دچار دل درد شدید شده و برای معالجه به پزشک مراجعه نموده است و پزشک با پرسیدن سوالاتی از قبیل: در چند ساعت قبل چه چیزهایی خورده‌ای؟ آیا از مواد غذایی سالم استفاده کرده‌ای؟ آیا میوه و سبزی نشسته خورده‌ای؟ آیا با دست آلوده غذا خورده‌ای؟ به علت دل درد پی می‌برد.

۲- برای شروع درس می‌توانید کلمه‌ی «وبا» را روی تابلو بنویسید و از دانش‌آموزان بخواهید هر چیزی که در مورد این کلمه به ذهنشان می‌آید را عنوان کنند و شما روی تابلو یادداشت کنید. سپس با هدایت و راهنمایی شما مواردی را که مربوط به این کلمه می‌شود مثل: بیماری، آب آلوده، غذای آلوده، نشستن دست‌ها و ... را بر روی تابلو بنویسید. در ادامه در مورد این بیماری، راه‌های انتقال، پیشگیری و درمان بیماری، توضیحات کامل را ارائه نمایید. سپس از دانش‌آموزان بخواهید متن درسی را بخوانند و به سوالات با توجه به متن پاسخ دهند.

۳- در فعالیت (۱) (ص ۲۰) با هدایت و راهنمایی شما، دانش‌آموزان مواردی را که باید برای حفظ و سلامتی جسمی و روحی خود رعایت کنند را علامت می‌زنند و با انجام بحث و گفتگوی کلاسی به سوالات پاسخ می‌دهند. دانش‌آموزان می‌توانند به موارد دیگری غیر از موارد یاد شده اشاره کنند در واقع باید آنها را به سمت لزوم انجام همه موارد هدایت کنید. (در انتهای صفحه: گفتگو کنید که یکی از ساختارهای اصلی همه دروس می‌باشد به اشتباه در این صفحه درج شده است)

۴- در ادامه با اشاره به متن‌های نوشته شده در کادرهای رنگی صفحه ۲۱ مفهوم خودمراقبتی را برای دانش‌آموزان توضیح دهید و با گفتگو با همه دانش‌آموزان راهکارهای مراقبت از خود را شرح دهید و در مورد لزوم به کار بستن آنها جهت حفظ و تداوم سلامتی با دانش‌آموزان گفتگو کنید.

۵- فعالیت «۲» به بحث سلامت روحی و روانی اشاره دارد. بهتر است قبل از انجام این فعالیت ، در مورد اضطراب امتحان که برخی از دانش‌آموزان به آن دچار هستند توضیحاتی را ارائه دهید. و در مورد علت، پیشگیری و راهکارهای درمان، با دانش‌آموزان صحبت کنید. سپس از آنان بخواهید موقعیت زهرا را بخوانند و به کمک شما به سوالات این بخش پاسخ دهند.

پاسخ سوال (۱). اضطراب زهرا باعث شد او نتواند شام بخورد و خوب بخوابد. بنابراین خوب غذا نخوردن و خوب نخوابیدن در شب قبل از امتحان ، باعث می‌شود او نتواند به خوبی به سوالات امتحان پاسخ دهد و نمره خوبی بگیرد

پاسخ سوال (۲) - بله چون باعث به هم خوردن وضعیت غذا خوردن و خوابیدن او و در نهایت باعث ضعیف شدن و بیمار شدنش می‌شود.

گفتگو کنید: صفحه ۲۲

در این قسمت با مطرح کردن سوال موردنظر، با دانش‌آموزان بحث و گفتگو کنید که ما فقط نباید از سلامت جسمی و روحی خود مراقبت کنیم. بلکه به عنوان یک انسان و داشتن حس نوع دوستی (دوست داشتن دیگران) و اینکه سلامت ما وابسته به سلامت اطرافیان ما می‌باشد باید به فکر سلامت دیگران و اطرافیان خود نیز باشیم. مانند: رعایت بهداشت محیط خانه، مدرسه، اجتماع، جنگل و ... کمک و همدلی کردن با دیگران و ... برای گفت و گو در مورد سوال دوم ، می‌توان جهت دهی بحث را به گونه ای انجام داد که دانش آموز به مواردی که باعث دست یافتن به آرامش هنگام بروز اضطراب می‌شود اشاره کند. مانند: پیدا کردن راه‌حل مسئله برای مشکلی که باعث بروز اضطراب در وی شده است، دعا (کمک خواستن از خداوند، مشورت کردن با دیگران (پدر، مادر، معلم و ...))، ورزش کردن، تغذیه مناسب، خواب کافی و غیره.

فعالیت تکمیلی: صفحه ۲۲

جهت درک بهتر و بیشتر مفهوم مراقبت از خود و کسب تجربه از اطرافیان در این زمینه ،از دانش‌آموزان بخواهید این فعالیت را در منزل با کمک اعضای خانواده انجام داده و جلسه بعد در کلاس ارائه دهند.

ارزیابی: صفحه ۲۳

جهت تکرار و تمرین آموخته‌ها در مورد خودمراقبتی ،در این قسمت آزمون‌های عملکردی گنجانده شده است. آنان را در دادن پاسخ بهتر به سوالات هدایت و راهنمایی کنید.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

خودمراقبتی، عملی است که در آن، هر فرد از دانش، مهارت و توان خود به عنوان یک منبع

استفاده می‌کند تا به صورت مستقل از سلامت خود مراقبت کند. منظور از (به صورت مستقل) تصمیم‌گیری در مورد خود و با اتکا به خود است. البته این تصمیم‌گیری می‌تواند شامل مشورت و کسب کمک تخصصی یا غیرتخصصی از دیگران نیز باشد. اگرچه خودمراقبتی، فعالیتی است که برای تأمین، حفظ و ارتقای سلامت خود انجام می‌دهند. اما گاهی این مراقبت به فرزندان، خانواده، دوستان، همسایگان و همه محلی‌ها هم گسترش می‌یابد. در واقع خودمراقبتی شامل اعمالی است که مردم انجام می‌دهند تا تندرست بمانند، از سلامت ذهنی و جسمی خود نگهداری کنند، نیازهای اجتماعی و روانی خود را برآورده سازند و از بیماری‌ها و حوادث پیشگیری کنند و از سلامت خود و دیگران بعد از بیماری‌های حاد و یا ترخیص از بیمارستان محافظت کنند.

درس سوم : همدلی و همراهی

مضمون: همدلی
صلاحیت ها: مشاهده، تحلیل، دلیل آوردن و نتیجه‌گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی :

- ۱- آشنایی با معنا و مفهوم همدلی و مصداق‌های آن.
- ۲- آشنایی با راهکارهای ایجاد همدلی و همراهی با دیگران و اثرات آن.
- ۳- کسب مهارت همدلی کردن با دیگران.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- معنا و مفهوم همدلی و همراهی را درک و بیان کنند.

- ۲- چند مورد از مصداق‌های همدلی در زندگی روزانه خود را شرح دهند.
- ۳- راهکارهای ایجاد همدلی و همراهی با دیگران را بیان کرده و به کار برند.
- ۴- اثرات همدلی و همراهی را در زندگی خود و اطرافیان شرح دهند.
- ۵- در مواقع لزوم با دیگران همدلی و همراهی کنند.

● توضیح درس:

همدلی و همراهی یکی از مهارت‌های اساسی زندگی می‌باشد که زندگی اجتماعی انسان‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد. با آموزش و به کارگیری این مهارت، بسیاری از مشکلات انسان در حیطه زندگی فردی و اجتماعی حل خواهد شد، در این درس ابتدا معنا و مفهوم همدلی و همراهی گفته می‌شود و سپس مصداق و راهکارهای ایجاد همدلی و همراهی با دیگران آموزش داده می‌شود.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

داستان‌گویی، بحث گروهی، توضیحی، پرسش و پاسخ

● فرایند اجرا:

هدف درس آموزش و ایجاد مهارت همدلی و همراهی در دانش‌آموزان می‌باشد تا با کاربرد این مهارت روابط بین فردی بهتر و موثرتری در زندگی فردی و اجتماعی داشته باشند. پیشنهاد می‌شود برای تدریس این درس:

۱- حدیث ابتدای کتاب را روی تابلو نوشته و با همراهی دانش‌آموزان حدیث را بخوانید. سپس با اشاره به تأثیر همراهی و همدلی با دیگران در ایجاد دوستی‌ها، با بحث گروهی دانش‌آموزان را با هدف درسی آشنا کنید.

۲- با استفاده از روش داستان‌گویی، داستان کوتاه ابتدای کتاب کار را برای دانش‌آموزان بازگو نمایید. در حین بیان داستان، برای تمرکز بهتر دانش‌آموزان بر روی هدف اصلی درس، پرسش و پاسخ از آنان در مورد وقایع داستان انجام شود. به عنوان مثال: چرا رضا به امید کمک کرد؟ رضا چگونه و از چه راهی به خانواده دوستش امید کمک کرد و ... (سوالاتی که در راستای اهداف اصلی درس باشد)

در ادامه با استفاده از روش بحث گروهی و توضیحی موضوع همدلی و همراهی را با دانش‌آموزان به بحث و گفتگو بگذارید و خود با تعریف مفهوم همدلی و همراهی توضیحات تکمیلی را ارائه نمایید. از آنجا که مفهوم همدلی یک مفهوم انتزاعی می‌باشد بهتر است تعریف آن را ابتدا با مصداق این مفهوم شروع کنید مثلاً: فرض کنید با دوستانتان برای اردو به پارک رفته‌اید و متوجه می‌شوید یکی از آن‌ها پول ندارد که خوراکی بخرد و ناراحت است. در این موقع بهترین کاری که می‌توانید انجام دهید چیست؟ سپس توضیح می‌دهید بهتر است ابتدا خود را به جای دوستان بگذارید، چه احساسی دارید؟ انتظار دارید دوستان شما چه کاری در این موقعیت انجام دهند؟ پس از شنیدن پاسخ دانش‌آموزان، تعریف همدلی را با اشاره به متن نوشته شده در کادر صفحه ۲۸ ارائه دهید.

۳- برای انجام هر دو فعالیت (۱ و ۲) (صفحات ۲۰ و ۲۱) می‌توانید با اجرای یک نمایش در

کلاس از دانش‌آموزان بخواهید خود را به جای شخصیت‌های داستان قرار دهند و در مورد انجام کار درست تصمیم بگیرند و پس از ارائه توضیحات کامل از طرف شما، کتاب کار را تکمیل نمایند. توجه داشته باشید همه دانش‌آموزان در بحث شرکت داشته باشند و همگی نظراتشان را ارائه نمایند و احساس و تصمیم واقعی خود را در این مورد بیان کنند و بقیه در مورد آن قضاوت کنند.

۴- در ادامه راهکارهای همدلی و همراهی در زندگی روزانه را بر روی تابلو فهرست کنید. از نظرات دانش‌آموزان نیز در این زمینه استفاده کنید سپس در مورد اثرات همدلی در زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها توضیحاتی داده شود. به عنوان مثال: وقتی به حرف‌های دوستان که از بیماری خواهرش ناراحت است گوش داده و سعی می‌کنید او را آرام کنید در حقیقت با او همدلی کرده‌اید. (راهکارها و اثرات همدلی در قسمت دانستنی‌هایی برای معلم آورده شده است).

گفتگو کنید: صفحه ۲۹

- گاهی به نظر می‌رسد همدلی و همراهی با دیگران فقط در مواقع سختی و هنگام مواجهه با مشکلات انجام می‌شود. اما باید به دانش‌آموزان متذکر شد همانگونه که در راهکارهای همدلی و همراهی توضیح داده شد مواقع خوشحالی و ... نیز می‌توانیم با دیگران همدلی و همراهی کنیم. از دانش‌آموزان بخواهید مصداق‌های این مورد را بیان کنند مانند: هدیه بردن برای دوستان هنگام جشن تولد.

فعالیت تکمیلی: صفحه ۳۰

از دانش‌آموزان بخواهید در مورد تصویر خانه سالمندان و چگونگی همدلی و همراهی کردن با افرادی که در خانه سالمندان هستند، با خانواده خود گفتگو کنند و نتیجه را به کلاس ارائه دهند.

ارزیابی: صفحه ۳۱

در این قسمت دو تمرین در مورد چگونگی همدلی و همراهی با دیگران ارائه شده است از دانش‌آموزان بخواهید با توجه به تصاویر، در مورد موقعیت و سوال مطرح شده گفتگو کنند سپس با ارائه پاسخ نهایی از طرف شما کتاب کار را تکمیل کنند. بهتر است پاسخ هر دانش‌آموز را به نقد بگذارید و از بقیه بخواهید در مورد پاسخ ارائه شده قضاوت کنند.

● توجه:

در مورد سوال دوم علاوه بر تصاویر به نوشته‌های داخل کادر هم اشاره شود. تصویر اول همدلی را نمایش می‌دهد.

● دانستنی‌های برای معلم:

مهارت همدلی یعنی توانایی ورود به دنیای فردی دیگر، اینکه به وضوح بتوانیم احساسات او را در آن لحظه درک کنیم. ما زمانی همدلی کرده‌ایم که بتوانیم شرایطی را فراهم کنیم که فرد را در یک فضای سالم قرار دهیم تا او بتواند احساسات و افکارش را که برایش اهمیت دارد، بیان کند. همدلی کمک می‌کند ارتباط‌های بین فردی مناسب‌تری با افراد مختلف برقرار کنیم و مشارکت موثرتری با دیگران داشته باشیم.

از جمله روش‌های تقویت مهارت همدلی، تکنیک جابجایی نقش‌هاست که طی آن فرد خود را در موقعیت و نقش طرف مقابل قرار می‌دهد و شرایط موجود را از دید او نگاه می‌کند. باید توجه داشت که مقصود از همدلی، داشتن حسی مشابه فرد دیگر نمی‌باشد. مهم این است که با استفاده از فرآیندهای شناختی بتوان موقعیت وی را درک کرد.

● راهکارهایی برای همدلی:

هدیه دادن - دعا کردن در حق دیگران - عیادت از فرد بیمار - خوشحال کردن دیگران - گوش دادن به درد دل دیگران - کوشش برای صلح و آشتی بین دیگران.

● اثرات همدلی:

- بیان احساسات خود و درک احساسات دیگران را آسان‌تر می‌کند.
- فرد را از احساس تنهایی نجات می‌دهد.
- موجب افزایش اعتماد به نفس می‌شود.
- باعث می‌شود تصمیم‌های صحیح بگیریم.
- میل به شرکت در فعالیتهای گروهی را افزایش می‌دهد.

درس چهارم : مهارت «نه» گفتن

مضمون: مهارت‌های ارتباطی
صلاحیت‌ها: تأمل در خود، دلیل آوردن، نتیجه‌گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی :

- ۱- آشنایی دانش‌آموزان با مهارت نه گفتن در مواقع لزوم.
- ۲- آشنایی دانش‌آموزان با تأثیرات نگفتن نه در زندگی روزمره.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- تعریف مهارت "نه گفتن" را بیان کرده و مختصری توضیح دهند.
 - ۲- به نکات ضروری و مهم در موقعیت‌های مختلف برای گفتن نه، اشاره کنند.
 - ۳- دلایل منطقی برای "نه گفتن" خود عنوان کنند.
 - ۴- از حرکات غیرکلامی به جای گفتن نه، استفاده نمایند.
 - ۵- تفاوت بین نه به معنی نیاز داشتن و نه به معنای رد درخواست دیگران را (بازگو کند) تشخیص دهد.

● توضیح درس:

عنوان درس به خوبی گویای اهمیت مهارت نه گفتن، در زندگی است. همانطور که می‌دانید، عدم توانایی در کسب و انجام این مهارت، انسان را دچار مسائل و مشکلات مختلفی می‌کند، بسیار دیده شده است که حتی بزرگسالان هم در استفاده از این مهارت مهم دچار تردید شده و اصطلاح در رودربایستی قرار گرفتیم و نتوانستیم نه بگویم را برای توجیه عدم توانایی شان در ”نه گفتن“ به کار می‌برند.

● روش‌های تدریس:

نمایشی - داستان‌گویی - ایفای نقش

● فرآیند اجرا:

پیشنهاد می‌شود جهت ایجاد انگیزه یا آغاز درس از روش‌های زیر استفاده نمایید.

۱- پخش فیلم‌های کارتونی و کوتاه چند دقیقه‌ای، که جدیداً در شبکه‌های تلویزیونی هم دیده می‌شود و طی آن مقاومت در برابر درخواست استفاده از استعمال مواد مخدر، ورود به فضاهای مجازی، مصرف دارو به توصیه دیگران و یا بدون اجازه خانواده دست به انجام کاری زدن و ... را نمایش داده و عدم مقاومت در برابر انجام برخی کارها و نداشتن مهارت ”نه گفتن“ را منشاء خیلی از معضلات و مشکلات معرفی می‌کنند، توصیه می‌شود.

۲- تعریف داستان یا خواندن شعری که عاقبت کسی را که نمی‌تواند «نه» منطقی بگوید در آن گنجانده شده است. مثل داستان روباه و خروس دم طلا، که این خروس دائماً گول درخواست‌های روباه را می‌خورد و دچار مشکل می‌شود.

۳- اجرای نمایشی که در آن دانش‌آموزان ایفای نقش کنند. (می‌توان از قبل داستان علی و گوشه تلفن که در ص ۳۴ کتاب آمده را کار کرد و یا یک موقعیتی خارج از متن درس را ایجاد کرد.) پس از ایجاد انگیزه، از محتوای کتاب بهره گرفته و پس از خواندن ماجرای ص ۳۴، پاسخ سوال‌هایی که پرسیده شده را جمع‌بندی کنید و همچنین در رابطه با عدم پذیرش درخواست فرد غریبه از دلایلی مثل: من با شما آشنا نیستم، ببخشید من اجازه‌ی این کار را ندارم، یا این وسیله شخصی است و من دوست ندارم آن را در اختیار کسی قرار دهم و ... استفاده کنید.

فعالیت ۱: صفحه ۳۵

در این فعالیت ماجرای بیان شده که برای بسیاری از دانش‌آموزان، خصوصاً پسرها رخ می‌دهد که بی‌اجازه خانواده برای رفتن به سینما، پارک، خرید و ... به درخواست دوستانشان اقدام می‌کنند. عواقب این کار را توضیح دهید و جمله‌ی ناقص پایان ماجرا را با اطلاعات جمع‌آوری شده

از سوی بچه‌ها و تایید پاسخ درست و کامل‌تر، تکمیل نمایید.

در ص ۳۶ کتاب، در ادامه‌ی بحث و جهت تکمیل موضوع درس، تعریف مهارت ”نه گفتن“ را ابتدا از بچه‌ها بخواهید و سپس متن کادر را چند بار بلند و رسا با لحنی قابل فهم خوانده و مهارت‌هایی مثل ارتباط برقرار کردن، حل مسئله، همدلی کردن و ... را هم مثال بزنید. تا تثبیت شود که کسب مهارت ”نه گفتن“ هم مانند، مثال‌های فوق یک ضرورت است.

در همان صفحه نکات ضروری مربوط به ”نه گفتن“ را پای تابلو نوشته و در رابطه با موارد ۱ تا ۴ نظر دانش‌آموزان را جویا شوید که اگر قادر به استفاده از این دلایل و انجام آنها باشیم. چه نتایجی عایدمان می‌شود. و در غیر این صورت چه مشکلاتی برای ما پیش خواهد آمد.

فعالیت ۲: صفحه ۳۶

از دانش‌آموزان بخواهید پس از خواندن این فعالیت خود را در آن موقعیت فرض کرده و جاهای خالی را مطابق با نظر خودشان کامل کنند. سپس اجازه دهید دانش‌آموزان پاسخ‌هایشان را بخوانند و با کمک هم پاسخ‌ها را بررسی کنید و نهایتاً نتیجه‌گیری کنید که دادن پاسخ صحیح که بدون خجالت و ترس و رودربایستی باشد به نفع شماست. در ادامه با توجه به تصاویر ص ۳۸، مهارت‌های غیرکلامی نه گفتن را عملاً در کلاس اجرا کنید و یا موقعیتی ایجاد کنید که دانش‌آموز خجالتی کلاس بدون گفتن نه، عملاً این مفهوم را به نمایش بگذارد و همه ببینند که او با نگفتن نه، اما انجام آن، منظورش را به ما فهماند.

گفت‌گو کنید: صفحه ۳۹

ص ۳۹: این قسمت به بیان موقعیت‌هایی که فرد با نگفتن یک نه، دچار مشکل شده است، اختصاص دارد اجرای این گفتگو باعث می‌شود، دانش‌آموزان به اهمیت این مهارت پی برده و از بیان تجربیات خود و هم‌کلاسی‌هایشان درس بگیرند، توصیه می‌شود معلم کلاس هم اگر تجربیاتی در حد فهم دانش‌آموزان کلاس در این زمینه دارد، بیان نماید تا بحث جذاب‌تر شود.

فعالیت تکمیلی: صفحه ۳۹

با ایجاد تنوع و استفاده از مشاهده‌ی یک طرح (کلمه‌ی نه در جدول) جهت تثبیت مفهوم درس و نهایتاً رسیدن به رمز جدول «من می‌توانم نه بگویم» دانش‌آموزان را هدایت کنید تا در کنار خانواده ضمن انجام تکلیف، یک سرگرمی هم داشته باشند.

پاسخ سوالات جدول: (۱) ما - نام (۲) دیگ - تب (۳) وبا - شنا (۴) مُسن - شهاب (۵) مگس

رمز جدول: من می‌توانم نه بگویم.

ارزیابی: صفحه ۴۰

ارزیابی ۱: دانش‌آموز در موقعیتی قرار می‌گیرد که با پاسخی که می‌دهد، میزان یادگیری او و آشنایی‌اش با مهارت نه گفتن سنجیده می‌شود.

ارزیابی ۲: دانش‌آموزان بانگه به تصاویر و خواندن نوشته‌ها هنگام پاسخ به سوال، متوجه فرق بین نه گفتن منطقی به منظور رد درخواست دیگران و نه گفتن به معنی نیاز نداشتن به چیزی، می‌شوند جهت تثبیت یادگیری می‌توانید مثال‌هایی دیگری هم بیاورید. مانند: مریم جان غذا می‌خوری؟ نه من سیرم یا رضا فردا دوچرخه‌ات را به مدرسه بیاور تا بعد از مدرسه به پارک برویم و بازی کنیم. رضا: نه، آوردن دوچرخه به مدرسه ممنوع می‌باشد و دو نفری سوار شدن هم خطرناک است.

● دانستنی‌هایی برای معلم

: انسان برای برخورداری یک زندگی اجتماعی مناسب، باید حقوق خود و دیگران را همواره رعایت نموده و از مهارت‌های چندگانه زندگی برای رسیدن به کمال و اهداف مدنظر بهره‌گیرد. مهارت نه گفتن یکی از لازمه‌های موفقیت فرد در زندگی شخصی اجتماعی‌اش می‌باشد. از آنجایی که هر فرد دارای افکار، عقاید و اهدافی است، شیوه‌هایی را در زندگی برای خود برمی‌گزیند و زمانی که احساس کند در راه رسیدن به اهدافش احتمال بروز مشکل وجود خواهد داشت از مهارت‌های خاصی استفاده می‌کند تا بتواند خود را در مسیر مناسب جای دهد.

از آنجایی که دانش‌آموزان استثنایی این مهارت را دیرتر آموخته و در به کارگیری آن با مشکل مواجه هستند، بهتر است شما با تقویت اراده و اعتماد به نفس در آنها و تمرینات "نه" گفتن از مسائل جزئی تا مشکل و تکرار این مهارت، به بالا رفتن اطلاعات و آگاهی‌شان کمک نمائید. باید به آنان یادآور شویم هر وقت احساس کردند با قبول درخواست دیگران، با خطر و مشکل جدی برمی‌خورند نیاز است که از مهارت نه گفتن استفاده کنند و به دفعات یادآور شویم گفتن «نه نمی‌توانم» راحت‌ترین و ساده‌ترین راه برای مواجه نشدن با مشکلات و خطراتی است که در هنگام قبول درخواست‌های غیرمنطقی روی می‌دهند.

از راه‌های ساده‌ای مثل: الان خودم کارهای مهم‌تری دارم و نمی‌توانم این کار را انجام دهم - الان زمان خوبی برای انجام این کار نیست من مشغول انجام کار دیگری هستم - اجازه دهید ابتدا درباره‌ی آن فکر کنم بعداً به شما خبر خواهم داد و ... می‌توانیم جهت بالا بردن مهارت "نه" گفتن "استفاده نماییم.

دانش‌آموزان را مطلع سازید که گاهی در برخورد با دیگران، موقعیت‌هایی پیش می‌آید که افراد از ما درخواست‌های نابجایی دارند، و ما با آن که نمی‌خواهیم خواسته‌ی آن‌ها را بپذیریم، اما برایمان خیلی سخت است که «نه» بگوییم. شاید احساس کنیم که با نه گفتن، آن‌ها از دستمان ناراحت می‌شوند و یا ما را مسخره کرده و فکر می‌کنند نادان یا بچه‌ایم. حتی ممکن است ما از این که نظر واقعی‌مان را بازگو کنیم خجالت بکشیم. به هر حال باید بدانیم که راضی نگه‌داشتن دیگران و قبول هر خواسته‌ای قطعاً ما و خانواده‌مان را دچار دردسر می‌کند.

درس پنجم: مسئولیت پذیری

مضمون: خودآگاهی
صلاحیت ها: تأمل در خود، دلیل آوردن، تصمیم‌گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی :

آشنایی با معنا و مفهوم مسئولیت.

- ۱- آشنایی با مفهوم مسئولیت‌پذیری و درک صحیح آن.
- ۲- آشنایی با ویژگی‌های افراد مسئول.
- ۳- آشنایی با توانمندی‌های خود جهت پذیرش مسئولیت.

● انتظارات یادگیری:

از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:

- ۱- مفهوم مسئولیت را تعریف کنند.
- ۲- مفهوم مسئولیت‌پذیر بودن را توضیح دهند.
- ۳- ویژگی‌های افراد مسئول را نام ببرند.
- ۴- مسئولیت‌های خود را در خانه و مدرسه فهرست نمایند.
- ۵- نسبت به مسئولیت‌های خود پایبندی و تعهد نشان دهند.

- ۶- اثرات مثبت مسئولیت‌پذیری را در چند مورد از مشاغل مختلف شرح دهند.
- ۷- مصداق‌های مسئولیت‌پذیری را در زندگی خود پیدا کرده و بیان کنند.

● توضیح درس:

در این درس یکی دیگر از مهارت‌های مهم زندگی، یعنی مسئولیت‌پذیری به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شود. ابتدا معنا و مفهوم مسئولیت و مسئولیت‌پذیری به دانش‌آموزان توضیح داده می‌شود. سپس ویژگی‌های افراد مسئول گفته شده و در ادامه در مورد اثرات مسئولیت‌پذیری بر روی فرد و دیگران بحث خواهد شد. در این درس همچنین دانش‌آموزان با مسئولیت‌هایی که در خانه و مدرسه دارند آشنا شده و مهارت هرچه بهتر انجام دادن مسئولیت‌های خود را در حوزه‌های مختلف فرامی‌گیرند.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

مشارکتی، گفتگوی کلاسی، بحث گروهی، توضیحی

● فرایند اجرا:

برای شروع درس پیشنهاد می‌شود:

- ۱- فیلمی از مناظر طبیعی مانند جنگل، دریا، رودخانه‌ها و ... که بر اثر انباشت زباله و رعایت نکردن موارد ایمنی، آسیب دیده‌اند و چشم‌انداز زشتی به وجود آورده‌اند را برای دانش‌آموزان پخش کنید در پایان در مورد علت، پیشگیری و مسئولیت ما انسان‌ها در برابر محیط زیست، با دانش‌آموزان گفتگو، و نظر همه آنها را جویا شوید و یا از دانش‌آموزان بخواهید که به سوالاتی که می‌پرسید پاسخ دهند؟
 - از زمانی که از خانه خارج شدید و به مدرسه آمدید با چه افرادی برخورد کردید؟
 - هر کدام از این افراد چه کاری انجام می‌دادند؟
 - اگر این افراد کار خود را به درستی انجام نمی‌دادند چه اتفاقی می‌افتاد؟می‌توانید دانش‌آموزان را در دادن پاسخ به سوالات راهنمایی کنید و توجه کنید همه‌ی دانش‌آموزان در گفتگو شرکت کنند و به سوالات پاسخ دهند.

۲- در ادامه متن ابتدای کتاب را بخوانید. از یکی از دانش‌آموزان بخواهید فهرست وسایل نمایشگاه را روی تابلو کلاس بنویسید. سپس با کمک یکدیگر هر دانش‌آموز مسئولیت درست کردن یکی از وسایل را به عهده بگیرد و در کتاب کار خود ثبت نماید. بهتر است از هر دانش‌آموز دلیل انتخاب و پذیرفتن این مسئولیت را بپرسید و در مورد آن بحث و گفتگو کنید.

۳- در مورد مفهوم مسئولیت و ویژگی‌های افراد مسئول توضیحات لازم را به دانش‌آموزان بدهید. (به کادر رنگی صفحه ۴۳ کتاب مراجعه نمایید)

۴- موقعیت‌های مربوط به فعالیت (۱ و ۲) صفحات ۴۳ و ۴۴ را بخوانید و در مورد عدم مسئولیت‌پذیری افراد هر داستان و عواقب آن با دانش‌آموزان بحث و گفتگو کنید و از آنها بخواهید که مسئولیت

شایان و دوستانش و زهره را در هر موقعیت، در کتاب کار بنویسند. مثلاً شایان و دوستانش باید برای جلوگیری از این اتفاق در جای مناسبی بازی میکردند یا مواظب بودندتوپ به شیشه نخورد و حال که این اتفاق افتاده است می بایست عذرخواهی کنند و هزینۀ شیشه شکسته را بپردازند. ۵- در فعالیت (۳) صفحه ۴۵ بهتر است علاوه بر مواردی که در کتاب کار فهرست شده است از دانش‌آموزان بخواهید اگر مسئولیت دیگری در خانه یا مدرسه دارند را نیز بیان کنند و در نهایت به سوالات پاسخ دهند. بهتر است پاسخ‌های دانش‌آموزان را به بحث و گفتگو بگذارید تا هر یک از آنان دلایل خود را بیان کند. توجه داشته باشید پاسخ همه‌ی دانش‌آموزان شنیده شود. در نهایت در مورد لزوم تعهد و پایبندی در انجام مسئولیت‌ها را به آنان توضیح دهید.

گفتگو کنید: صفحه ۴۶

برای دانش‌آموزان توضیح دهید همانگونه که خداوند بزرگ ما را آفریده است و نعمت‌های زیادی در جهت آسایش و راحتی زندگی ما خلق کرده است: ما هم به خاطر تشکر و سپاسگزاری از خداوند مسئولیت‌هایی داریم که باید انجام دهیم. از آنان بخواهید در مورد این نوع مسئولیت، هرچه که می‌دانند را بیان کنند و با راهنمایی شما به بحث و گفتگو بپردازند. (شکر کردن - نماز خواندن - دعا کردن - اسراف نکردن - کمک و نیکی به دیگران از مصداق‌های این مسئولیت می‌باشد)

فعالیت تکمیلی: صفحه ۴۷

از دانش‌آموزان بخواهید بازی طراحی شده را با روش کارت‌های پایان کتاب، همراه با خانواده انجام داده و گزارش آن را به کلاس ارائه دهند.

ارزیابی: صفحه ۴۷

در سوال ۱ توجه دانش‌آموزان را به تصاویر جلب کرده از آنان بخواهید با نگاه دقیق به هر تصویر در مورد آن صحبت کنند و هر آنچه به ذهنشان می‌رسد بیان کنند و در نهایت پاسخ صحیح و کامل را با راهنمایی شما در کتاب بنویسند. در پاسخ دوم دانش‌آموزان با تفکر و تجزیه و تحلیل چند شغل خاص و مسئولیت‌های افراد در این شغل‌ها، عواقب عدم مسئولیت‌پذیری این افراد در کار خود را بیان می‌کنند: مثلاً: رفتگر، تجمع آشغال و زباله در خیابان‌ها - کثیفی و بی‌نظمی در شهر، حمله حیوانات موذی (موش و سوسک)

● دانستنی‌هایی برای معلم:

مسئولیت، یعنی کارها و وظایفی که از هر کدام از ما انتظار می‌رود، انجام دهیم. مثلاً، مسئولیت یک معلم درس دادن و ... می‌باشد. بنابراین یک فرد مسئول کسی است که کارها و وظایف خود را به خوبی انجام می‌دهد. اما علاوه بر این، یک فرد مسئول کارها و وظایف خود را به موقع و

بدون اینکه لازم باشد مرتب به او تذکر دهند انجام می‌دهد و حداکثر سعی خود را می‌کند تا این کارها را خوب انجام دهد.
افراد مختلف مسئولیت‌های مختلفی دارند و کارها یا وظایف مختلفی را انجام می‌دهند. مثلاً یک سری مسئولیت در خانواده، اجتماع، محل کار، مدرسه و ...

درس ششم : حل مسئله

مضمون: شناخت نهادهای امدادی
صلاحیت ها: حل مسئله، مشاهده، طبقه‌بندی، تصمیم‌گیری، استدلال، نتیجه‌گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی:

- ۱- توانایی به کارگیری مهارت حل مسئله در هنگام وقوع مسائل و مشکلات با کمک گرفتن از نهادهای امدادی
- ۲- آشنایی با نهادهای عمومی و امدادی در سطح جامعه جهت حل مشکلات

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان این درس:
- ۱- با ذکر چند مثال، مسائل و مشکلاتی که با کمک گرفتن از نهادهای امدادی حل می‌شوند را بازگو نمایند.
 - ۲- چند نمونه از نهادهای امدادی را در جامعه، معرفی کنند.
 - ۳- شماره تماس نهادهایی مثل پلیس، آتش‌نشانی، اورژانس، شهرداری و ... را بازگو و شماره‌گیری نمایند.
 - ۴- در مواجهه با مسائل و مشکلاتی که از طریق نهادهای امدادی حل می‌شوند، بهترین راه‌حل را انتخاب نمایند.

● توضیح درس:

از آنجایی که به وجود آمدن مشکلات و مسائل در زندگی امری طبیعی تلقی می‌شود و همه‌ی انسان‌ها به نوعی با آن‌ها درگیرند، آموختن مهارت حل مسئله حائز اهمیت است. ما در ادامه‌ی دروس پایه‌ی هفتم و هشتم که با عنوان برخی مسائل و مشکلات، مراحل حل مسئله را آموزش دادیم. در این جا به مسائل و مشکلاتی پرداختیم که برای حل آنها باید از نهادهای امدادی کمک بگیریم.

یکی از اهداف عمده‌ی این درس آشنایی با این نهادها و نحوه‌ی ارتباط برقرار کردن با آنهاست.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

بحث گروهی، توضیحی، ایفای نقش

● فرایند اجرا:

۱- پیشنهاد می‌شود جهت ایجاد انگیزه یکی از روش‌های زیر را استفاده نمایید.
الف: آوردن ضبط صوتی به کلاس و پخش آژیرهای آتش‌نشانی، آمبولانس، وضعیت قرمز و سفید دوران جنگ و ...

ب: استفاده از تصاویری که به خوبی گویای به وجود آمدن حوادث غیرمترقبه و طبیعی باشند. مثل وقوع زلزله، سیل، شیوع بیماری، تصادفات و آتش‌سوزی و ... (مثل زلزله‌ی بم، رودبار، طوفان شن در طبرستان و ...)

ج: آوردن یک صفحه روزنامه به کلاس که در صفحه‌ی حوادث آن در رابطه با زلزله، تصادفات، آتش‌سوزی دزدی و ... صحبت شده باشد و یا آوردن چند بروشور زیبا که به معرفی نهادهای امدادی می‌پردازند.

د: خواندن چند حدیث یا آیاتی از قرآن که به وجود آمدن حوادث و نهایتاً کمک به یکدیگر در چنین مواقعی را بیان می‌کنند.

پس از ایجاد انگیزه خواه ناخواه باب صحبت با بچه‌ها باز شده و از خاطرات تلخ و شیرینی که در هنگام وقوع حوادث فوق‌الذکر برایشان اتفاق افتاده حرف می‌زنند، انتظار می‌رود با هدایت صحبت‌های بچه‌ها در جهت رسیدن به اهداف درس وارد مرحله‌ی آموزش شویم. پس از آن با مراجعه به کتاب، داستان تصادفات را خوانده و از بچه‌ها بخواهید به صورت نمایش عملی نقش رضا و نیما را بازی کنند. در صحنه‌های متفاوت و از چند دانش‌آموز بخواهید به جای رضا قرار گرفته و بگویند در این مواقع چه کاری انجام می‌دهند، اشاره به تصویر ص ۵۲ جهت راهنمایی و پاسخ صحیح دادن به سوالات را فراموش نکنید. یادمان نرود حفظ خونسردی، اشاره به تلفن همگانی و شماره تماس اورژانس را به دفعات یادآور شویم، سپس به معرفی فوریت‌های پزشکی و برشمردن برخی وظایف این نهاد بپردازیم. در فعالیت ۱ ص ۵۳، به بررسی راه‌حلی‌هایی می‌پردازیم که دانش‌آموزان بیان می‌کنند، و ما مجدداً به حفظ خونسردی در مواقع روبرو شدن با مشکلات و حوادث و انتخاب بهترین و مناسب‌ترین راه‌حلی که در آن شرایط می‌توان داشت اشاره می‌کنیم. اگر دانش‌آموز با آسانسور آشنایی ندارد می‌توانیم با استفاده از تصاویر و یا کشیدن یک نقاشی در تابلو، این وسیله را به آنها معرفی کنیم. شاید آخرین سوال که اگر تلفن

داخل آسانسور بود ، بچه‌ها را بیشتر به چالش کشیده است، بهتر است پس از شنیدن پاسخ بچه‌ها به آنها بگوییم که امروزه علاوه بر تلفن، زنگ خطر یا صدای آژیری در آسانسورها تعبیه شده است که حتی با قطع برق هم کار می‌کنند و ما با زدن دکمه‌ی آن می‌توانیم اطرافیان را از مشکلی مثل گیر افتادن در آسانسور خبردار کنیم.

در ادامه‌ی معرفی نهاد آتش‌نشانی کادر ص ۵۴ را خوانده و برای دانش‌آموزان توضیح دهید. ضمناً سوال پایین کادر را با مطرح کردن مشکلاتی که گرفتگی جوی جلوی درب منازل و لغزندگی خیابان‌های برفی برایمان به وجود می‌آورد، پاسخ دهید و با معرفی شماره ۱۳۷ به عنوان خدمات شهرداری این نهاد امدادی را هم مختصر معرفی کنید.

گفتگو کنید: صفحه ۵۴

در این قسمت به معرفی نیروی انتظامی به عنوان نهاد امدادی در مواقع بروز مشکل برای حل مسائل و مشکلات امنیتی عمومی در جامعه ، بپردازید و دانش‌آموزان را به بحث و گفتگو در این زمینه دعوت کنید و نهایتاً برخی وظایف این نهاد مثل: مبارزه با مجرمین و جلوگیری از دزدی‌ها، حافظ جان و اموال مردم بودن، استقرار نظم و امنیت و تأمین آسایش خصوصاً در اماکن عمومی مثل پارک‌ها و ... را برشمارید.

فعالیت‌های تکمیلی: صفحه ۵۴

با توجه به شرایط جسمی و ذهنی دانش‌آموزان استثنایی انجام یک تحقیق ساده با کمک خانواده که سازمان بهزیستی و وظایف آن را خصوصاً در قبال افراد معلول به ما معرفی می‌کند، ضروری می‌باشد. پس از تک‌تک دانش‌آموزان بخواهید تحقیق خود را در کلاس بخوانند یا راجع به آن توضیحاتی بدهند. و اگر دفترچه‌ی بیمه و یا حمایتی از طرف بهزیستی دارند به کلاس بیاورند تا پیرامون خدمات آن توضیحاتی داده شود.

ارزیابی ۱: تصویر صفحه ۵۵

کاملاً گویاست که در قسمت ارزیابی ،سازمان هلال احمر معرفی شده و ما با قرار دادن فرضی دانش‌آموزان به جای زهرا و دریافت پاسخ‌های آنها به هدف درس که کمک گرفتن از نهادهای امدادی مربوط با مسائل و مشکلاتمان (در زمینه‌های عنوان شده در متن درس)می‌باشد، خواهیم رسید. از تصویر استفاده کنید و علامت هلال احمر، چادرها، جعبه‌ی کمک‌های اولیه و ... را نشان دهید تا پاسخ صحیح که کمک گرفتن از نیروهای هلال احمر ،بهترین کار است را بشنوید.

ارزیابی ۲: صفحه ۵۶:

با نگاه به تصاویر و دادن پاسخ‌های صحیحی که از طریق وصل کردن یک تصویر به نام موسسه‌ی مربوطه خواهد بود ، به میزان یادگیری دانش‌آموزان پی خواهید برد.

تصویر اول: نیروی انتظامی

تصویر دوم: آتش‌نشانی

تصویر سوم: هلال احمر

مجدداً یادآور می‌شویم که حل مسئله به عنوان یکی از مهارت‌های ده‌گانه زندگی می‌تواند به صورت تشخیص مشکلات، علل و ارزیابی دقیق، درخواست کمک، مصالحه برای حل تعارض، آشنایی با مراکز و نهادهایی جهت حل مشکل به کمک ما بیاید و ما موظفیم مراحل حل مسئله و مشکلاتی را که مربوط به نهادهای امدادی می‌باشد را در حد فهم و توان یادگیری دانش‌آموزان توضیح دهیم. و یادمان نرود که خیلی وقت‌ها زندگی کردن و حل مشکلات آموختنی است.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

همه ساله در جهان حوادث و اتفاقاتی روی می‌دهد که سبب به وجود آمدن خسارت جانی و مالی فراوانی می‌شود.

گفته می‌شود در کشور حادثه‌خیز ما، در هر ۲۵ دقیقه یک نفر بر اثر تصادف رانندگی جان می‌دهد و هر سال صدها نفر در آب‌ها غرق می‌شوند، کوهنوردان دچار سقوط شده و یا بروز حوادثی مثل آتش‌سوزی‌ها، شیوع بیماری‌های واگیردار، بسته شدن جاده‌ها در اثر ریزش کوه‌ها و بارش برف، تصادفات رانندگی و خسارات ناشی از جنگ بین کشورها و ... افراد زیادی از جامعه را دچار مشکل و مسئله می‌سازد که به تنهایی نمی‌توانند مشکلاتشان را حل نمایند و باید از نهادهای امدادی کمک بگیرند. اصولاً نهادهای امدادی در هر کشور باید قابل دسترسی بوده و شبانه‌روزی خدمت‌رسانی کنند، آماده بودن، داشتن نیروی انسانی متخصص، کافی و حرفه‌ای، تجهیزات کامل و تخصصی، حضور به موقع در محل حادثه از جمله شرایط نهادهای امدادی است. در کشور ما نهادهایی مثل سازمان هلال‌احمر، نیروی انتظامی و نظامی، سازمان آتش‌نشانی، اورژانس، بهزیستی، کمیته امداد امام‌خمینی (ره) و ... مشغول خدمت‌رسانی به مردم می‌باشند که همکاران گرامی می‌توانند در حد فهم و توان یادگیری دانش‌آموزان، در کنار درس به برخی وظایف این نهادها و سازمان‌ها اشاره نمایند.

برای دانش‌آموزان امداد را ساده تعریف نمایید که همان یاری رساندن به افرادی است که در اثر حادثه نیازمند کمک هستند مثال رساندن غذا، اسکان دادن به زلزله‌زدگان و ... و امدادگر فردی است انسان‌دوست که داوطلبانه کمک‌های اولیه را آموزش کامل دیده و علاوه بر آن که می‌تواند با انجام دادن کمک‌های نخستین از وخالت حال افراد جلوگیری کرده تلاش می‌کند سایر نیازهای اولیه‌ی این افراد را نیز برآورده سازد.

درس هفتم: منابع چاپی و الکترونیکی

مضمون: جمع‌آوری اطلاعات
صلاحیت‌ها: گردآوری اطلاعات، دلیل آوردن، تحلیل و نتیجه‌گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی با منابع چاپی و الکترونیکی به عنوان یکی از منابع جمع‌آوری اطلاعات
- ۲- آشنایی با برخی از منابع چاپی و الکترونیکی و چگونگی استفاده از آنها
- ۳- کسب توانایی در استفاده از منابع چاپی و الکترونیکی.

● انتظارات یادگیری:

- از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان درس:
- ۱- نام برخی از منابع چاپی و الکترونیکی را بیان نمایند.
 - ۲- علت استفاده از منابع چاپی و الکترونیکی را جهت جمع‌آوری اطلاعات توضیح دهند.
 - ۳- چگونگی استفاده و کاربرد منابع چاپی و الکترونیکی را توضیح دهند.
 - ۴- از منابع چاپی و الکترونیکی در دسترس خود، به درستی استفاده نمایند.

● توضیح درس:

در این درس دانش‌آموزان با یکی دیگر از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات یعنی استفاده از منابع چاپی و الکترونیکی آشنا می‌شوند. در ابتدا به مقایسه سه روش مشاهده، نظرسنجی و منابع چاپی و الکترونیکی پرداخته و در ادامه با چند مورد از این منابع و استفاده و کاربرد آن‌ها آشنا می‌شوند.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

مشاهده، نمایش، گفتگو و بحث گروهی

● فرایند اجرا:

هدف این درس آشنایی دانش‌آموزان با یکی دیگر از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات جهت یافتن پاسخ‌های خود می‌باشند. پیشنهاد می‌گردد برای تدریس:

۱- یک شاخه گل شمعدانی را یک هفته قبل از تدریس، داخل یک لیوان آب در کلاس قرار دهید و از دانش‌آموزان بخواهید با مشاهده هر روزه، تغییراتی را که در گیاه به وجود می‌آید یادداشت کرده و به کلاس ارائه دهند. همچنین از آنان بخواهید با تهیه یک فرم نظرسنجی و دادن آن به چند نفر از دانش‌آموزان مدرسه، نظر آنان را در مورد ورزش مورد علاقه‌شان بدست آورند. و... پس از اینکه دانش‌آموزان نتایج سوالات بالا را با هدایت و راهنمایی شما ارائه دادند جهت انجام فعالیت (۱) ص ۵۸ از دانش‌آموزان بخواهید بیان کنند که برای یافتن پاسخ سوالات مطرح شده، از کدامیک از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات استفاده کردند.

سوال ۱- مشاهده - سوال ۲ - نظرسنجی سوال ۳- منابع چاپی و الکترونیکی
سپس از دانش‌آموزان بخواهید منابع چاپی دیگری را که برای یافتن پاسخ سوال سوم وجود دارد نام ببرند از قبیل: اینترنت، کتاب‌های مذهبی، کتاب‌های الکترونیکی و غیره.

۲- در ادامه مفهوم منابع چاپی و الکترونیکی را برای دانش‌آموزان توضیح داده و برخی از این منابع را مانند: کتاب‌ها، مجلات، اینترنت و ... نام ببرید.

۳- برای انجام فعالیت «۲» صفحه ۶۰ با دانش‌آموزان به کتابخانه مدرسه بروید و در صورت عدم وجود کتابخانه در مدرسه، چند کتاب فراهم کنید و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید از آنان بخواهید با مراجعه به کتاب و هدایت و راهنمایی شما اطلاعاتی را که در فرم کتاب کار آمده است را تکمیل کنند. (صفحه ۶۰) و به سوالات پاسخ دهند. بهتر است از کتاب‌های ساده و روان مانند کتاب داستان استفاده کنید.

گفتگو کنید: صفحه ۶۱

در این قسمت در مورد کتاب‌های الکترونیکی با دانش‌آموزان بحث و گفتگو کنید اینکه برای دسترسی راحت‌تر و سریع‌تر به متن کتاب‌ها و همراه داشتن آن در همه جا، کتاب‌ها را به صورت الکترونیکی در دسترس ما قرار داده‌اند و با دانلود آنها و یا خرید لوح فشرده این کتاب‌ها می‌توانیم

آن‌ها را در اختیار داشته باشیم به عنوان مثال: بر روی کامپیوتر، لپ‌تاپ، تبلت و گوشی تلفن همراه. ۴- در ادامه می‌توانید با مراجعه به سایت مدرسه و جستجو در اینترنت، با کمک دانش‌آموزان پاسخ سوالات مطرح شده در ص ۶۱ پیدا کنید و توضیحاتی در مورد چگونگی جستجو در اینترنت برای یافتن پاسخ سوالات، معرفی موتور جستجوگر google و yahoo و اینکه اینترنت یکی از مهمترین منابع الکترونیکی برای جمع‌آوری اطلاعات است ارائه دهید.

فعالیت تکمیلی: صفحه ۶۱

در این قسمت یک سوال دینی قرار داده شده است که دانش‌آموزان باید به کمک خانواده پاسخ آن را پیدا کرده و بیان کنند برای یافتن پاسخ آن، از چه منبعی استفاده کرده‌اند؟ در ادامه شما می‌توانید کتاب توضیح‌المسائل را به عنوان کتاب احکام، منبعی برای یافتن پاسخ سوالات دینی و شرعی به دانش‌آموزان معرفی نمایید و مطمئن شوید که همه دانش‌آموزان، دانش و توانایی استفاده از منابع چاپی و الکترونیکی را به خوبی فرا گرفته‌اند.

ارزیابی: صفحه ۶۲

درس‌افزار کتاب تفکر و سبک زندگی پایه نهم را در کامپیوتر اجرا کنید و در قسمت فعالیت‌های این درس با کمک دانش‌آموزان ضرب‌المثل‌ها را کامل نمایید. و درس‌افزار را به عنوان یکی از منابع الکترونیکی به آنان معرفی نمایید. از دانش‌آموزان بخواهید در مورد سوال دوم فکر کنند که مربوط به کدام کتاب درسی و کدام درس می‌باشد پس از یافتن پاسخ از آنان بخواهید به کتاب و درس مربوطه مراجعه نموده به سوالات پاسخ دهند. در پایان می‌توانید پاسخ همه دانش‌آموزان به سوال را مقایسه کنید و دقت، توانایی و در نهایت رسیدن به هدف درسی را در آنان محک بزنید و به آنها بازخورد دهید.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

در پایه‌ی هفتم و هشتم با روش‌های مشاهده و نظرسنجی به عنوان منابع گردآوری اطلاعات آشنا شدیم امسال، روش استفاده از منابع چاپی و الکترونیکی را به دانش‌آموزان معرفی می‌کنیم. منظور از منابع اطلاعاتی به طور سنتی کتاب، مجله و روزنامه است. اما از اواخر سده پیش، انواع این منابع به نحو فزاینده‌ای افزایش یافته است. همچنین ذخیره و انتشار الکترونیکی منابع اطلاعاتی و استفاده از شبکه‌های کامپیوتری به خصوص اینترنت، تحولی بسیار اساسی در دستیابی به منابع اطلاعاتی به وجود آورده است. برخی از منابع چاپی عبارتند از: کتاب، مجلات، روزنامه‌ها و ...

● منابع اطلاعاتی الکترونیکی:

این منابع اطلاعاتی الکترونیکی، تا حد زیادی از اسناد کاغذی متفاوتند و شامل: لوح‌های فشرده، اینترنت کتاب‌های الکترونیکی و ... می‌باشند که دارای ویژگی‌ها زیر می‌باشند:

- ۱- مدارک الکترونیکی در هر محلی قابل استفاده است.
- ۲- در عمل افراد متعددی می‌توانند همزمان از پیشینه‌های الکترونیکی استفاده کنند.
- ۳- به سادگی نسخه‌برداری می‌شوند.
- ۴- منابع الکترونیکی از نسخه‌های چاپی و کاغذی کم‌حجم‌ترند.

درس هشتم: آداب و رسوم

مضمون: هویت
صلاحیت ها: مشاهده، دلیل آوردن، نتیجه گیری
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی:

- ۱- آشنایی دانش آموزان با آداب و رسوم مختلف که نشان دهنده فرهنگ و هویت کشور ایران است
- ۲- آشنایی دانش آموزان با یکی از آداب و رسوم کشور ایران (مراسم گلابگیری)

● انتظارات یادگیری:

از دانش آموزان انتظار می رود در پایان این درس:

- ۱- آداب و رسوم را تعریف نمایند.
- ۲- مراسم گلابگیری و خواص گل محمدی را به اختصار شرح دهند.
- ۳- علت برگزاری مراسم گلابگیری در شهر کاشان را توضیح دهند.
- ۴- چگونگی اجرای جشن شکرگزاری گندم و جشن انار را بیان کنند.
- ۵- رابطه‌ی انجام برخی آداب و رسوم محیط زندگیشان را بازگو نمایند.
- ۶- با ارائه‌ی یک تحقیق، علل از بین رفتن برخی رسوم محل زندگیشان را توضیح دهند.

● توضیح درس:

همانطور که در سال هفتم اشاره کردیم یکی از اهداف مهم آموزش و پرورش، حفظ و انتقال و پالایش فرهنگ و آداب و رسوم حاکم بر جامعه از نسلی به نسل دیگر است. در سال هفتم دانش‌آموزان ضمن مشاهده فیلم با هویت خود، تفاوت‌های محل زندگی، زبان و لهجه، پوشش، نوع غذا در مناطق مختلف کشورمان آشنا شدند و امسال در ادامه قصد داریم آنها را با برخی از آداب و رسومی که خاص محل زندگی آنهاست و یا در کشورمان دارای اهمیت بیشتری می‌باشد آشنا کنیم.

ابتدا با مراسم گلاب‌گیری که هم از نظر اقتصادی و اعتقادی برای ما دارای اهمیت است درس را شروع کرده‌ایم. بی‌شک دانش‌آموزان همگی با گلاب به عنوان مایعی خوشبو و معطر آشنا هستند از این آشنایی استفاده کرده و مراسم گلاب‌گیری را شرح می‌دهیم.

● روش‌های تدریس پیشنهادی:

مشاهده، نمایش، گفتگو و بحث گروهی

● فرآیند اجرا:

۱- برای تدریس پیشنهاد می‌شود، معلم کلاس با یکی از شیوه‌های زیر ایجاد انگیزه نماید.
الف: چنانچه امکانش باشد با یک شاخه گل محمدی وارد کلاس شود و دائماً آن را ببوید تا دانش‌آموزان توجهشان جلب شده و سوالاتی بپرسند.

ب: همراه خود چند شیشه‌ی ادکلن و یک عطر گل محمدی به کلاس بیاورد و با چیدن آنها روی میز و نهایتاً اجازه دادن به بچه‌ها که آنها را بو کنند، اسم گل محمدی را از زبان بچه‌ها بیرون کشیده و همین جا از نحوه‌ی تهیه‌ی آن، سوالاتی بپرسد.

ج: خاطراتی از پختن یا خوردن آش پشت پا تعریف کرده و نهایتاً رسیدن به این نکته که پختن این آش از آداب و رسوم ما ایرانی‌هاست، وارد درس شویم و یا می‌توانید یک هفت‌سین کوچک به کلاس آورده و با سوال و جواب از بچه‌ها پیرامون آداب و رسوم نوروز صحبت کنید.

د: آوردن تصاویر یا نمایش فیلم‌های کوتاهی از مراسم جشن عروسی‌های محلی، عید نوروز، شب یلدا سیزده بدر، آش‌هان نذری و ... می‌تواند توجه بچه‌ها را جلب نماید. حتی اشاره به درس آداب و رسوم در پایه‌ی هفتم هم خالی از لطف نیست.

۲- پس از ایجاد انگیزه به سراغ کتاب رفته و در صفحه‌ی ابتدایی درس از بچه‌ها بخواهید با نگاه کردن به تصاویر هرچه به ذهنشان می‌رسد توضیح دهند، نهایتاً توضیحات را کامل کرده و پیرامون مراسم گلاب‌گیری به عنوان یکی از آداب و رسوم ایران توضیح می‌دهید. متن را روخوانی کرده و شهرهایی که به تهیه‌ی گلاب معروفند را روی نقشه به دانش‌آموزان نشان دهید و از موارد مصرفی گلاب در خانه سوالاتی بپرسید.

فعالیت ۱: صفحه ۶۵

از بچه‌ها بخواهید تحقیقی در رابطه با عنوان گل محمدی انجام داده و در صفحه‌ی ۶۵ نوشته و برای جلسه‌ی آینده به کلاس بیاورند.
- در ادامه به نکته‌ی اعتقادی و اهمیت این مایع خوشبو اشاره کرده و متن ”خوب است بدانید“ را بخوانید.

نوشته داخل کار را یکبار شما و بار دوم دانش‌آموزان بخوانند و مفهوم آداب و رسوم و اهمیت آن را که احترام به بزرگترها و سنت‌ها و زنده نگه داشتن فرهنگ یک منطقه می‌باشد را شرح دهید. در ادامه دانش‌آموزان با خواندن متن‌های صفحه ۶۷ کتاب، با چند مراسم خاص در ایران مثل جشن شکرگزاری، جشن انار آشنا می‌شوند. البته شایسته است به آنها توضیح دهید که این جشن‌ها مختص مناطقی است که در آنها گندم و یا انار کشت می‌شود می‌توان به جشن انار در «تارم» و جشن گندم در استان مرکزی اشاره شود. همچنین معرفی جشن فندق که در اواسط مردادماه در رودبار برگزار می‌شود هم خالی از لطف نیست.

فعالیت ۲: صفحه ۶۸

بهتر است فعالیت ص ۶۸ با همکاری و همراهی دانش‌آموز و معلم در کلاس درس انجام شود. این مراسم در مناطق مختلف می‌تواند متفاوت باشد. اجازه دهید دانش‌آموزانی که قدرت نوشتاری بالاتری دارند خودشان مطالب را به طرز صحیح با نظارت شما بنویسند و چیزی به آنها دیکته نشود. همچنین از پرداختن به خرافه‌ها و توهماتی که در گذشته‌های دور مرسوم بوده، جلوگیری نمایید و اگر توسط دانش‌آموزی بازگو شد به جای واکنش منفی، به بیان واقعیت و مضرات توجه به خرافه‌ها افکار دانش‌آموزان را اصلاح نمایید.

گفتگو کنید: صفحه ۶۹

دانش‌آموزان اکنون متوجه آنچه که به عنوان آداب و رسوم می‌شناسیم، شده‌اند. پس مثال‌های آنها را حتی اگر تکراری بود بهتر است در جدولی که در پای تابلو با ستون‌های آداب و رسوم در ایران و آداب و رسوم منطقه‌ی زندگی ما، بنویسید و حتی می‌توانید دانش‌آموزان را هدایت کنید تا به آداب و رسومی مثل برگزاری عید نوروز، سیزده بدر، شب یلدا، آش پختن، اسپند دود کردن، چهارشنبه سوری، اعیاد مذهبی، مراسم ماه محرم، مراسم ماه رمضان و ... اشاره کنند. مختصراً اهمیت برگزاری هر یک را بیان کنید.

فعالیت‌های تکمیلی: صفحه ۶۹

انجام این فعالیت تکمیلی با هدف عمده‌ی، زنده کردن یاد آداب و رسوم گذشته و انتقال بیانی آن به دانش‌آموزان، والدین را وادار به مرور خاطرات گذشته کرده و دانش‌آموزان هم متوجه می‌شوند، برخی آداب و رسوم به دلیل نداشتن ریشه در فرهنگ ایران و خرافه بودن از بین رفته‌اند و برخی نیز به خاطر وجود تکنولوژی و امروزی شدن زندگی‌ها، دیگر رایج نیستند.

ارزیابی: صفحه ۷۰

دانش‌آموزان با نگاه به تصویر، متوجه شب یلدا می‌شوند و با جملاتی که می‌گویند و مطالبی که می‌نویسند ما اطمینان حاصل می‌کنیم که به خوبی منظور از آداب و رسوم را فهمیده‌اند. (خوب است به فال حافظ و کرسی و احترام به بزرگترها اشاره کنیم.) (از دانش‌آموزان بخواهید هر آنچه در تصویر می‌بینند در مورد آن چند جمله‌ای صحبت کنند.)

● دانستنی‌هایی برای معلم

مردم کشور ما سنت‌های دیرینه‌ای دارند که علی‌رغم صدها جنگ، هنوز با قوت و قدرت تمام به شکوفایی خود ادامه می‌دهند. برآستی که سنت‌های کهن و زنده نگه داشتن آداب و رسومی که فرهنگ یک ملت را به نمایش می‌گذارد، در تثبیت هویت ملی ما بسیار نقش دارند. ما با برگزاری اعیاد ملی، مذهبی و مراسمی که خاص کشورمان می‌باشد نه تنها خود را به دنیا معرفی می‌کنیم بلکه از قدمت و نام ایران زمین حفاظت می‌کنیم. پس با انتقال صحیح اطلاعات به نسل آینده وظیفه‌ی خود را به عنوان یک معلم ایرانی درست انجام می‌دهیم. دبیران گرامی می‌توانند در رابطه با مراسمی که در متن درس آورده شده از این اطلاعات بهره بگیرند.

● شرح کامل مراسم گلاب‌گیری

کاشت گل محمدی در ایران قدمتی در حدود ۷ هزار سال دارد و مراسم گلاب‌گیری آیینی ۱۰۰۰ ساله است که در طول زمان تغییراتی بسیار جزئی داشته است.

فرایند گلاب‌گیری بدین صورت است که دیگ‌های بزرگ از جنس مس یا آلومینیوم در اندازه‌های مختلف ۳۰ تا ۵۰ کیلوپی را پر از گلبرگ‌های گل محمدی و آب کرده و روی تل هیزم می‌گذارند و گلاب را با تقطیر به دست می‌آورند. قبلاً این کار را در کنار رودخانه‌ها انجام می‌دادند و ضمن خواندن ادعیه مذهبی مراسم را انجام می‌دادند. سالانه حدود ۲ میلیون نفر از این مراسم دیدن می‌کنند.

● ابزار گلاب‌گیری عبارتند از:

- ۱- دیگ
- ۲- پارچ یا قرابه که ظرف مسی استوانه‌ای با دهانه تنگ است که در پی عمل تقطیر، گلاب در آن ریخته می‌شود.
- ۳- نی، که یک جفت لوله آلومینیومی است که به طور موازی در فاصله ۵ سانتی‌متری توسط چند دستک در کنار هم قرار می‌گیرند. این جفت لوله از وسط در قالب یک زاویه ۴۵ درجه تاخورد است. طوری که یک طرف آن به صورت مورب از دیگ به سمت بالا جهت می‌یابد و در طرف دیگر از بالا به طور عمود به دهانه پارچ وصل می‌شود. علت این که نی‌ها را به این صورت ساخته‌اند این است که مسیر حرکت بخار را از دیگ قرابه طولانی شود تا بخار زودتر سرد شود و همچنین موقعی که دیگ می‌جوشد تقریباً تا یک متری آب در نی بالا می‌آید که چون به صورت مورب به بالا جهت دارد آب بیشتر از این نمی‌تواند از نی بالا برود.
- ۴- درپوش دیگ: که ظرف مسی گود دارای با تسمه تنگ و دهانه‌ی گشادی است که با آن در دیگ را می‌بندند و به وسیله‌ی پیچ و مهره بر دهانه‌ی دیگ محکم می‌شود.

درس نهم : مهارت های ارتباطی

مضمون: برقراری ارتباط صحیح با دیگران (ارتباط صحیح)

صلاحیت ها: تأمل در خود، قضاوت، تصمیم گیری

زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

● اهداف کلی:

۱- آشنایی با شیوه‌های صحیح برقراری ارتباط با دیگران

● انتظارات یادگیری:

از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در پایان این درس:

- ۱- ارتباط خوب و مثبت را به زبان ساده تعریف نمایند.
- ۲- به مواردی که باعث برقراری یک ارتباط مثبت می‌شود، اشاره کنند.
- ۳- مواردی که مانع برقراری یک ارتباط خوب می‌شود را نام ببرند.
- ۴- نحوه‌ی برخورد صحیح با افراد غریبه را بازگو کرده و به صورت عملی در یک نمایش کوتاه اجرا نمایند.
- ۵- راه‌های ارتباط با خداوند را ذکر کرده و اهمیت آن را بیان نمایند.

● توضیح درس:

از آنجایی که ما موجودات اجتماعی هستیم و در کنار گروه متفاوتی از انسان‌ها، که هر یک دارای خلق و خوی خاص خود می‌باشند، زندگی می‌کنیم، ملزم به یادگیری مواردی هستیم که با توجه به فرهنگ حاکم بر جامعه بتوانیم بهترین ارتباط را با اطرافیانمان برقرار نماییم. ما در ادامه‌ی بحث ارتباط صحیح در پایه‌ی هشتم، در این درس نحوه‌ی برقراری یک ارتباط مثبت و صحیح با دیگران و نحوه‌ی کسب مهارت‌های لازم در این زمینه را بازگو می‌کنیم. دانش‌آموزان یاد می‌گیرند خوب گوش دادن به صحبت‌های گوینده‌ی پیام، سبب ایجاد یک رابطه صحیح و مثبت شده و حتی ما با بیان درست و واضح خواسته‌های خود، قادریم نظرات و خواسته‌های دیگران را هم بهتر درک کنیم و در شنیدن و درک نظرات اطرافیانمان صبور شویم. با رعایت این موارد و احترام گذاشتن به دیگران ارتباطات و دوستی‌هایی را تجربه خواهیم کرد که نهایتاً زندگی را برای ما شادتر و لذت‌بخش‌تر می‌کند.

● روش‌های تدریس (فعالیت‌های یاددهی - یادگیری):

داستان‌گویی، نمایشی، ایفای نقش

● فرآیند اجرا:

۱) برای اجرای تدریس، داشتن شروعی خوب با ایجاد انگیزه‌ی مناسب، الزامی است پس پیشنهاد می‌شود یکی از روش‌های زیر را اجرا نمایید.

الف) وانمود کنید مشغول گشتن چیزی در کیف، جیب یا کشوی میزتان هستید که با یک قطعه عکس برخورد می‌کنید و با تاسف و تکان دادن سر آن را نگاه می‌کنید، بی‌شک در پی این حرکت بچه‌ها از شما سوال خواهند کرد که چه شده است، خاطره‌ای ساختگی تعریف نمایید مبنی بر این‌که دانش‌آموزی داشتید که سال‌ها پیش وقتی می‌خواستید به اردو بروید، به نکات و تذکراتی که شما در جلسه‌ی قبل از برگزاری اردو داده بودید توجه نکرده بود و در آن اردوی تفریحی نتوانست از استخر، از ورزش دسته‌جمعی، از کشیدن نقاشی از مناظر و ... لذت ببرد چون هیچکدام از وسایل ضروری را همراه نداشت و در این عکس، همه مرتب‌اند، جز او که لباس مناسب ورزشی نداشته و بدین جهت ناراحت بود.

ب) و یا کتاب داستانی انتخاب کنید و ضمن خواندن مهارت‌های زندگی که تاکنون یاد گرفته‌اید، داستانی کوتاه از عدم برقراری یک ارتباط صحیح به خاطر توهین به یک دوست را بخوانید و عواقب آن را با دانش‌آموزان نتیجه‌گیری نمایید.

ج) و یا با هماهنگی با یکی از کادر دفتر مدرسه از او بخواهید سر زده به کلاس بیاید و از شما درخواست گرفتن سوئیچ ماشینتان را داشته باشد و شما چون دوست ندارید این کار را بکنید نتوانید منظورتان را خوب بیان کنید و یا از ایشان بخواهید قدری به شما فرصت فکر کردن بدهد و در این فاصله‌ی ساختگی شما بچه‌ها را با مشکل خود درگیر ساخته و بگویید دوست ندارم

ماشینم را به او بدهم چه کار کنم؟ چه طور منظورم را به او بفهمانم و ... پس از ایجاد انگیزه، در ص ۷۳ کتاب موقعیت را خوانده و علت خجالت کشیدن وحید و فرهاد را به خاطر بی‌توجهی و خوب گوش ندادن به صحبت‌های معلم بیان کنید و پاسخ‌های دانش‌آموزان به پرسش‌های بیان شده را بررسی کنید.

فعالیت ۱: صفحه ۷۳

این فعالیت را بخوانید و سپس با قرار دادن دانش‌آموزان در آن موقعیت از آن‌ها بپرسید اگر شما به جای پرنیا بودید چه می‌کردید و پس از پاسخگویی آن‌ها، از قسمت بنابراین تصمیم گرفت به مهسا بگوید، داستان را ادامه دهید و پاسخ پرنیا و واکنش مهسا را بررسی کنید. و در پاسخ به سوال ۳: بازگو کنید که مثلاً پرنیا می‌توانست بگوید معذرت می‌خواهم دوست خوبم، لیوان یک وسیله‌ی شخصی است و تو هم بهتر است برای خودت لیوانی داشته باشی و ... متن کادرها در ص ۷۴ را بخوانید و نکات مهم آن را به بچه‌ها گوشزد کنید و توضیح دهید در چنین مواقعی بیان واضح و مستقیم منظورمان، بهترین راه است.

فعالیت ۲: صفحه ۷۴

می‌توانید این فعالیت را به صورت نمایشی اجرا نمایید، بچه‌ها را ۲ یا ۳ نفره گروه‌بندی کنید و بخواهید تا موقعیت‌ها را بخوانند و در کلاس برای دوستانشان اجرا نمایند آنگاه تفاوت یک ارتباط درست و نادرست را متوجه می‌شوند. در ص ۷۵ مواردی که برای برقراری ارتباط خوب و مثبت لازم است را در کنار مواردی که سبب عدم برقراری این ارتباط می‌گردد، پای تابلو به صورت یک جدول طراحی کنید تا دانش‌آموزان ضمن مطالعه همراه شما، مقایسه هم نمایند. می‌توانید در طول فرایند اجرا، از بازگویی خاطرات دانش‌آموزان هم جهت شیرین تر شدن بحث و مشارکت آن‌ها استفاده نمایید.

گفتگو کنید: صفحه ۷۵

از آن جایی که ما در جامعه به افراد غریبه‌ای برمی‌خوریم که ممکن است درخواست‌هایی از ما داشته باشند با انجام یک گفتگوی مناسب می‌توانیم نحوه‌ی ارتباط درست برقرار کردن با افراد غریبه و ناآشنا را به دانش‌آموزان آموزش دهیم. حتی می‌توانیم با اجرای یک نمایش در کلاس که یکی نقش غریبه و دیگری نقش دانش‌آموز مدرسه را دارد وارد بحث و گفتگو شویم. و نتایج آن را به دفعات تکرار کنیم تا از تثبیت یادگیری موضوع، اطمینان حاصل نماییم.

فعالیت تکمیلی: صفحه ۷۵

همانطور که سال پیش اشاره کردیم ما با خواندن نماز و قرآن و دعا کردن و اجرای دستورات دینی با خداوند متعال ارتباط می‌گیریم. پس به دلیل این که ما مسلمان بوده و اعتقادات خاص خودمان را داریم برای این درس هم از دانش‌آموز خواسته‌ایم تا در کنار خانواده و با کمک آنها به انجام تحقیق، جهت برقراری ارتباط خوب و درست بین انسان و خدا خصوصاً در زمان نماز خواندن بپردازد. به خاطر اهمیت موضوع و جهت تقویت روحیه‌ی مذهبی دانش‌آموزان، از تک‌تک آنها بخواهید نتیجه‌ی تحقیق خود را در کلاس بازگو نمایند.

ارزیابی: صفحه ۷۶

در قسمت ۱ دانش‌آموزان با دقت در موقعیت‌های بیان شده، نحوه‌ی برقراری ارتباط صحیح را پیدا می‌کنند.
پاسخ‌ها: موقعیت الف: انتخاب زمان مناسب برای صحبت کردن
موقعیت ۲: سوال کردن
موقعیت ۳: به دقت گوش دادن
در قسمت ۲ به منظور پی بردن به میزان دستیابی به اهداف درسی از دانش‌آموزان می‌خواهیم به این سوال پاسخ دهند.

● دانستنی‌هایی برای معلم:

مهارت ارتباطی نیز یکی از مهارت‌های ده‌گانه در زندگی است. و توانایی برخورداری از آن به فرد کمک می‌کند تا بتواند به صورت کلامی و غیرکلامی و مناسب با فرهنگ، جامعه و موقعیت خود را بیان کند. به این معنی که فرد بتواند عقاید، خواسته‌ها، نیازها و هیجان خود را ابراز و در هنگام نیاز از دیگران درخواست کمک و راهنمایی نماید. مهارت تقاضای کمک و راهنمایی از دیگران در مواقع ضروری، از عوامل مهم یک رابطه‌ی سالم است.
مهارت‌های ارتباطی: به صورت ارتباطی کلامی و غیرکلامی موثر، ابراز وجود، مذاکره، امتناع، غلبه بر خجالت و گوش دادن و ... ممکن است رخ دهند. برقراری ارتباط به معنی تبادل افکار، نظرات، احساسات و ... است.

همه‌ی ما قسمت عمده‌ی زندگی‌مان را در ارتباط با دیگران سپری کرده و یا در فکر آن به سر می‌بریم. تحقیقات نشان داده است که ۷۵ درصد اوقات روزانه ما صرف ارتباط با دیگران و شاید هم بتوان گفت ۷۵ درصد موفقیت‌های ما هم به روابط با دیگران وابسته است. هدف ما نیز در این فصل آشنا شدن با آداب و نحوه‌ی برقراری ارتباط صحیح با دیگران است. ما در این نحوه‌ی برقراری ارتباط به خوب گوش دادن، بیان واضح و مستقیم منظورمان، تحقیر و تمسخر نکردن دیگران، قطع نکردن صحبت دیگران و ... اشاره کرده‌ایم و انتظار داریم دانش‌آموزان به این نکات و کاربرد به جای آنها، در مواقع برقراری ارتباط با دیگران توجه لازم را نمایند.

در این جا جهت کسب اطلاعات بیشتر برخی راهبردهای رابطه با دیگران را متذکر می‌شویم: خود افشایی: فرایندی است که در طی آن اطلاعاتی را در مورد خود، در اختیار دیگران قرار

می‌دهیم و با این کار دیگران را تشویق به مطرح کردن اطلاعات مخصوص خودشان جهت برقراری ارتباط می‌کنیم.

باز بودن: وقتی می‌گوییم فردی باز صحبت می‌کند که هم در بیان و ابراز احساسات خود از صراحت بی‌پردگی برخوردار باشد و هم پذیرنده‌ی اظهار نظر و احساساتی که دیگران از خود نشان می‌دهند، باشد.

تصدیق و تأکید: مثلاً می‌توانیم وقتی به گفته‌ی فردی گوش می‌دهیم با کلماتی نظیر «خب»، «بله»، درسته همین‌طور، آها و ... احساس علاقه خود را به گفته‌های او نشان دهیم.

گوش دادن: این گزینه اهمیت زیادی دارد چرا که ما بیشتر علاقه داریم در مورد خودمان بگوییم تا نظر دیگران را بپرسیم.

درس دهم : عنوان درس آزاد

همکاران گرامی :

مراحل طراحی موضوع آموزشی این درس بر اساس ساختار زیر و براساس نیاز دانش آموزان ، به عهده شما می باشد.

مضمون:
صلاحیت ها:
زمان: ۲ جلسه ۴۵ دقیقه ای

اهداف کلی:

انتظارات یادگیری:

توضیح درس:

فرایند اجرا:

گفتگو کنید:

فعالیت تکمیلی:

ارزیابی:

منابع

- خوش خلق، ایرج، ۱۳۹۱. اصول و راهنمای عملی آموزش گام به گام ساخت و تهیه آزمون عملکرد، انتشارات زنده اندیشان.
- حسنی، محمد، ۱۳۸۷، راهنمای ارزشیابی کیفی، توصیفی، نشر عابد
- سیف، علی اکبر (۱۳۸۷) روان شناسی پرورشی نوین، انتشارات دوران.